

ONTWERP- MEMORIE VAN TOELICHTING BOEK 4 NIEUW BURGERLIJK WETBOEK VAN SURINAME

Boek 4 – Erfrecht

Algemeen

1. *Inleiding.* Boek 4 BW, regelend de overgang van het vermogen na het overlijden van de rechthebbende, vormt samen met Boek 3 BW het algemeen deel van het vermogensrecht en volgt daarom onmiddellijk op dat boek. Het sluit ook nauw aan bij Boek 3 in die zin dat verschillende onderwerpen die in het oude Burgerlijk Wetboek in het erfrecht werden geregeld, thans een algemene regeling in Boek 3 hebben gevonden met een op het erfrecht toegespitste uitwerking in Boek 4; men zie met name titel 7 van Boek 3 ter zake van de gemeenschap, inclusief de verdeling daarvan.
2. Het onderhavige ontwerp is, met de nodige afwijkingen, ontleend aan het Nederlands-Antilliaanse ontwerp-Boek 4 en daarmee aan het Nederlandse Boek 4. De Nederlandse wetsgeschiedenis – ruim 50 jaren omvattend – is gepubliceerd in *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, Vaststellingswet Boek 4 Erfrecht*, 2002 en idem, *Invoeringswet Boek 4 Erfrecht*, 2003, beide delen verzorgd door Gr. van der Burght e.a. (totaal 2322 bladzijden gedrukte tekst beslaande).
3. *Legitieme portie.* Wat betreft de afwijkingen van het Nederlandse Boek 4, is in de eerste plaats vermeldenswaard dat de legitieme portie in het ontwerp verdwenen is. Voor handhaving bestaat onvoldoende rechtvaardiging. Voor zover minderjarige en jongmeerderjarige kinderen aan verzorging behoefte hebben, kan daaraan tegemoet gekomen worden door een som ineens (artikel 35). Ook meerderjarige kinderen die soms jarenlang in de huishouding of ten behoeve van het beroep of bedrijf van een ouder hebben gewerkt zonder passende beloning, komt dwingendrechtelijk een recht op een som ineens toe (artikel 36). Verder wordt de verzorgingspositie van de langstlevende echtgenoot sterk verbeterd; zie hierna. Anders dan in Nederland is een beroep op misbruik van omstandigheden ter aantasting van een testament wel toegelaten indien het testament is gemaakt ten voordele van een ‘buitenstaander’ (artikel 43 lid 1; vergelijk ook de artikelen 57 tot en met 61).
4. De legitieme portie is een ernstige inbreuk op de beschikkingsvrijheid van de mens, de vrijheid om over zijn vermogen bij testament of bij leven door middel van giften te beschikken (zie artikel 34 van de Grondwet), zonder dat kan worden gezegd dat de omstandigheid dat deze de rust binnen de familie bevordert een voldoende rechtvaardiging voor de inbreuk oplevert. In dit verband kan onder meer gedacht worden aan de wens van een ouder om een verslaafd kind of een kind dat zich jarenlang niet meer heeft vertoond aan zijn ouder (gedeeltelijk) te onterven dan wel de nalatenschap van het kind onder bewind te stellen. Omgekeerd behoort de wet niet in de weg te staan aan de wens van een ouder om een kind dat jarenlang de verzorging van de ouder op zich heeft genomen of dat de onderneming van de ouder wil voortzetten of dat het financieel moeilijker heeft dan zijn broers of zusters of dat een handicap heeft extra erfrechtelijk te bevoordelen. Voorts staat zonder legitieme niets in de weg aan een testamentaire gelijkstelling door de erflater van zijn pleeg- of stiefkinderen met zijn eigen kinderen.
5. Men ziet in de praktijk wel dat kinderen menen zich niets van hun ouders te hoeven aan te trekken omdat zij toch een recht op een legitieme portie hebben. Ook ziet men dat als kinderen menen dat aan hun legitieme portie te kort gedaan is, zij niet willen meewerken aan de verdeling en één van de vele moeilijk oplosbare onverdeelde boedels ontstaat.
6. In Angelsaksische landen ontbreekt in het algemeen de legitieme portie. Wel kent men aldaar verzorgingsaanspraken van de echtgenoot en kinderen na overlijden (‘family provisions’), aanspraken die in het onderhavige ontwerp worden gehonoreerd. Van de Caricom-landen heeft thans alleen Suriname de legitieme portie. Men kan zeggen dat het onderhavige ontwerp – met de royale bescherming van de langstlevende echtgenoot en andere levensgezel (ab intestaat wettelijke verdeling en dwingendrechtelijk verzorgingsvruchtgebruik) en de sommen ineens voor de kinderen – overstapt op een meer Caraïbisch model.

7. In Nederland – waar de laatste twintig jaren de aandacht geconcentreerd was op de constructie van bescherming van de langstlevende echtgenoot – is, zoals gezegd, de legitieme portie (vooralsnog) gehandhaafd. De betekenis is sterk teruggedrongen met name door titel 3, afdelingen 1 en 2 en artikel 4:82 Ned.BW (niet-opeisbaarheid jegens echtgenoot of andere levensgezel). De roep om afschaffing van de legitieme portie neemt sterk toe; zie o.a. B.M.E.M. Schols in: *Nieuw erfrecht in de praktijk. Een evaluatie*, preadvies KNB, 2006, p. 171: ‘De tijd lijkt, afgezien van eventueel maatwerk à la *andere wettelijke rechten*, reeds rijp voor *definitieve afschaffing*. Een ‘lege doos die nooit meer gevuld zal geraken neemt immers slechts onnodig kostbare (juridische en emotionele) ruimte in beslag.’
8. *Langstlevende echtgenoot*. Sinds lang bestaat de overtuiging dat de positie van de langstlevende echtgenoot – die naar huidig recht slechts erfgenaam bij versterf is voor een kindsdeel – verbetering behoeft. Titel 3 van het nieuwe Boek 4 brengt deze verbetering. Afdeling 1 van deze titel is van regeland recht. Indien geen andersluidend testament is gemaakt, erft de langstlevende echtgenoot alles en krijgen de kinderen een geldvordering op de langstlevende echtgenoot die in beginsel pas opeisbaar is bij diens overlijden. In Nederland geldt dit ook indien het gaat om een stiefouder van de kinderen. Naar de mening van ondergetekende gaat dit, mede in aanmerking genomen de dwingendrechtelijke vangnet-bescherming die afdeling 2 al biedt, naar de in Suriname heersende opvattingen te ver, a fortiori indien de langstlevende stiefouder – die even oud of zelfs jonger kan zijn dan de kinderen van de erflater – aan de wettelijke verdeling van afdeling 1 geen werkelijke behoefte heeft. In het onderhavige ontwerp wordt daarom de royale Nederlandse bescherming van de langstlevende echtgenoot in beginsel beperkt tot het geval dat de erflater slechts kinderen achterlaat die ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot. Anders gezegd: de langstlevende echtgenoot mag niet (tevens) stiefouder zijn van kinderen van de erflater.
9. Afdeling 2 van titel 3 brengt (in tegenstelling tot afdeling 1) dwingendrechtelijke bescherming. Hiervan kan niet bij testament worden afgeweken. Wel is hier het uitgangspunt dat de langstlevende echtgenoot aan de bescherming behoefte heeft. Anders gezegd: afdeling 2 biedt (slechts) een vangnet-bescherming. Vooral gaat het (in Suriname) om de stiefouder en om een ontferde langstlevende echtgenoot/ouder. Ingevolge deze afdeling 2 kunnen verzorgingsvruchtgebruiken gevestigd worden op de woning en inboedel (artikel 29) en op andere goederen voor zover de langstlevende echtgenoot daaraan behoefte heeft (artikel 30). In afwijking van Nederland is bepaald dat de vangnet-bescherming in beginsel niet geldt voor korte kinderloze huwelijken (artikel 32a).
10. Aangezien een langstlevende stiefouder in het ontwerp niet van afdeling 1 (artikelen 13 e.v.) kan profiteren (tenzij zulks testamentair bepaald is door de erflater), heeft de dwingendrechtelijke afdeling 2 van titel 3 (artikelen 28 e.v.) in Suriname (en de Nederlandse Antillen) grotere betekenis dan in Nederland. In verband met de rechtszekerheid en ter vermijding van procedures wordt in artikel 30a voorgesteld dat indien de langstlevende echtgenoot, afgezien van huisvestingskosten, een gemiddeld maandelijks inkomen heeft van minder dan het (hoogste) wettelijk minimumloon, hij of zij geacht wordt in elk geval behoefte te hebben aan het verzorgingsvruchtgebruik van artikel 30. Uiteraard kan deze bepaling pas toepassing vinden nadat van overheidswege een wettelijk minimumloon is geïntroduceerd.
11. *Concubinaat*. Zoals in Boek 1 BW bij de onderhoudsverplichtingen ook reeds is rekening gehouden met het concubinaat (artikel 1:408b), zo wordt in artikel 30b voorgesteld dat de rechter, indien zulks redelijk is, degene die ten minste tien jaren heeft samengeleefd met de erflater als waren zij gehuwd als echtgenoot kan doen gelden voor de toepassing van afdeling 2 van titel 3. Een dergelijke bepaling ontbreekt in Nederland.
12. *Sommen ineens*. Minderjarige en jongmeerderjarige kinderen hebben recht op een som ineens ter zake van verzorging en opvoeding onderscheidenlijk levensonderhoud en studie, tenzij daarin al voorzien wordt (artikel 35). Ook wordt een som ineens voorgesteld voor een meerderjarig kind die in de huishouding van de erflater of in diens beroep of bedrijf arbeid heeft verricht zonder een passende beloning (uitgesteld inkomen, ‘salaire différent’) (artikel 36). De som ineens voor levensonderhoud en studie kan gaan tot het vijftiengste levensjaar van het kind (artikel 35, eerste lid, onderdeel b; vergelijk ook artikel 1:395a ter zake van levensonderhoud. Dit in aansluiting op modelwetgeving van Caricom en in afwijking van wat in Nederland geldt. Anders dan in Nederland is voorts – mede in verband met het ontbreken van

- een legitieme portie – het totaal der sommen ineens niet beperkt tot de helft van de waarde van de nalatenschap (artikel 37). De regeling van de sommen ineens is van dwingend recht (artikel 41).
13. *Diversen*. Een uitvoerige bewindregeling wordt geïntroduceerd in afdeling 7 van titel 5. Voorts bevat titel 6 onder meer een regeling van een openbaar boedelregister en van de verklaring van erfrecht.

Artikelsgewijs

Titel 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

Erfopvolging kan plaatsvinden op grond van de wet ('bij versterf', abintestaat; zie in het bijzonder de titels 2 en 3) of krachtens uiterste wilsbeschikking (zie de titels 4 en 5). Artikel 1 gaat uit van testeervrijheid. Deze is een elementaire bevoegdheid die overigens onderworpen is aan nadere wettelijke regels, onder meer ten aanzien van de vormvereisten. Wat betreft de vormen van uiterste willen, zie de artikelen 93 e.v. en wat betreft de soorten van uiterste wilsbeschikkingen, de artikelen 115 e.v.

Artikel 2

Hierin wordt een praktische regeling ter zake van personen die min of meer gelijktijdig overlijden ('commorientes'), een regeling die in internationaal verband is voorbereid (*Benelux-overeenkomst inzake commorientes*, Trb. 1973, 36), overgenomen.

Artikel 3

In dit artikel is de regeling der onwaardigheid zowel voor de opvolging bij versterf als krachtens testament samengetrokken. De onwaardigheid werkt van rechtswege. Vergeving op ondubbelzinnige wijze doet de onwaardigheid vervallen (derde lid). Heeft bijvoorbeeld een erflater een testament gemaakt ten voordele van een persoon die vervolgens onwaardig blijkt, dan is onvoldoende dat de erflater het testament niet heeft herroepen. Het moet duidelijk zijn dat de erflater het testament ook later niet heeft willen herroepen. Heeft een onwaardige voordelen genoten van de nalatenschap, dan moeten deze worden gerestitueerd; wat betreft de vruchten, zie de artikelen 3:120 en 121.

Artikel 4

1. Het onderhavige artikel betreft nog niet opengevallen nalatenschappen (ten aanzien van reeds opengevallen nalatenschappen, zie artikel 7:48). In het eerste lid moet men bij de bevoegdheden krachtens dit Boek toekomende in de eerste plaats denken aan de bevoegdheden van de erflater tot het maken en herroepen van uiterste wilsbeschikkingen. Voorts aan de bevoegdheden van de erfgenaam tot verwerping, zuivere aanvaarding en beneficiaire aanvaarding. Het artikel treft met nietigheid niet alleen de obligatoire overeenkomst, waarbij men zich voor het openvallen van de nalatenschap jegens de wederpartij verbindt om niet of wel een der bedoelde bevoegdheden uit te zullen oefenen. Ook de eenzijdige of meerzijdige rechtshandeling waaraan als (potestatieve) voorwaarde wordt verbonden het al dan niet uitoefenen van een der bedoelde bevoegdheden valt onder het artikel, dat immers iedere vóór het openvallen van een nalatenschap verrichte rechtshandeling, voor zover zij de strekking heeft een persoon te belemmeren in zijn vrijheid om bevoegdheden hem krachtens Boek 4 toekomende met betrekking tot die nalatenschap uit te oefenen, nietig verklaart. Zo zal nietig zijn de bepaling in een uiterste wil dat de making zal vervallen, indien de bevoordeelde zelf een uiterste wil zal maken waarbij hij de regels van het versterfrecht opzij zet en ook de zogenaamde privatieve clausules in testamenten, voor zover deze de strekking hebben om de bevoordeelde te belemmeren in zijn vrijheid om enige erfrechtelijke bevoegdheid, hem als bevoordeelde krachtens Boek 4 toekomende, al dan niet uit te oefenen. Zo zal nietig zijn de bepaling in een uiterste wil dat de erfstelling vervalt indien de bevoordeelde beneficiair mocht aanvaarden.
2. Het tweede lid heeft een beperkte inhoud: de sanctie van nietigheid treft slechts overeenkomsten strekkende tot beschikking over nog niet opengevallen nalatenschappen in hun geheel of over een evenredig deel daarvan. Dit betekent in de eerste plaats dat overeenkomsten over bepaalde

goederen met werking na dode in beginsel geldig zullen zijn. Dit is in het bijzonder van belang voor de zogenaamde verblijvens-, toescheidings-, overnemings- en optiebedingen.

Artikel 5

Uit het erfrecht kunnen geldschulden ontstaan. Te denken valt aan de vergoeding wegens overbedeling of wegens overneming van een bedrijf en aan de verplichtingen wegens rechten op een som ineens. Deze geldbedragen zijn in beginsel terstond of op korte termijn opeisbaar, doch het kan voor de schuldenaar zeer bezwaarlijk zijn zo spoedig volledig aan zijn verplichtingen te moeten voldoen. In het bijzonder is dat het geval, indien de erfrechtelijke schuld uit de opbrengsten van een beroep of bedrijf moet worden voldaan. Tegeldemaking van beroeps- of bedrijfsgoederen op korte termijn betekent voor de schuldenaar een zware slag, maar zal ook voor de schuldeiser vaak onvoordelig zijn. Voor het geval van overbedeling in het algemeen zie reeds artikel 3:185, derde lid.

Artikel 6

Deze precisering is van belang voor artikel 37, vierde lid. Bij een gewone verdeling is overigens naar vaste rechtspraak bepalend de waarde ten tijde van de verdeling, tenzij de deelgenoten anders zijn overeengekomen of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid een ander tijdstip voortvloeit.

Artikel 7

1. Het begrip schulden van de nalatenschap speelt in het bijzonder een rol bij de volgende onderwerpen: a. de schuldeisers der nalatenschap kunnen hun vorderingen op de goederen der nalatenschap verhalen (artikel 184, eerste lid); b. erfgenamen zijn voor op hen rustende schulden der nalatenschap ook in hun overige vermogen aansprakelijk, indien zij zuiver aanvaarden, alsmede in enkele andere gevallen (artikel 184, tweede lid); c. de executeur en de vereffenaar zijn verplicht tot voldoening van de schulden der nalatenschap uit de goederen daarvan (artikel 144, eerste lid, onderscheidenlijk artikelen 211 en 215).
2. Door het ontbreken van legitimaire aanspraken in het onderhavige ontwerp kan het tweede lid eenvoudiger gehouden worden dan artikel 4:7, tweede lid, Ned. BW. De regeling komt erop neer dat in volgorde worden voldaan: (1) de schuldeisers bedoeld in het eerste lid, onderdelen a tot en met e, (2) de somgerechtigde kinderen bedoeld in het eerste lid, onderdeel f, en (3) de legatarissen en quasi-legatarissen bedoeld in het eerste lid, onderdelen g en h.

Artikel 8

Hier wordt een omschrijving gegeven van stiefkind, van belang voor de artikelen 27, 36, 38, 43 en 60.

Titel 2. Erfopvolging bij versterf

Artikel 9

Een erfgenaam moet bestaan ten tijde van het overlijden van de erflater. Van belang is nog artikel 1:2, bepalende: 'Het kind waarvan een vrouw zwanger is, wordt als reeds geboren aangemerkt, zo dikwijls zijn belang dit vordert. Komt het dood ter wereld, dan wordt het geacht nooit te hebben bestaan.' Ten aanzien van personen wier bestaan onzeker is, geven de artikelen 1:412 e.v. voorzieningen.

Artikel 10

1. Het ontwerp geeft in artikel 12 aan het erven bij plaatsvervulling een enigszins andere betekenis dan het huidige wetboek doet. Plaatsvervulling geschiedt ook dan, wanneer degene, wiens plaats vervuld wordt, nog in leven is, maar onwaardig of onterfd is dan wel verwerpt. Dientengevolge vallen de verwanten in twee rubrieken uiteen: degenen, die alleen uit eigen hoofde en degenen, die alleen bij plaatsvervulling kunnen erven. In artikel 10 zijn nu allereerst zij genoemd, die uit eigen hoofde en dus nimmer bij plaatsvervulling erven. De vier groepen, die hier achtereenvolgens genoemd worden, beantwoorden aan de naaste verwanten in de eerste vier parentelen (groepen) van de erflater. Mede in verband met de onbepaald toegelaten plaatsvervulling wordt hier dus een zuiver parenteel stelsel ingevoerd: een verwant in een verdere parentele komt niet aan opvolging toe, zolang nog een verwant in een nadere parentele

- in leven is. Overigens is de erfopvolging tot de zesde graad beperkt (artikel 12, derde lid; vergelijk ook artikel 10, eerste lid).
2. In de eerste parentele wordt overeenkomstig het huidige recht naast de kinderen ook de langstlevende echtgenoot tot de erfenis geroepen. Wel is een uitzondering gemaakt voor de echtgenoot van wie de erflater gescheiden was van tafel en bed (zie ook artikel 13, vijfde lid, en artikel 28, derde lid). Het ontwerp roept de grootouders en de overgrootouders, zonder in geval van hun vooroverlijden de 'kloving' te handhaven wanneer een overleden grootouder geen afstammelingen nalaat (zie artikel 11, eerste lid). Zijn er afstammelingen dan geldt er plaatsvervulling (artikel 10, tweede lid) met hetzelfde effect als kloving. Ten aanzien van de echtgenoot (die niet als bloedverwant maar wegens de huwelijksband als erfgenaam geroepen wordt) en de ouders (omdat broers en zusters uit eigen hoofde erven) geldt geen plaatsvervulling.
 3. De in het derde lid genoemde (juridische) bloedverwantschap wordt geregeld in Boek 1; men zie de artikelen 1:197 e.v. en artikel 1:3.

Artikel 11

Hierin wordt een nadere uitwerking gegeven van het parentele stelsel. Door dit artikel wordt aan alle erfgenamen, die in een groep uit eigen hoofde erven een gelijk deel toegekend. Mitsdien erft een echtgenoot evenveel als een kind, een vader of moeder in beginsel evenveel als een broeder of zuster. Het tweede lid kent in overeenstemming met het bestaande recht een groter erfdeel aan ouders en volle broers en zusters dan aan halfbroers en -zusters toe. Het spreekt vanzelf, dat waar het ontwerp van ouders, broeders en zusters spreekt, het artikel ook toepassing vindt, indien slechts één ouder, één broeder of één zuster aanwezig is. De bepaling van het derde lid, waardoor een vader of moeder in ieder geval 1/4 der nalatenschap verzekerd wordt, is ook aan het bestaande recht ontleend. De omvang van het versterferfdeel voor alle halfbroers en halfzusters is gelijk, ongeacht welke ouder zij met de erflater gemeen hebben. De correctieregel van het derde lid ten behoeve van een ouder, die nimmer minder dan een kwart ontvangt, wordt pas toegepast nadat eerst rekening is gehouden met de regel van het tweede lid dat een halfbroer of halfzuster 'met halve hand' erft.

Artikel 12

In dit artikel wordt de plaatsvervulling algemeen binnen de erfrechtelijke graad toegelaten en wordt verder geen verschil meer gemaakt of de erfgenaam overleden is, onwaardig is, ontferd is, verwerpt of dat diens erfrecht is vervallen. Er is niet voldoende reden om de onwaardigheid, de ontferming, de verwerping of het verval – feiten die alleen de erfgenaam persoonlijk treffen – ook ten nadele van de kinderen en verdere afstammelingen van deze te laten werken. De plaatsvervulling betreft derhalve alleen de grootte van het aandeel, dat geërfd wordt, maar niet de vraag of men bevoegd is om als erfgenaam op te treden, indien de voorouder die de grootte van het erfdeel bepaalt, om een hem persoonlijk betreffende reden zelf niet als erfgenaam kan optreden. Het gevolg van de gegeven regeling is, dat kleinkinderen en verdere zijverwanten dan broers en zusters steeds bij plaatsvervulling erven. Het tweede lid geeft nog een gevolg der plaatsvervulling aan dat daarin steeds besloten heeft gelegen, namelijk de deling bij staken. Wat het derde lid betreft, de hier aan de mogelijkheid om te erven gestelde grens is reeds in het tegenwoordige recht bekend. Voor het begrip 'graad' zie artikel 1:3, eerste lid. Bij de woorden 'of wier erfrecht is vervallen' denke men aan artikel 131.

Titel 3. Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en van de kinderen alsmede andere wettelijke rechten

Afdeling 1. Het erfrecht bij versterf van een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot en van de kinderen

Algemeen

1. Anders dan in Nederland, is ervoor gekozen de in titel 3, afdeling 1 neergelegde (niet-dwingendrechtelijke) royale regeling ter behoeve van de langstlevende echtgenoot – deze krijgt alles indien geen andersluidend testament is gemaakt – te beperken tot de situatie dat alle kinderen van de erflater ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot (de langstlevende

- echtgenoot moet dus vader of moeder zijn van alle kinderen) of dat de langstlevende echtgenoot tenminste twintig jaren ouder is dan de kinderen. Vermeden moet worden dat bijvoorbeeld een langstlevende echtgenoot die jonger is dan de kinderen (hetgeen heel goed denkbaar is bij een tweede huwelijk) alles krijgt en dat de kinderen moeten wachten op diens dood, hetgeen statistisch zal betekenen dat zij nimmer zelf feitelijk zullen erven van hun ouder.
2. Anders gezegd: de wettelijke verdeling van afdeling 1 geldt slechts indien de langstlevende echtgenoot niet (tevens) stiefouder is of, indien deze wel stiefouder is, meer dan twintig jaren ouder is dan de kinderen van de erflater. Is de langstlevende echtgenoot wel (tevens) stiefouder en minder dan twintig jaren ouder dan de kinderen, dan geldt afdeling 1 niet en moet de bescherming gevonden worden in de (dwingendrechtelijke) afdeling 2, in het bijzonder in de artikelen 28 en 29 (voortgezet gebruik en vruchtgebruik van woning en inboedel) en artikel 30 (vruchtgebruik op andere goederen voor zover daaraan behoefte is). Men zie deze Memorie van Toelichting onder Algemeen.
 3. De erflater kan overigens bij testament bepalen dat de wettelijke verdeling van afdeling 1 ook geldt in de situatie dat zijn kinderen wel stiefkind zijn van een te jonge langstlevende echtgenoot (artikel 13, eerste lid, tweede volzin), zoals hij dat ook kan bepalen ten aanzien van zijn eigen stiefkinderen (artikel 27). Voor dat geval zie ook de artikelen 21, 22 en 24, eerste lid.
 4. Er is van afgezien om indien er zowel gemeenschappelijke als niet-gemeenschappelijke kinderen zijn bij een jonge stiefouder, een partiële wettelijke verdeling in te voeren. Het maakt de afwikkeling erg ingewikkeld en heeft als nadeel een ongelijke behandeling van de kinderen die wellicht lange tijd gezamenlijk zijn opgegroeid. Ook is ervan afgezien om onderscheid te maken in niet-gemeenschappelijke kinderen die voor en die na het huwelijk zijn geboren ('voorkinderen' onderscheidenlijk 'buitenkinderen'). De gedachte is dat alle niet-gemeenschappelijke kinderen eenzelfde behandeling verdienen. Van hen kan niet worden verlangd dat zij voorlopig (tot de dood van de langstlevende echtgenoot) genoeg nemen met een vordering op de langstlevende echtgenoot aan wie zij niet verwant zijn en die niet twintig jaren ouder is dan zij zelf. Bij dit alles blijft cruciaal dat de dwingendrechtelijke afdeling 2 aan de langstlevende echtgenoot voldoende bescherming biedt (ten koste van alle kinderen).

Artikel 13

1. Dit artikel geeft de hoofdregel van het nieuwe wettelijke stelsel weer. Dit stelsel houdt een wettelijke verdeling in, krachtens welke de echtgenoot van rechtswege alle goederen van de nalatenschap verkrijgt. De kinderen verkrijgen uit hoofde van deze wettelijke verdeling als erfgenaam een in beginsel niet opeisbare geldvordering op de echtgenoot, waarvan de omvang gelijk is aan hun erfdeel in de nalatenschap. In aansluiting op deze wettelijke verdeling van de goederen, geeft het tweede lid een regeling met betrekking tot de draagplicht voor de schulden van de nalatenschap. In artikel 14 worden ten aanzien van de aansprakelijkheid voor en de verhaalbaarheid van de schulden nadere regels gegeven.
2. *Eerste lid.* De verdeling van de nalatenschap volgens artikel 13 geschiedt indien de erflater als erfgenamen een echtgenoot en een of meer gemeenschappelijke kinderen achterlaat of een echtgenoot die meer dan twintig jaren ouder is dan de kinderen van de erflater. Wanneer een kind is onterfd, neemt dat kind niet deel aan de verdeling ingevolge dit artikel. Is de echtgenoot onterfd, dan vindt geen wettelijke verdeling plaats. Onder 'kinderen' in het eerste lid zijn begrepen hun afstammelingen die bij plaatsvervulling opkomen (zie artikel 10, tweede lid, en artikel 12). Ingevolge artikel 27 is een erflater bevoegd bij uiterste wilsbeschikking een stiefkind van hemzelf (niet te verwarren met een stiefkind van de langstlevende echtgenoot) bij de wettelijke verdeling te betrekken als een eigen kind. Ook kan de erflater, ingevolge de tweede volzin van het eerste lid van het onderhavige artikel 13, bij uiterste wil bepalen dat zijn echtgenoot die stiefouder is van zijn kinderen en die minder dan twintig jaren ouder is dan zijn kinderen, wel kan profiteren van de wettelijke verdeling.
3. Niet kan worden gezegd dat artikel 13, eerste lid, discriminatoir is naar leeftijd, aangezien voor het verschil in behandeling van stiefouders die wel en die niet tenminste twintig jaren ouder zijn dan de kinderen van de erflater een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat. Vermeden moet worden dat kinderen volgens de wet statistisch niet erven van hun ouder (doordat hun jonge stiefouder alles krijgt). Het voorstel is niet disproportioneel, aangezien in afdeling 2

- (Andere wettelijke rechten) toch al dwingendrechtelijke bescherming geboden wordt aan elke langstlevende echtgenoot (verzorgingsvruchtgebruik indien nodig).
4. *Tweede lid.* De echtgenoot verkrijgt van rechtswege de goederen van de nalatenschap. Levering van de goederen is derhalve niet vereist. Voor het begrip schulden van de nalatenschap zij verwezen naar artikel 7, eerste lid. Onder die schulden zijn ook begrepen de eventuele schulden uit belastingen die ter zake van het openvallen van de nalatenschap worden geheven.
 5. *Derde lid.* De kinderen verkrijgen, eveneens van rechtswege, een geldvordering ten laste van de langstlevende echtgenoot, waarvan de waarde met hun erfdeel overeenkomt. Voor de berekening van de waarde van een erfdeel dient allereerst de totale waarde van de goederen van de nalatenschap te worden bepaald. Op het aandeel van het kind daarin wordt vervolgens zijn deel van de nalatenschaps schulden in mindering gebracht, dat wil zeggen het gedeelte van de schulden dat zonder de wettelijke verdeling voor rekening van het kind zou zijn gekomen. Aldus wordt voor de bepaling van de geldvorderingen zowel rekening gehouden met de op alle erfgenamen rustende schulden, als voor iedere erfgenaam afzonderlijk met de specifiek op hem of haar rustende schulden. De geldvordering van de kinderen is in beginsel niet opeisbaar. De niet opeisbaarheid is een direct gevolg van het uitgangspunt dat de langstlevende ouder verzorgd moet achterblijven en zoveel mogelijk het bestaande leefpatroon kan voortzetten. Het is mogelijk bij uiterste wilsbeschikking ook andere opeisbaarheidsgronden op te nemen.
 6. *Vierde lid.* Het kan jaren duren voordat de vordering van de kinderen opeisbaar wordt. De door de echtgenoot aan de kinderen verschuldigde geldsom wordt daarom van rechtswege verhoogd teneinde een zekere inflatiecorrectie te bereiken (wettelijke rente minus zes procent). Deze inflatiecorrectie lijkt passend, ook teneinde te voorkomen dat kinderen zich genoopt zullen voelen tot uitoefening van hun wilsrechten over te gaan. Het bedrag van de verhoging wordt op zijn beurt niet met de correctieverhoging vermeerderd. De erflater, maar ook de echtgenoot en het kind tezamen bij overeenkomst, kunnen wel een andere aanpassingsmaatstaf bepalen, of van aanpassing van de geldsom geheel afzien. Ook als de erflater bij uiterste wilsbeschikking van de wettelijke maatstaf is afgeweken, kunnen de echtgenoot en het kind de maatstaf (nogmaals) aanpassen. Is de wettelijke rente gelijk aan of minder dan 6 procent, dan is uiteraard geen rentevergoeding verschuldigd. Zie voor de vaststelling van de wettelijke rente artikel 6:120.
 7. *Vijfde lid.* Zowel in afdeling 1 als in afdeling 2 (zie artikel 28, derde lid) wordt onder echtgenoot overal uitsluitend verstaan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot.

Artikel 14

1. Dit artikel geeft enige regels met betrekking tot de schulden van de nalatenschap. Deze regels betreffen met name de externe werking van de toedeling van de schulden aan de echtgenoot. Tegenover de schuldeisers is de echtgenoot aansprakelijk. De kinderen zijn eveneens voor de nalatenschaps schulden aansprakelijk, doch deze schulden kunnen niet op hun eigen goederen worden verhaald behoudens voor zover het derde lid van toepassing is. Indien de kinderen door een schuldeiser van de nalatenschap worden aangesproken tot nakoming van een nalatenschaps schuld, zijn zij bevoegd de schuldeiser naar de echtgenoot te verwijzen. Dit ligt voor de hand omdat de echtgenoot rechthebbende is op de goederen waaruit deze schuld behoort te worden voldaan. Ook jegens de kinderen is de echtgenoot verplicht de nalatenschaps schulden te voldoen. Wat betreft een negatieve nalatenschap, zie hierna bij het vierde lid.
2. *Eerste lid.* Deze bepaling vestigt een zelfstandige aansprakelijkheid van de echtgenoot voor het geheel van de nalatenschaps schulden. De interne draagplicht tussen echtgenoot en kinderen ligt bij de echtgenoot, ook bij een nalatenschap met negatief saldo (zie het vierde lid). Overigens komen de nalatenschaps schulden wel indirect mede voor rekening van de kinderen doordat de hoogte van hun vordering op de echtgenoot op de voet van artikel 13, derde lid, mede wordt bepaald door de omvang van de nalatenschaps schulden.
3. *Tweede lid.* Als gevolg van de wettelijke verdeling verkrijgt de echtgenoot alle goederen van de nalatenschap. Deze goederen vermengen zich met de eigen goederen van deze echtgenoot. Indien ten gevolge van de vermenging voor de nalatenschaps schuldeisers het gevaar bestaat dat de schulden niet binnen redelijke tijd zullen worden voldaan (zie artikel 204, eerste lid, onderdeel b), kan de rechter op verzoek van de nalatenschaps schuldeisers een vereffenaar benoemen. In dat geval worden de schuldeisers van de nalatenschap uit de goederen van de nalatenschap voldaan voordat overige schuldeisers van de echtgenoot verhaal op de goederen

- van de nalatenschap hebben (artikel 224). Teneinde deze voorrang ook buiten de regeling van de vereffening te realiseren, is zij in het onderhavige lid tot uitdrukking gebracht.
4. *Derde lid.* Dit artikellid geeft een beperkte verhaalspraakelijkheid van de kinderen voor de schulden van de nalatenschap. De verhaalspraakelijkheid omvat niet de eigen goederen van de kinderen. Wel is verhaal mogelijk op de geldvordering van artikel 13, derde lid, nu deze krachtens erfrecht is verkregen. Verder is verhaal mogelijk wanneer op die geldvordering is betaald, zulks tot het bedrag van de betaling. Hetzelfde geldt indien een kind niet een betaling in geld doch – zoals na uitoefening van wilsrechten – in goederen heeft verkregen. Het betreft immers ook hier telkens een verkrijging krachtens erfrecht. Op grond van het derde lid kan derhalve een schuldeiser voor het geheel van zijn schuld verhaal nemen tot de waarde van hetgeen door het kind op deze wijze verkregen werd. In zoverre bevat deze bepaling een specifieke aansprakelijkheidsregeling voor de kinderen. Is de schuldeiser overeenkomstig deze regeling voldaan, dan heeft het kind voor hetgeen de schuldeiser heeft verkregen verhaal op de echtgenoot. Opmerking verdient nog dat de beperkte uitwinbaarheid van het vermogen van een kind de mogelijkheid onverlet laat dat een schuldeiser van de nalatenschap met een recht van (derden)hypotheek op een goed van een kind, overgaat tot uitwinning daarvan. In een dergelijk – zeldzaam – geval zal het kind gebruik kunnen maken van zijn in het eerste lid gegeven recht om van de echtgenoot te verlangen dat deze tot voldoening van de schuldeiser overgaat.
 5. *Vierde lid.* Buiten twijfel is gesteld dat als de wettelijke verdeling een nalatenschap betreft waarvan het saldo negatief is, de kinderen niet gehouden zijn uit eigen vermogen bij te dragen in het tekort. Een kind krijgt bij de wettelijke verdeling een geldvordering op de langstlevende echtgenoot en mag de afwikkeling van de nalatenschap voor het overige overlaten aan de echtgenoot. Daarbij zou niet passen dat een kind zich niettemin moet afvragen of hij door aanvaarding van de nalatenschap het risico loopt dat hij uit eigen vermogen moet bijdragen in de nalatenschapschulden. De echtgenoot zal het tekort derhalve voor zijn rekening moeten nemen, behoudens de mogelijkheid dat hij de nalatenschap beneficiair heeft aanvaard. Vergelijk ook artikel 202, derde lid.
 6. Kortom, het kind aanvaardt, als de wettelijke verdeling werkt, de nalatenschap als het ware van rechtswege beneficiair. Het kind kan hier echter niet zonder meer op varen aangezien de echtgenoot de wettelijke verdeling ongedaan kan maken (artikel 18) dan wel de nalatenschap kan verwerpen; zie artikel 194. Veelal zullen overigens bij ongedaanmaking door de echtgenoot de kinderen nog niet de nalatenschap ondubbelzinnig en zonder voorbehoud hebben aanvaard, zodat alsnog beneficiaire aanvaarding door hen mogelijk zal zijn.

Artikel 15

De artikelen 166 tot en met 200 van Boek 3 zijn op de wettelijke verdeling van artikel 13 niet van toepassing. Hetzelfde geldt voor de bepalingen van artikel 677 tot en met 680 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De vaststelling van de omvang van de uit de verdeling resulterende geldvorderingen geschiedt bij overeenkomst tussen partijen, welke overeenkomst beschouwd kan worden als een (bijzondere) vaststellingsovereenkomst. Omdat een bepaling op grond waarvan een erfgenaam zich voor de vaststelling tot de rechter kan wenden, niet gemist kan worden, is daarin in het eerste lid voorzien. Het tweede lid geeft een regeling die is ontleend aan de artikelen 195 en 196 van Boek 3. De in dit lid getroffen voorzieningen zijn noodzakelijk teneinde misslagen bij de vaststelling van de omvang van de geldvordering van de kinderen te kunnen herstellen. Aangezien artikel 233 de inbreng als verdelingshandeling beschouwt en hier geen verdeling door de erfgenamen plaatsvindt, dient een verwijzing naar de inbrengregeling voor de vaststelling van de omvang van de vordering te worden opgenomen; zie het derde lid.

Artikel 16

1. De boedelbeschrijving bedoeld in het eerste lid is van belang voor het vaststellen van de samenstelling en de waarde van de nalatenschap. Zij kan ook als basis dienen voor de vaststelling van de hoogte van de geldvordering van de kinderen. Hoewel de erfgenamen er over het algemeen goed aan zouden doen een boedelbeschrijving te maken, wordt zulks als zodanig niet dwingend voorgeschreven, mede omdat een passende sanctie op zodanig voorschrift ontbreekt. Verlangt evenwel de echtgenoot of een kind een boedelbeschrijving dan is dit eventueel ook in rechte afdwingbaar.

2. Indien de echtgenoot of een kind niet het vrije beheer over zijn vermogen heeft (tweede lid), dient wel een boedelbeschrijving te worden opgemaakt. Een boedelbeschrijving bij notariële akte is hier, anders dan onder het hier niet toepasselijke artikel 671 Rv het geval is, niet zonder meer voorgeschreven. De mogelijkheid van boedelbeschrijving bij onderhandse akte kan vooral van belang zijn indien het vermogens van eenvoudige samenstelling of geringere omvang betreft. De verplichting tot inlevering van de boedelbeschrijving is ontleend aan de regeling van het voogdijbewind (artikel 1:338, derde lid).
3. De opzet van afdeling 1 leidt er toe, dat een aantal bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering omtrent boedelbeschrijving van overeenkomstige toepassing moet worden verklaard (derde lid). Omdat in de desbetreffende artikelen (673 tot en met 676 Rv) soms van partijen sprake is, wordt in de tweede volzin van het derde lid vastgesteld, dat zowel de echtgenoot als ieder kind partij bij de boedelbeschrijving is.
4. Teneinde mogelijk misverstand te vermijden is in het eerste gedeelte van het vierde lid bepaald, dat de echtgenoot en ieder kind jegens elkaar recht hebben op inzage in en afschrift van de bescheiden en andere gegevensdragers die zij ter vaststelling van hun aanspraken als erfgenaam nodig hebben. Ook als het om derden gaat, zoals de bank, zijn zij jegens elkaar verplicht om medewerking te geven opdat die derden daadwerkelijk inlichtingen mogen verschaffen.

Artikel 17

1. Vooropgesteld wordt dat de echtgenoot te allen tijde de geldvordering (inclusief de verhoging van artikel 13, vierde lid) geheel of gedeeltelijk kan betalen. Zodanige betaling impliceert geen schenking aan het kind, maar vormt nakoming van een verbintenis.
2. Betaling staat de echtgenoot niet zonder meer vrij indien aan het kind een wilsrecht toekomt tot verkrijging van goederen, belast met vruchtgebruik. Het uitgestelde uitzicht op goederen rechtvaardigt dat hier de uitoefening van het wilsrecht voorgaat. Indien, na het stellen van een redelijke termijn (zie artikel 25, derde lid), blijkt dat het kind niet tot uitoefening van zijn wilsrecht overgaat, is nakoming overeenkomstig het eerste lid mogelijk. Indien termijnstelling achterwege is gelaten, zal het kind kunnen verlangen dat hem, tegen terugbetaling van het ontvangene, alnog goederen worden overgedragen. Nietigheid van de betaling is hier niet beoogd, evenmin als bij het voorschrift van de tweede volzin van artikel 25, vierde lid. Wenst het kind wel op bepaalde goederen het wilsrecht van de artikelen 19 of 21 uit te oefenen, dan kan de echtgenoot blijkens die artikelen de desbetreffende goederen ook zonder dat daarop een vruchtgebruik wordt gevestigd aan het kind overdragen. De ratio voor de uitoefening van deze bevoegdheid is dezelfde als die voor de bevoegdheid van het eerste lid: indien de echtgenoot de schuldverhouding met de kinderen wenst te beëindigen dient dit in beginsel ook mogelijk te zijn. Aangezien voldoening van de geldvordering gevolgen heeft voor genoemde wilsrechten is, ingeval het kind minderjarig is of meerderjarig maar het vrije beheer over zijn vermogen niet heeft, de goedkeuring van de rechter voorgeschreven, welke goedkeuring door de echtgenoot dient te worden verzocht.

Artikel 18

1. Niet altijd zal de echtgenoot behoefte hebben aan de goederen waaruit de nalatenschap bestaat. Daarom wordt de mogelijkheid geboden de verdeling overeenkomstig artikel 13 ongedaan te maken. Deze handeling is behalve aan die van een notariële akte ook gebonden aan het voorschrift van inschrijving in het boedelregister, waarvoor de notaris eveneens zal zorgdragen. Het zou onjuist zijn dat een zo ingrijpende handeling die het ongedaan maken van de verdeling is, krachtens een algemene volmacht zou kunnen geschieden (eerste lid). Door de verklaring vervalt ook de volledige aansprakelijkheid van de echtgenoot voor de schulden van de nalatenschap, bedoeld in artikel 14, eerste lid. In plaats van de aansprakelijkheidsregels van dat artikel geldt nu de regel van artikel 182, tweede lid. Partiële ongedaanmaking van de verdeling is niet mogelijk gemaakt. Dit zou de regeling te zeer hebben gecompliceerd.
2. In verband met de terugwerkende kracht die aan de ongedaanmaking van de verdeling dient te zijn verbonden, is een voorschrift ter bescherming van door derden (waaronder ook mede-erfgenamen) verkregen rechten noodzakelijk. Om praktische redenen worden deze personen, zowel vanuit obligatoir als goederenrechtelijk oogpunt, beschermd gedurende de gehele termijn van negen maanden van het eerste lid. Zou deze voorziening er niet zijn dan zou op een

verklaring van erfrecht die binnen die termijn is afgegeven, niet kunnen worden afgegaan (vergelijk het onderdeel b van artikel 188, eerste lid).

3. In het derde lid is een regeling gegeven voor de situatie dat de echtgenoot van de erflater onder curatele staat, een of meer goederen van de echtgenoot onder het bewind van titel 19 van Boek 1, een testamentair of een ander bewind zijn gesteld, of de echtgenoot in staat van faillissement is verklaard dan wel aan hem surséance van betaling is verleend. Het gaat in artikel 18 niet om rechten die naar hun aard slechts door de echtgenoot zelf kunnen worden uitgeoefend. In het derde lid is, teneinde mogelijke twijfel uit te sluiten, een regeling opgenomen die vertegenwoordiging overeenkomstig de wettelijke regels van de curatele onderscheidenlijk het desbetreffende bewind mogelijk maakt. Het vierde lid geeft een voorziening ten aanzien van de termijn in geval van toepassing van artikel 1:417, tweede lid (verklaring van rechtsvermoeden van overlijden) en artikel 1:427, eerste lid (vaststelling van overlijden in bepaalde gevallen).

Artikel 19

1. Deze bepaling verschaft een wilsrecht om rechthebbende te worden op goederen, onder de last van vruchtgebruik (vergelijk artikel 3:81), indien de echtgenoot van de erflater opnieuw in het huwelijk treedt. Het wilsrecht ontstaat op het tijdstip waarop aangifte van het huwelijksvoornemen is gedaan (artikel 1:43 e.v.). Het wilsrecht blijft bestaan totdat het is uitgeoefend, tenzij een door de langstlevende echtgenoot aan het kind gestelde termijn voor de uitoefening is verstreken (artikel 25, derde lid), dan wel ten aanzien van een handelingsonbekwame op de voet van artikel 26 met goedkeuring van de rechter van uitoefening is afgezien. De testamentaire praktijk van de ouderlijke boedelverdeling (al komt deze niet veel voor) heeft laten zien dat in geval van hertrouwen van de echtgenoot vrijwel altijd een voorziening werd getroffen ten behoeve van de kinderen indien zij een niet opeisbare vordering hebben.
2. Het wilsrecht bestaat met betrekking tot goederen, of een aandeel daarin, met een waarde tot ten hoogste de aan het kind ingevolge artikel 13, derde lid, verschuldigde geldsom. Die geldsom en dus ook de omvang van het wilsrecht worden uiteraard verminderd voor zover met toepassing van artikel 17, eerste lid, betaling op de geldvordering heeft plaatsgevonden. Bij een conflict tussen kind en langstlevende echtgenoot beslist de kantonrechter (artikel 25, vierde lid).

Artikel 20

Het wilsrecht van deze bepaling komt aan de orde indien de geldvordering van het kind op zijn langstlevende ouder ter zake van de nalatenschap van zijn eerst overleden ouder, opeisbaar is geworden. Laat deze langstlevende ouder bij zijn overlijden een nieuwe echtgenoot achter, dan zal – anders dan in Nederland – niet zonder meer de wettelijke verdeling gelden, aangezien het kind niet tevens kind is van de stiefouder. In het geval dat de wettelijke verdeling niet geldt heeft het kind jegens de erfgenamen van de langstlevende ouder het wilsrecht van voldoening in goederen van zijn nu opeisbaar geworden geldvordering ter zake van de eerstopeengevallen nalatenschap. Het kind wordt dan (volledig) rechthebbende op de desbetreffende goederen. Zijn de kinderen zelf erfgenaam van de langstlevende ouder, dan kan dit plaatsvinden door toedeling en levering van de goederen. Is de wettelijke verdeling wel van toepassing, dan heeft het kind het wilsrecht jegens de stiefouder. Het hierbedoelde wilsrecht komt alleen aan de orde indien en voor zover het wilsrecht van artikel 19 niet is uitgeoefend.

Artikel 21

Dit artikel en het volgende artikel 22 betreffen de nalatenschap van een ouder die ten tijde van zijn overlijden gehuwd is met iemand die niet de ouder is van de kinderen van de overledene, terwijl de wettelijke verdeling wel van toepassing is. Dat de kinderen een stiefouder hebben zal zich kunnen voordoen wanneer de andere ouder van de kinderen is vooroverleden, dan wel het huwelijk met de andere ouder door echtscheiding is geëindigd; denkbaar is ook dat met de andere ouder geen huwelijk heeft bestaan. Indien de overleden ouder bij zijn overlijden een stiefouder achterlaat, verkrijgen de kinderen krachtens artikel 13, derde lid (indien testamentair toepasselijk gemaakt of doordat de stiefouder meer dan twintig jaren ouder is dan de kinderen) een niet opeisbare geldvordering op deze stiefouder. In deze situatie is de stiefouder verplicht ieder kind desverzocht

goederen over te dragen met een waarde ten hoogste tot de aan het kind verschuldigde geldsom. De stiefouder verkrijgt daarbij, tenzij hij of zij daarvan afziet, een vruchtgebruik van die goederen.

Artikel 22

Het wilsrecht van artikel 22 geeft net als het wilsrecht van artikel 20 recht op voldoening in goederen zonder voorbehoud van vruchtgebruik. Het gaat hier echter om de vordering terzake van de nalatenschap van een ouder die een stiefouder heeft achtergelaten, welke vordering door het overlijden van de stiefouder opeisbaar is geworden. Dit wilsrecht komt slechts aan de orde indien en voor zover het wilsrecht van artikel 21 niet is uitgeoefend.

Artikel 23

1. Op het te vestigen vruchtgebruik is titel 8 van Boek 3 BW van toepassing. Daarbij is evenwel een uitzondering gemaakt voor de verplichting tot het doen van een jaarlijkse opgave (artikel 3:205, vierde lid) alsmede van die tot het stellen van zekerheid (artikel 3:206, eerste lid). Ook de verplichting om de goederen op verlangen van de hoofdgerechtigde jaarlijks te tonen (artikel 3:206, tweede lid) is uitgesloten. Deze verplichtingen zouden te bezwaarlijk voor de echtgenoot zijn.
2. Artikel 3:212, derde lid, bepaalt dat de rechterlijke machtiging alleen mag worden gegeven indien het belang van de ander (in dit geval het kind) door vervreemden of bezwaren van het aan een vruchtgebruik onderworpen goed niet wordt geschaad. Dit onderdeel van de toetsingsgrond is hier niet passend. Vandaar dat in het eerste lid, onderdeel b, van het onderhavige artikel 23 wordt bepaald dat de machtiging reeds kan worden gegeven in het bijzonder indien de verzorgingsbehoefte van de echtgenoot dit noodzakelijk maakt. Voorop blijft overigens staan dat rechterlijke tussenkomst eerst dan aan de orde is indien de hoofdgerechtigde zelf geen toestemming tot vervreemding wil geven. Ook het kind zal zich daarbij moeten realiseren dat de rechter de machtiging zal moeten verlenen, als er van een verzorgingsbehoefte sprake is. In die gevallen is het dus zinloos om het op de gang naar de rechter aan te doen komen.
3. Het ligt alleszins in de rede dat de verzorgingsbehoefte ook bepalend is voor de bevoegdheid tot vervreemden en verteren als bedoeld in artikel 3:215. Een goed dat aan een kind wordt overgedragen onder voorbehoud van vruchtgebruik, ter voldoening aan de uit artikel 13, derde lid, voortvloeiende geldvordering, is voortaan voor risico van het kind. Gaat het goed teloor, dan herleeft deze vordering niet. De echtgenoot kan de bevoegdheid hebben verkregen tot vervreemden en verteren van een goed. Gaat deze daartoe over, dan zou het onbillijk zijn wanneer het kind daarvoor niet zou worden gecompenseerd. Om die reden verschaft het derde lid van het onderhavige artikel 23 het kind bij vervreemding en vertering wederom een niet opeisbare vordering. Voor de hoogte van de vordering wordt uitgegaan van de waarde van het goed ten tijde van de vervreemding en vertering, aangezien de waarde zich tot dat tijdstip voor risico van het kind heeft ontwikkeld.
4. Het vierde lid van dit artikel biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid aan hoofdgerechtigde en vruchtgebruiker om bij de vestiging van het vruchtgebruik het stemrecht verbonden aan aandelen in een vennootschap aan de vruchtgebruiker te doen toekomen (zie artikel 3:219). Zouden betrokkenen over een punt als dit van mening blijven verschillen, dan kan de rechter een regeling treffen.
5. Het vruchtgebruik wordt gegeven in verband met de verzorgingsbehoefte van de echtgenoot. Het ligt dus voor de hand dat de echtgenoot het vruchtgebruik niet aan derden kan overdragen of dit recht kan bezwaren. Aldus het vijfde lid van het onderhavige artikel.
6. Het zesde lid ziet op de situatie dat een nalatenschapschuld ten tijde van de uitoefening van het wilsrecht nog niet is voldaan. De echtgenoot-vruchtgebruiker dient ingevolge artikel 13, tweede lid, alle schulden der nalatenschap te dragen. Voorts kan het voorbehouden vruchtgebruik evenmin worden tegengeworpen aan schuldeisers wier vordering kon worden verhaald op de goederen van de huwelijksgemeenschap van de echtgenoot en de erflater of van een andere gemeenschap waarvan de echtgenoot en de erflater de deelgenoten waren (bijvoorbeeld in geval van een 'man-vrouw-vennootschap'). In geval van verhaal door een nalatenschapschuldeiser, waardoor het vruchtgebruik vervalt, kan de echtgenoot niet ingevolge artikel 3:282 regres nemen op de hoofdgerechtigde.

Artikel 24

1. Het eerste en tweede lid leggen vast op welke goederen de wilsrechten materieel kunnen worden uitgeoefend. Om in een procedure uit te kunnen maken welke goederen onder het eerste lid vallen, bevat het derde lid een bewijsvermoeden.
2. In de redactie van het eerste lid, tweede volzin, en van het derde lid komt tot uitdrukking op welke huwelijksgemeenschap wordt bedoeld. De derde volzin van het tweede lid dient om te voorkomen dat de bepaling van de tweede volzin eenvoudig kan worden ontgaan door middel van het sluiten van een lening. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan het volgende geval. Van de nalatenschap maakt deel uit de echtelijke woning ter waarde van SRD 300 000; voor het aankopen van deze woning was de erflater indertijd een hypothecaire lening van SRD 200 000 aangegaan; deze hypothecaire lening wordt door de langstlevende echtgenoot voorlopig voortgezet. Verkoopt de echtgenoot van de erflater de woning, dan zal de lening worden afgelost en een netto-opbrengst van SRD 100 000 overblijven. Koopt de echtgenoot vervolgens met deze netto-opbrengst en een nieuwe lening van SRD 200 000 een andere woning ter waarde van SRD 300 000, dan zou deze woning naar de maatstaf van de tweede volzin van het tweede lid niet geacht worden in de plaats te komen van de echtelijke woning. De derde volzin van het tweede lid bewerkstelligt dat in een dergelijk geval de wilsrechten van de kinderen op de echtelijke woning na verwerving van de nieuwe, vervangende, woning ook met betrekking tot die woning kunnen worden uitgeoefend.

Artikel 25

1. In het eerste lid wordt een toerekeningsvolgorde gegeven, waarvan overigens kan worden afgeweken. Bij de uitoefening van de bloot-eigendomswilsrechten (artikelen 19 en 21) wordt bij de overdracht van goederen het feit dat een vruchtgebruik wordt voorbehouden, weggedacht. Dit past bij het gegeven dat wordt overgedragen op in beginsel niet-opeisbare vorderingen.
2. Het tweede lid beoogt te bewerkstelligen dat, wanneer een kind zijn wilsrecht wil uitoefenen, de andere kinderen die ook een wilsrecht hebben daarvan tijdig op de hoogte zijn. Zij zijn daardoor in de gelegenheid te bezien of zij dit zelf ook wensen. Weliswaar gaat hun wilsrecht niet teniet zolang de ouder aan hen geen termijn stelt voor de uitoefening (derde lid), maar ten aanzien van goederen die aan een mede-erfgenaam zijn overgedragen is uitoefening wel feitelijk onmogelijk. Er is van afgezien in de wet een concrete termijn op te nemen voor het op de hoogte stellen van de mede-erfgenamen, omdat het te zeer van de omstandigheden van het geval zal afhangen welke termijn in concreto redelijk is. Nietigheid, indien het voorschrift niet zou zijn nageleefd, zou een te zware sanctie zijn. De formulering van de bepaling houdt hiermee rekening.
3. Het derde lid geeft degene jegens wie een wilsrecht is ontstaan de mogelijkheid zich duidelijkheid te verschaffen over de vraag of het wilsrecht zal worden uitgeoefend. Hiertoe kan aan de kinderen een redelijke termijn worden gesteld. Nietigheid, indien de tweede volzin van het derde lid niet is gevolgd, is ook hier niet beoogd.
4. Blijkens het vierde lid zal uiteindelijk de rechter kunnen beslissen over geschillen omtrent een over te dragen goed. De rechter zal desverzocht beslissen, rekening houdende naar billijkheid met de belangen van echtgenoot en kind, of de onderscheiden belangen van de kinderen onderling. De rechter heeft bij zijn beslissing een ruime marge. Zo zal hij, indien hem blijkt dat meer dan een kind hetzelfde goed wenst, ook kunnen beslissen dat dit aan hen gezamenlijk zal toebehoren (geregeld in titel 7 van Boek 3). Met het belang van de echtgenoot wordt mede rekening gehouden doordat hem of haar desgewenst vruchtgebruik over het desbetreffende goed zal toekomen. Op dit vruchtgebruik is titel 8 van Boek 3 BW in hoofdzaak van toepassing. Zie ook artikel 23 en de toelichting daarop.
5. Het vijfde lid geeft aan dat de niet-opeisbare geldvordering overdraagbaar is. Wordt die vordering overgedragen, dan komt aan de derde-verkrijger (waaronder ook een mede-erfgenaam) het wilsrecht niet toe.
6. De mogelijkheid om bij uiterste wilsbeschikking van de wilsrechten af te wijken, is in het zesde lid uitdrukkelijk neergelegd. De verplichtingen uit artikel 19 kan bijvoorbeeld aldus worden uitgebreid dat de aan de echtgenoot van de erflater toekomende bevoegdheid om zich bij overdracht van een goed daarop een vruchtgebruik voor te behouden, wordt uitgesloten. Bepalking is ook in die zin mogelijk, dat bijvoorbeeld door de erflater goederen worden aangeduid die niet zijn onderworpen aan de werking van de wilsrechten.

Artikel 26

1. De bepaling van het eerste lid beoogt een praktische regeling te geven voor het geval dat aan een kind een wilsrecht toekomt en dit kind nog minderjarig is. Benoeming van een bijzondere curator op de voet van artikel 1:250 is in de regel niet nodig, omdat de wettelijke vertegenwoordiger verplicht zal zijn een gemotiveerd voorstel omtrent de uitoefening van een wilsrecht aan de rechter ter goedkeuring voor te leggen. De rechter kan aan deze goedkeuring voorwaarden verbinden (bijvoorbeeld dat enigerlei vorm van zekerheid wordt gesteld, indien van het wilsrecht wordt afgezien). De rechter kan ook een eigen beslissing geven, bijvoorbeeld indien het voorstel van de wettelijke vertegenwoordiger niet aanvaardbaar blijkt. De wettelijke vertegenwoordiger zal ook door de voorlichting van de notaris, wanneer deze gevraagd wordt een verklaring van erfrecht af te geven, van de verplichting op de hoogte worden gesteld. Het wilsrecht is een vermogensrechtelijke bevoegdheid, dat derhalve onder het bewind valt van de ouder die na overlijden het gezag alleen uitoefent, of van de voogd. Komt de ouder of de voogd zijn verplichting niet na, dan kan dit leiden tot aansprakelijkheid wegens slecht bewind (artikel 1:253j respectievelijk artikel 1:362). De rechter kan ervan op de hoogte zijn dat een wettelijke vertegenwoordiger de verplichting van artikel 26 heeft, door de inlichtingen die hij op de voet van de artikelen 1:48 en 1:342, tweede lid, van de ambtenaar van de burgerlijke stand of de ontvanger verkrijgt. Het kan voorkomen, dat een kind bij het overlijden van de erflater geen wettelijke vertegenwoordiger heeft. De erflater was bijvoorbeeld eerder gescheiden en oefende het gezag alleen uit. In dat geval begint de termijn van zes maanden te lopen vanaf de dag van de benoeming, dus van de voorziening in het gezag over de minderjarige.
2. In het tweede lid wordt een overeenkomstige regel gegeven voor het geval het kind aan wie een wilsrecht toekomt, meerderjarig is doch het vrije beheer over zijn vermogen niet heeft. Indien met goedkeuring van de rechter van uitoefening van een wilsrecht is afgezien, vervalt het wilsrecht, tenzij de rechter anders bepaalt (derde lid). Zo zal de rechter onder omstandigheden kunnen goedkeuren dat van uitoefening van een wilsrecht voorlopig wordt afgezien, zonder dat het wilsrecht teniet gaat.

Artikel 27

Het komt in de praktijk voor dat ouders een stiefkind ook voor het erfrecht zoveel als mogelijk gelijk met hun eigen kinderen wensen te behandelen. Artikel 27 opent de mogelijkheid om stiefkinderen in de wettelijke verdeling te betrekken (hetgeen, indien daarnaast althans geen expliciete erfstelling van het stiefkind heeft plaatsgevonden, dient te worden opgevat als een impliciete erfstelling van het stiefkind). Deze voorziening gaat verder dan onder een testamentaire ouderlijke boedelverdeling mogelijk is, maar wordt uit een oogpunt van gelijke behandeling wenselijk geacht. De bepaling brengt mee dat een stiefkind derhalve in de daarvoor geëigende omstandigheden evenals een eigen kind van de erflater recht kan verkrijgen op overdracht van goederen uit de nalatenschap. Met het oog op het niet-dwingende karakter van afdeling 1 is het de erflater echter mogelijk gemaakt ook op dit punt afwijkende beschikkingen te treffen, waardoor bijvoorbeeld een stiefkind niet of slechts ten dele van de wilsrechten zal kunnen profiteren. Tenslotte is bepaald dat ook ten aanzien van het stiefkind plaatsvervulling door diens afstammelingen mogelijk is.

Artikel 27a

Denkbaar is dat na enige tijd een kind van de erflater opduikt die niet tevens kind is van de langstlevende echtgenoot. Afdeling 1 is dan in beginsel niet van toepassing (artikel 13, eerste lid). Hetzelfde doet zich voor als na enige tijd een testament wordt ontdekt (dat bijvoorbeeld in het buitenland was gemaakt). Het onderhavige artikel – dat is ontleend aan artikel 1:202, tweede en derde lid, artikel 206, tweede en derde lid, en artikel 3:45, derde lid – is in het belang van de rechtszekerheid opgenomen. Derden te goeder trouw worden beschermd en de langstlevende echtgenoot hoeft niet terug te geven wat inmiddels is verteerd.

Artikel 27b

Het is redelijk dat indien, op verzoek door of voor een buiten huwelijk geboren niet-erkend kind, pas na het overlijden van de verwekker een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap wordt uitgesproken, de wettelijke verdeling onaangetaast blijft ook al is door de terugwerking van de

gerechtelijke vaststelling van het vaderschap niet meer voldaan aan de in artikel 13, eerste lid, gestelde eis dat alle kinderen van de erflater ook kind zijn van de langstlevende echtgenoot. Vergelijk ten aanzien van een postume gerechtelijke vaststelling ook artikel 1:207a.

Afdeling 2. Andere wettelijke rechten

Artikel 28

1. Deze bepaling biedt de langstlevende echtgenoot en, ingevolge het tweede lid, eventuele huisgenoten de gelegenheid na het overlijden zonder onmiddellijke zorg over huisvesting zich in te stellen op de nieuwe situatie na het overlijden. Gedurende negen maanden bestaat van rechtswege een recht op voortgezette bewoning en voortgezet gebruik van de inboedel. Een termijn van zes maanden wordt gesteld in artikel 1:165 (na echtscheiding). Het gaat hier om een niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot (derde lid; zie ook artikel 13, vijfde lid). Zie overigens ook het overnamerecht van artikel 1:101. Het begrip inboedel is gedefinieerd in artikel 3:5.
2. De aanspraak van de langstlevende echtgenoot bestaat uitsluitend jegens de erfgenamen, dus niet jegens derden. Had bijvoorbeeld de erflater een woning van een derde in vruchtgebruik (inclusief recht van gebruik en bewoning), dan is dat recht met het overlijden geëindigd en kan artikel 28 geen toepassing vinden.
3. Wat betreft een huurrecht geldt dat dit in het algemeen niet eindigt door de dood van de huurder (artikel 7:229), zodat de erfgenamen op grond van het onderhavige artikel 28 de huur niet door opzegging zullen mogen beëindigen voordat de negen maanden verstreken zijn. De erfgenamen kunnen van degene die aldus in de woning blijft, slechts huurbetaling verlangen, indien deze vóór het overlijden van de erflater ook reeds daartoe verplicht was. Overigens is in artikel 4:28, eerste lid, Ned.BW de huur uitgesloten aangezien de Nederlandse huurwetgeving inzake woonruimte reeds voorziet in bescherming van een echtgenoot (ingevolge artikel 7:266 Ned.BW is de echtgenoot van rechtswege medehuurder zolang de woonruimte deze tot hoofdverblijf strekt).

Artikel 29

1. Dit artikel 29 en het volgende artikel 30 regelen dwingendrechtelijk (zie artikel 41) een tweetal verzorgingsvruchtgebruiken van de langstlevende echtgenoot (mits niet van tafel en bed gescheiden: zie artikel 28, derde lid). Doordat, anders dan in Nederland, de toepasselijkheid van afdeling 1 van titel 3 in beginsel beperkt is tot de situatie dat de langstlevende echtgenoot ook de ouder is van de kinderen van de erflater of tenminste in leeftijd twintig jaren ouder is dan alle kinderen, vervullen de artikelen 29 en 30 in Suriname een belangrijker rol dan in Nederland.
2. In dit artikel 29 wordt aan de echtgenoot een wettelijk recht op vruchtgebruik toegekend op de woning die ten tijde van het overlijden door de erflater en zijn echtgenoot tezamen of door de echtgenoot alleen bewoond werd, alsmede op de inboedel. Een van de voorbeelden waaraan men kan denken bij alleen bewonen door de echtgenoot is de situatie dat de erflater ten tijde van zijn overlijden in een verpleeghuis verbleef en de echtgenoot nog in de woning. De bepaling gaat uit van de veronderstelling dat de langstlevende in het algemeen voor zijn verzorging behoefte zal hebben aan het gebruik van de woning en inboedel. Indien zulks in werkelijkheid niet het geval is, kunnen de erfgenamen via de rechter de langstlevende echtgenoot de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik doen ontzeggen (eerste lid; zie in het bijzonder ook artikel 33, tweede en vijfde lid).
3. De bepaling is toepasselijk voor zover de echtgenoot niet de enige rechthebbende op de woning en inboedel is. Het vruchtgebruik dient overeenkomstig artikel 3:202 te worden gevestigd. Het onderhavige artikel 29 verplicht de erfgenamen tot medewerking hieraan. Reële executie van deze verplichting is overeenkomstig het bepaalde in artikel 3:300 mogelijk. Ten aanzien van de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik geldt een vervaltermijn (artikel 31, tweede lid); en ten aanzien van de rechtsvordering tot vestiging een verjaringstermijn (artikel 31, derde lid). Zie ook de andere in de artikelen 31 tot en met 34 gestelde nadere regels.
4. Ingevolge het tweede lid zijn de erfgenamen gedurende de vervaltermijn van maximaal negen maanden (artikel 31, tweede lid) beschikkingsonbevoegd ten aanzien van bedoelde woning en

- inboedel. De bepaling verhindert niet uitwinning door schuldeisers ten aanzien van de in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, genoemde schulden.
5. Ondanks de beschikkingsonbevoegdheid van de erfgenamen kunnen legatarissen of door een last bevoorreedden goederen hebben verkregen (zie artikel 3:86). Daarom verplicht het derde lid van het onderhavige artikel 29 ook hen aan een verzorgingsvruchtgebruik mee te werken. Ten aanzien van een begiftigde bij dode (e.a.), zie artikel 126.

Artikel 30

1. Artikel 29 verschaft aan de langstlevende echtgenoot in beginsel een aanspraak op een verzorgingsvruchtgebruik ten aanzien van woning en inboedel; de echtgenoot wordt verondersteld daaraan behoefte te hebben. Het onderhavige artikel 30 betreft de overige goederen van de nalatenschap. Thans zal de langstlevende echtgenoot wel moeten aantonen dat aan een aanvullend vruchtgebruik op deze goederen behoefte is; daarbij zal tevens moeten worden gelet op in redelijkheid te verwachten toekomstige ontwikkelingen (HR 8-6-2007, R06/057HR). Bij artikel 29 is al uiteengezet dat de artikelen 29 en 30 in Suriname een belangrijker functie hebben dan in Nederland waar ook een stiefouder door afdeling 1 van titel 3 beschermd wordt. Met het oog op de rechtszekerheid wordt in artikel 30a (welke bepaling in Nederland ontbreekt) een grens voor het gemiddeld inkomen per maand gesteld waaronder, afgezien van huisvestingskosten, de langstlevende echtgenoot in elk geval geacht wordt behoefte aan het verzorgingsvruchtgebruik te hebben. Zie ook de artikelen 31 tot en met 34.
2. Het criterium van de verzorging van de echtgenoot zelf wordt in het eerste lid uitgebreid met dat van de verplichting tot verzorging en opvoeding van kinderen van de overledene, welke overeenkomstig artikel 35, tweede lid, op de echtgenoot rust: zonder deze uitbreiding zou deze die verplichting wellicht niet op zich kunnen nemen en zou het kind aanspraak moeten maken op een som ineens, met de daaraan nu eenmaal verbonden bezwaren. Ten aanzien van de aanspraak op het verzorgingsvruchtgebruik geldt een vervaltermijn (artikel 31, tweede lid); en ten aanzien van de rechtsvordering tot vestiging een verjaringstermijn (artikel 31, derde lid). Zie ook de andere in de artikelen 30a tot en met 34 gestelde nadere regels.
3. Bij de woning en inboedelgoederen kon in artikel 29, tweede lid, een beschikkingsverbod worden gesteld zolang de termijn loopt. Zo'n verbod past niet in dit artikel, dat in beginsel op alle goederen der nalatenschap betrekking heeft. Vandaar dat het tweede lid niet voorziet in een zodanig verbod, doch een regel van zaaksvervanging – analoog aan die van artikel 3:167 voor de gemeenschap – stelt.
4. Het derde lid heeft dezelfde strekking als het derde lid van artikel 29. De volgende drie leden geven enige richtlijnen voor de aanwijzing van goederen waarop het vruchtgebruik zal komen te rusten. Het vierde lid stelt voorop de bevoegdheid van de erflater om ten deze regels te geven bij uiterste wil. Het vijfde lid neemt legaten en lasten zoveel mogelijk in bescherming, en daaronder in de eerste plaats die welke als voldoening aan een natuurlijke verbintenis kunnen worden beschouwd (verg. ook artikel 37, vijfde lid). Het zesde lid is ontleend aan artikel 3:185, eerste lid, dat betrekking heeft op het vergelijkbare geval bij de verdeling van een gemeenschap.
5. Het zevende lid legt vast dat de echtgenoot niet straffeloos afstand kan doen van erfrechtelijke verkrijgingen om een beroep te kunnen doen op het vruchtgebruik krachtens het onderhavige artikel. Het slot van de eerste volzin verhindert dat de echtgenoot die slechts verzorgingsgoederen nodig acht, wordt gedwongen eerst ook een beroep op het vruchtgebruik van inboedelgoederen te doen. De tweede volzin stelt een mogelijke verkrijging uit sommenverzekering – men denke in het bijzonder aan levensverzekering – met een erfrechtelijke verkrijging gelijk.

Artikel 30a

1. Het is wenselijk, opdat men weet waaraan men toe is en ter vermijding van procedures, dat de wet een financiële inkomensgrens geeft waaronder de langstlevende echtgenoot in elk geval geacht wordt behoefte te hebben aan het verzorgingsvruchtgebruik van artikel 30. In de regel zal het gaan om een stiefouder van de kinderen van de erflater, aangezien een langstlevende echtgenoot die tevens ouder is van de kinderen van de erflater, behoudens afwijkende regeling in een testament, de gehele nalatenschap zal verkrijgen op grond van afdeling 1 van de onderhavige titel 3 (artikelen 13 e.v.).

2. De inkomensgrens wordt in artikel 30a gesteld op het geldende hoogste wettelijk minimumloon, na aftrek van eventuele huisvestingskosten als huur of hypotheekrente. Uiteraard heeft deze grens iets arbitrairs. Niets belet de langstlevende echtgenoot om aannemelijk te maken dat in de gegeven omstandigheden aan een hoger inkomen behoefte bestaat. Wel houde men in het oog dat het hier gaat om een ‘vangnet’; zie de toelichting bij artikel 33, vijfde lid. Zolang geen wettelijk minimumloon bestaat heeft deze bepaling uiteraard geen betekenis. Het voornemen bestaat van overheidswege binnen afzienbare tijd een regeling ter zake van het wettelijk minimumloon te hebben getroffen.

Artikel 30b

1. In artikel 1:408b is de mogelijkheid geopend dat de rechter aan een persoon met wie een langdurig buitenhuwelijkse samenleving heeft bestaan recht op alimentatie toekent. Dit artikel luidt: ‘Hebben twee personen langdurig samengeleefd als waren zij gehuwd en is aan deze samenleving anders dan door de dood een einde gekomen, dan kan de rechter, indien dat redelijk is, aan een van hen op diens verzoek ten laste van de ander een uitkering tot levensonderhoud toekennen. Het bepaalde omtrent een uitkering tot levensonderhoud aan een gewezen echtgenoot is van overeenkomstige toepassing.’
2. In het kader van de verbetering van de rechtspositie van de langstlevende echtgenoot, wordt thans ook een opening voorgesteld om tegemoet te komen aan de positie van een leefgezel met wie de erflater langdurig ongehuwd heeft samengeleefd. Vereist is een samenleving van ten minste tien jaren. Verder geldt als beperking dat de rechter slechts tot gelijkstelling met een langstlevende echtgenoot overgaat ‘indien dat redelijk is’ (idem artikel 1:408b).
3. Indien de erflater ook een echtgenoot achterlaat, kunnen eventueel zowel de echtgenoot als de levensgezel voordeel hebben van de onderhavige dwingendrechtelijke afdeling 2 van titel 3, waaronder de artikelen 28, 29 en 30. Zij kunnen bijvoorbeeld beiden in de door hen ten tijde van het overlijden bewoonde woning blijven (artikel 29). Wat de artikelen 29 en 30 betreft, bedenke men wel dat deze slechts een ‘vangnet’ beogen te bieden; men zie hierna de toelichting bij artikel 33, vijfde lid.

Artikel 31

1. In dit artikel zijn enige bepalingen bijeen gebracht, die zowel voor het vruchtgebruik van artikel 29 als voor dat van artikel 30 gelden. Verwezen wordt in het eerste lid naar bepalingen van artikel 23 uit afdeling 1 van titel 3, betreffende het voorbehouden vruchtgebruik als gevolg van uitoefening van een wilsrecht. Belangrijk is dat de echtgenoot niet zonder meer de bevoegdheden tot vervreemding en vertering als bedoeld in artikel 3:215 heeft. Voor zover noodzakelijk in verband met de verzorgingsbehoefte, moeten deze door de rechter worden toegekend (artikel 23, tweede lid).
2. Steeds zal overigens artikel 33 van toepassing zijn, dat ontlasting of beperking van het vruchtgebruik krachtens rechterlijke beschikking mogelijk maakt; dit is een voorziening die een soepele aanpassing aan verandering van omstandigheden mogelijk maakt. Een spiegelbeeld van dit artikel, uitbreiding van het vruchtgebruik ten behoeve van de langstlevende over andere goederen der nalatenschap is niet wel te verwezenlijken en daarom niet voorgesteld.
3. De crediteuren bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f, kunnen verhaal uitoefenen zonder dat het vruchtgebruik aan hen kan worden tegengeworpen. Onder deze crediteuren vallen ook de somgerechtigde kinderen, genoemd in artikel 35; verg. ook artikel 29, tweede lid. Wordt een goed waarop het vruchtgebruik rust, uitgewonnen door een schuldeiser tegen wie dat vruchtgebruik niet kan worden ingeroepen, dan is artikel 3:282 van toepassing, hetgeen betekent dat de vruchtgebruiker zoveel mogelijk bescherming vindt. Voorts komt de laatste volgens de laatste volzin van onderhavige eerste lid een voorrecht van uitwinning toe.
4. Van de echtgenoot mag worden verwacht en verlangd dat hij zich op korte termijn een mening kan vormen over de vraag, of hij prijs stelt op het vruchtgebruik van inboedelgoederen; vandaar dat het tweede lid hem slechts een termijn van uiterlijk negen maanden gunt om zich hierover uit te spreken. Een langere termijn is ook niet gewenst, daar het beraad blokkering van transacties met deze goederen meebrengt. Langer zal de echtgenoot echter nodig hebben, om zich te oriënteren over de vraag of hij een beroep op het verzorgingsvruchtgebruik zal doen. Daarvoor moet hij voldoende inzicht in de toestand van de boedel hebben, en zich voorts

- kunnen vergewissen van de houding van eventuele somgerechtigden. Anderzijds mag ook deze termijn niet te lang zijn, omdat anders de afwikkeling van de boedel teveel wordt vertraagd. Daarom is hier de termijn op uiterlijk een jaar en drie maanden gesteld. Dit brengt echter wel mee dat de echtgenoot, als hij beslist, en ook als hij eventueel zijn vordering moet instellen, eveneens ten opzichte van de somgerechtigden moet weten waar hij aan toe is. Vandaar dat artikel 37, eerste lid, het recht op een som ineens bindt aan een verklaring binnen een termijn van een jaar.
5. Voorts weerspiegelt de verhouding van deze termijnen zich in die van de verjaringstermijnen: die van de rechtsvordering van de echtgenoot stelt het onderhavige artikel 31, derde lid, op een jaar en negen maanden, die van de rechtsvordering van de somgerechtigden is in artikel 37, derde lid, eerste volzin, op een jaar en zes maanden gesteld.
 6. Ook wanneer de erflater zou hebben bepaald dat de langstlevende echtgenoot bij een overdracht van nalatenschapgoederen krachtens de wilsrechten van de artikelen 19 en 21 zich geen vruchtgebruik mag voorbehouden, kan een beroep op de artikelen 29 en 30 worden gedaan. Na een overdracht ingevolge deze wilsrechten is de echtgenoot immers ten gevolge van de uiterste wilsbeschikking van de erflater niet (langer) rechthebbende tot de in dat artikel bedoelde woning en inboedel, zodat op vestiging van vruchtgebruik aanspraak kan worden gemaakt jegens de erfgenamen (kinderen) die de goederen hebben verkregen. Ook artikel 30 kan in een zodanig geval toepassing vinden. Niet geheel ondenkbaar is echter dat in zo'n geval de verval- en verjaringstermijn van het tweede en derde lid van artikel 31 inmiddels verstreken zijn. Daarom worden de bedoelde termijnen voor dat geval in het vierde lid verlengd.

Artikel 32

1. Onwenselijk is als een echtgenoot door het rekken van de scheidingsprocedure het vooruitzicht op het verzorgingsvruchtgebruik kan veilig stellen. Het onderhavige artikel strekt ertoe dit tegen te gaan. Is de procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed langer dan een jaar voor het overlijden van de erflater aangevangen, dan vervalt in beginsel het recht op het verzorgingsvruchtgebruik. De meeste procedures kunnen binnen de genoemde termijn tot echtscheiding dan wel scheiding van tafel en bed hebben geleid. Met het oog op de rechtszekerheid wordt voorgesteld om het vooruitzicht op het verzorgingsrecht in elk geval gedurende deze termijn in stand te laten.
2. Ingevolge de tweede volzin blijft het verzorgingsrecht ook nadien in stand in gevallen waarin de lange duur van de procedure niet in overwegende mate de langstlevende echtgenoot valt aan te rekenen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de situatie dat de erflater hoger beroep tegen de echtscheidingsbeschikking heeft ingesteld omdat hij zich met de vastgestelde verplichting tot verstrekking van levensonderhoud niet kon verenigen. Omgekeerd zal het zich ook kunnen voordoen dat de langstlevende echtgenoot zelf, op redelijke gronden, hoger beroep heeft ingesteld tegen een nevenvoorziening, hetgeen de langstlevende dan bezwaarlijk aan te rekenen valt. In zo'n geval zal echter de erflater de echtscheiding zelf veelal wel reeds hebben kunnen inschrijven, waardoor geen aanspraak op het verzorgingsrecht kan worden gemaakt. Ook is denkbaar dat partijen de procedure 'op een laag pitje' hebben gezet in verband met pogingen om tot verzoening te komen. Het zou niet redelijk zijn om ook in zo'n geval het verzorgingsrecht te onthouden.

Artikel 32a

1. Dit artikel sluit in beginsel de toepasselijkheid van de regeling van het verzorgingsvruchtgebruik uit voor korte kinderloze huwelijken (vergelijk ook artikel 1:157, zesde lid). De dwingendrechtelijke vangnet-bescherming van de langstlevende echtgenoot, die ten koste gaat van de erfrechtelijke aanspraken van de overige erfgenamen, is dan onvoldoende gerechtvaardigd. Gedacht moet worden aan het geval dat de erflater voorkinderen achterlaat. Zijn er geen kinderen van de erflater, dan zal de echtgenoot in beginsel – bij ontbreken van een testament – enig erfgenaam zijn (artikel 10, eerste lid).
2. De vangnet-bescherming geldt echter wel indien niet-toepasselijkheid onaanvaardbaar moet worden geacht naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Men denke aan het geval dat de erflater en de echtgenoot vóór hun korte huwelijk langdurig hebben samengewoond of dat de

- echtgenoot met het oog op het huwelijk een woning heeft opgegeven die niet kan worden teruggekregen of betaalde werkzaamheden waarvoor hetzelfde geldt.
3. Waren de erflater en de echtgenoot gehuwd in gemeenschap van goederen, dan heeft de echtgenoot uiteraard recht op de helft van de ontbonden huwelijksgemeenschap; de andere helft valt in de nalatenschap en daarvan krijgt de echtgenoot in beginsel een kintsdeel. Uiteraard kan de erflater ook bij testament de echtgenoot goed hebben bedacht.

Artikel 33

1. Het vruchtgebruik van de artikelen 29 en 30 kan in alle gevallen niet alleen naar beneden worden bijgesteld (eerste lid), maar ook worden beëindigd voor zover de echtgenoot daaraan voor zijn verzorging geen behoefte heeft (tweede lid). Het vruchtgebruik zou bijvoorbeeld in geval van hertrouwen van de langstlevende echtgenoot kunnen worden beëindigd. Aldus kan een op de concrete omstandigheden toegesneden voorziening worden bereikt. Ook een beperking van de duur van het vruchtgebruik is mogelijk, indien de omstandigheden dat wenselijk maken. Voordelen van het vruchtgebruik zijn dus dat het kan voorzien in waar de langstlevende in de meeste gevallen behoefte aan heeft: het voortgezet gebruik van goederen, alsmede dat het slechts gaat om een tijdelijk gebruik dat ten laste van de nalatenschap komt. Voordeel is verder dat bij het bepalen van de goederen die voor vruchtgebruik in aanmerking komen, een globale benadering mogelijk is, waardoor ook niet gevreesd hoeft te worden voor al te veel procedures zoals over alimentatie tussen ex-echtgenoten.
2. Als vuistregel kan ervan worden uitgegaan dat de langstlevende echtgenoot behoefte heeft aan voortgezet gebruik van de woning en de inboedel, zeker als deze ook nog dienst doet als woning voor het overblijvende gezin. Dit zal bijvoorbeeld anders kunnen zijn wanneer de langstlevende echtgenoot alleen achterblijft in een heel grote woning. In dergelijke omstandigheden kan de echtgenoot niet steeds verwachten het gebruik daarvan ongewijzigd en voor onbepaalde tijd te mogen voortzetten. Ook de leeftijd van de betrokkene kan van belang zijn: is de langstlevende echtgenoot nog jong, dan zal er in veel gevallen vanuit mogen worden gegaan dat deze op zeker moment zelf in eigen huisvesting kan voorzien. Een beperking van de duur van het vruchtgebruik kan dan passend zijn. Eveneens zal als vuistregel aangenomen kunnen worden dat vruchtgebruik van andere goederen dan de woning en de inboedel niet aan de orde zal zijn indien door middel van een pensioen een passend inkomen verzekerd is. Ook zal terdege rekening gehouden moeten worden met de mogelijkheid dat de langstlevende zelf in voldoende mate inkomsten kan verwerven. Bij gebreke daarvan is aanvulling denkbaar met een vruchtgebruik van bepaalde nalatenschapsgoederen, zo nodig met verteringsbevoegdheid. In het oog dient echter gehouden te worden dat verregaande inperking van de beschikkingsvrijheid van de erflater niet zonder goede grond dient plaats te vinden.
3. Direct na verschaffing van vruchtgebruik kan beëindiging daarvan worden gevraagd, maar de erfgenamen kunnen de echtgenoot ook bij voorbaat, nog voordat het vruchtgebruik is gevestigd, de aanspraak op vruchtgebruik doen ontzeggen. Deze mogelijkheid is vooral nuttig als aanstonds duidelijk is dat het vruchtgebruik voor de verzorging van de echtgenoot niet nodig is. Wel zullen de erfgenamen de echtgenoot eerst ingevolge artikel 31, tweede lid, in de gelegenheid dienen te stellen zich over het vruchtgebruik uit te spreken. Het is zinvol dat ontzegging van het vruchtgebruik mede aan de orde kan komen in het kader van het verweer tegen een door de langstlevende echtgenoot ingestelde rechtsvordering tot vestiging van zodanig vruchtgebruik (vierde lid).
4. De positie van de echtgenoot is overigens voor de toepassing van artikel 29 anders dan voor de toepassing van artikel 30. Om aanspraak te kunnen maken op een vruchtgebruik van de woning en de inboedel (artikel 29) hoeft de echtgenoot niet bij voorbaat aannemelijk te maken dat het vruchtgebruik nodig is voor zijn verzorging. Als de erfgenamen bezwaar hebben tegen vestiging van het vruchtgebruik, zullen zij in de procedure ingevolge artikel 33, tweede lid, onderdeel a, moeten aangeven waarom woning en/of inboedel voor een passende verzorging niet nodig zijn. Gaat het om een vruchtgebruik van andere goederen, waarop artikel 30 betrekking heeft, dan dient blijkens de redactie van artikel 30 de echtgenoot zo nodig de verzorgingsbehoefte aannemelijk te maken. Het gaat hier derhalve om een verschil in bewijslast. Zie wel artikel 30a.
5. De grond voor opheffing van de verplichting van de rechthebbende tot medewerking aan vestiging van vruchtgebruik kan bijvoorbeeld ook aan de orde komen in verband met een

- conservatoir beslag ter verkrijging van levering van het vruchtgebruik (artikel 730 Rv). De formulering van het vierde lid is deels ontleend aan artikel 3:51, derde lid.
6. De langstlevende kan aanspraak maken op een passende voorziening, doch dit is niet hetzelfde als een aanspraak om onder alle omstandigheden het leefpatroon van voorheen te kunnen voortzetten. Gegeven de beperkte strekking van de andere wettelijke rechten van afdeling 2 van titel 3, te weten het bieden van een vangnet aan de echtgenoot in gevallen dat diens verzorging anderszins niet is gewaarborgd, dient de verzorgingsbehoefte in deze afdeling beperkter te worden opgevat dan in afdeling 1 van titel 3. Met het oog op meer duidelijkheid hierover zijn in het vijfde lid elementen opgenomen die voor de bepaling van de verzorgingsbehoefte relevant zijn. Het gaat hier om een niet-limitatieve opsomming.
 7. De leeftijd van de echtgenoot (onderdeel a) kan van belang zijn, bijvoorbeeld in die zin dat naarmate de echtgenoot jonger is, er over het algemeen meer mogelijkheden zijn om zelf in de verzorging te voorzien. De samenstelling van de huishouding waartoe de echtgenoot behoort (onderdeel b) kan bijvoorbeeld van betekenis zijn als de huisgenoten ook bijdragen aan gemeenschappelijke kosten. Omgekeerd kunnen bijvoorbeeld ook kosten die de echtgenoot maakt ten behoeve van tot zijn huishouding behorende kinderen de verzorgingsbehoefte mede bepalen. Onderdeel c bepaalt dat de rechter rekening dient te houden met andere bronnen voor de verzorging van de echtgenoot. Het gaat daarbij niet slechts om feitelijk aanwezige bronnen, maar bijvoorbeeld ook om arbeidsinkomsten die de echtgenoot zich in redelijkheid, mede gezien diens leeftijd en opleiding, kan verwerven. Bij eigen vermogen moet mede gedacht worden aan aanspraken uit sommenverzekeringen. Met andere middelen of voorzieningen wordt bijvoorbeeld bedoeld op een wettelijk algemeen nabestaandenpensioen. Dat daaronder geen onderstand is te begrijpen ligt gezien het subsidiaire karakter daarvan voor de hand.
 8. Uit onderdeel d, dat spreekt van een passend verzorgingsniveau, komt naar voren dat een beperktere reikwijdte is beoogd dan het zoveel mogelijk voortleven als voorheen, dat in afdeling 1 van titel 3 voorop staat. Wat passend is, zal van geval tot geval kunnen verschillen en mede afhankelijk kunnen zijn van factoren als genoemd in de onderdelen a en b, alsmede van de maatschappelijke positie van de echtgenoot. Uitgangspunt is wel dat een stap terug na het overlijden van de echtgenoot in vele gevallen, evenals na echtscheiding, onvermijdelijk is. Niet uitgesloten is ook dat een passend verzorgingsniveau de eerste tijd na het overlijden van de erflater wat hoger ligt dan nadien, hetgeen onder omstandigheden een zekere afbouw van het verzorgingsrecht kan rechtvaardigen.
 9. In onderdeel e is een verwijzing naar artikel 30a opgenomen. In Nederland ontbreekt deze, aangezien ook artikel 30a in Nederland ontbreekt (zie de toelichting bij dat artikel). Bij een gemiddeld maandelijks inkomen lager dan het in artikel 30a genoemde bedrag zal de rechter in elk geval een behoefte aan het in artikel 30 bedoelde verzorgingsvruchtgebruik moeten aannemen, althans tot hoogte van dat bedrag.

Artikelen 34 tot en met 34e

1. Deze artikelen regelen de inkorting van giften waartoe de langstlevende echtgenoot kan overgaan voor zover deze uit de nalatenschap onvoldoende in vruchtgebruik kan verkrijgen voor zijn verzorging. Opgemerkt zij dat de somgerechtigde kinderen van artikel 35 voorgaan boven de echtgenoot, zodat de aanwezigheid van rechten op sommen ineens de echtgenoot kan nopen om tot inkorting over te gaan.
2. De onderhavige regeling wordt in artikel 37, zesde lid, van overeenkomstige toepassing verklaard op de inkortingsmogelijkheid van somgerechtigden.
3. In artikel 4:34, eerste lid, Ned.BW wordt verwezen naar artikelen betreffende inkorting door een legitimaris (artikelen 4:89, tweede en derde lid, 4:90, eerste en derde lid, 4:66, 4:68 en 4:69 Ned. BW). Aangezien het onderhavige ontwerp de legitieme portie niet kent, zijn deze bepalingen uitgeschreven in de artikelen 34a tot en met 34e. Artikel 34a correspondeert met artikel 4:89, tweede lid, Ned.BW; artikel 4:67 Ned.BW, en artikel 4:89, derde lid, Ned.BW; artikel 34b met artikel 90, eerste en derde lid, Ned.BW; artikel 34c met 4:66 Ned.BW; artikel 34d met artikel 68 Ned. BW; en artikel 34e met artikel 69 Ned.BW.
4. De derde volzin van het eerste lid van artikel 4:34 Ned.BW is niet overgenomen aangezien de legitieme portie ontbreekt. Derhalve wordt in het tweede lid gesproken van 'bevoegdheid' in plaats van 'bevoegdheden' zoals in de Nederlandse tekst.

5. In het tweede lid zijn de gevolgen van de inkorting geregeld. De tweede volzin verklaart een aantal leden van artikel 23 van overeenkomstige toepassing, waardoor de echtgenoot bijvoorbeeld, zo nodig, de rechter zal kunnen verzoeken om een verteringsbevoegdheid vast te stellen met betrekking tot hetgeen de echtgenoot in vruchtgebruik verkrijgt. Het zesde lid van artikel 23 dient niet van overeenkomstige toepassing te zijn, omdat nalatenschaps schuldeisers zich in het geheel niet zullen kunnen verhalen op hetgeen de echtgenoot door inkorting in vruchtgebruik verkrijgt.
6. Voor zover de echtgenoot daaraan behoefte heeft, kan een verzorgingsvruchtgebruik betrekking hebben op alle goederen van de nalatenschap en alle geldsommen betreffen waarvoor giften kunnen worden ingekort (artikel 34, derde lid), met dien verstande dat dit vruchtgebruik niet kan worden ingeroepen tegen schuldeisers ter zake van schulden als bedoeld in artikel 7, eerste lid, onderdelen a tot en met f (artikel 31, eerste lid, tweede en derde volzin). Ingevolge artikel 34, vierde lid, bestaat een geschillenregeling.

Artikel 35

1. Op de onderhavige som ineens van een minderjarig of meerderjarig kind (tot uiterlijk de vijftientwintigjarige leeftijd) zal geen beroep gedaan worden indien de langstlevende echtgenoot ouder van het kind is, omdat dan op hem de verplichting tot levensonderhoud blijft rusten. Is echter afdeling 1 ook van toepassing ten behoeve van een stiefouder van het kind, dan kan zulks meebrengen dat het levensonderhoud van het kind in de knel komt als hem geen eigen terstond geldend te maken aanspraak wordt toegekend. Artikel 35 is, met de overige bepalingen van deze titel, van dwingend recht (artikel 41). Er kan dus niet van worden afgeweken bij testament.
2. Wat betreft het buitenhuwelijkse niet-erkende kind geeft het huidige artikel 342i BW ook reeds recht op een som ineens. Het derde lid heeft dezelfde strekking als artikel 30, zevende lid. Zie voorts artikel 37.
3. Belangrijk is dat voor kinderen die een studie of een opleiding volgen de mogelijkheid wordt geopend dat de som ineens de kosten dekt totdat het kind uiterlijk vijftientwintig jaren is. Zie ook artikel 1:395a. Deze grens van vijftientwintig jaren is ontleend aan modelwetgeving inzake onderhoud van Caricom. Section 9(4) van de *Caricom Model Legislation on Maintenance and Maintenance Orders* luidt:
 'Where the court is satisfied that -
 (a) a child in respect of whom a maintenance order has been made is or will be engaged in a course of education or training after attaining the age of eighteen years; and
 (b) for the purposes of such education or training, it is expedient for payments under the order to continue after the child has attained that age.'

Artikel 36

Mede gelet op het vervallen van de legitieme portie is het van belang dat aan de meerderjarige kinderen die zonder behoorlijke vergoeding geruime tijd voor hun ouders arbeid hebben verricht een billijke vergoeding toekomt (uitgesteld inkomen, 'salaire differé'). De som ineens wordt verminderd met hetgeen het kind verkrijgt uit de nalatenschap voorzover die verkrijging kan worden gezien als een beloning voor de werkzaamheden (tweede lid). Zie ook het overnamerecht van artikel 38. De regeling van alle 'andere wettelijke rechten' van de onderhavige afdeling 2 is van dwingend recht (artikel 41).

Artikel 37

1. In het eerste tot en met derde lid worden verval- en verjaringstermijnen gegeven; men vergelijk de toelichting bij artikel 32, tweede en derde lid. Anders dan in Nederland wordt geen maximum aan de sommen ineens gesteld (Nederlandse artikel 37, vierde lid: de helft van de waarde der nalatenschap). In dit verband bedenke men dat in het onderhavige ontwerp de kinderen geen legitieme portie hebben. In het onderhavige ontwerp kunnen de somgerechtigde kinderen ook giften inkorten (zesde lid).
2. In het vijfde lid van de Nederlandse pendant (artikel 4:37, vijfde lid, Ned.BW) is verwezen naar artikel 87, tweede lid, tweede volzin, Ned.BW inzake de inkorting door een legitimaris. Aangezien in het onderhavige ontwerp de legitieme portie niet voorkomt, is deze bepaling in het vijfde lid uitgeschreven.

Artikel 38

1. Dit artikel kent aan een kind of stiefkind (eerste lid) en de echtgenoot van de erflater (vijfde lid) het recht toe tot de nalatenschap of ontbonden huwelijksgemeenschap behorende goederen die dienstbaar waren aan een door de erflater uitgeoefend beroep of bedrijf tegen een redelijke prijs over te nemen. Derden hebben met de regeling rekening te houden. Indien zij in dit artikel bedoelde goederen verkrijgen en het bedrijf of beroep wordt voortgezet, kan ook van deze derden overdracht gevorderd worden.
2. In het eerste lid wordt gesproken over goederen die dienstbaar waren aan een beroep of bedrijf. Men dient hier te denken aan goederen die een functie in de beroeps- of bedrijfsuitoefening hebben. Zo is bijvoorbeeld een verhuurd huis dat tot het bedrijf behoort maar dat geen functie in de bedrijfsuitoefening heeft, niet dienstbaar aan het bedrijf.
3. Indien volgens de bepaling aanspraak wordt gemaakt op voortzetting van het beroep of bedrijf is uiteindelijk de rechter geroepen uit te maken of voortzetting in de rede ligt en daarnaast ook wie van de mogelijk belangstellenden voor voortzetting in aanmerking komt. Bij deze vragen is aan de rechter een grote mate van beoordelingsvrijheid toegedacht. Hij kan ook nadere regelingen treffen, bijvoorbeeld indien de echtgenoot het bedrijf samen met een kind gaat voortzetten.
4. Van het stellen van de eis dat de erflater het bedrijf tot zijn overlijden moet hebben uitgeoefend, is afgezien. Ook als de erflater bijvoorbeeld door ziekte reeds voor zijn overlijden het bedrijf niet meer uitoefende, dient overdracht van bedrijfsgoederen bij voortzetting door bijvoorbeeld een kind mogelijk te zijn. Niet gevreesd hoeft te worden dat de rechter zal verplichten tot overdracht van goederen die behoren tot een bedrijf dat de erflater reeds lang aan een derde heeft overgedragen. In dat geval kan immers niet gesproken worden van voortzetting van het bedrijf van de erflater.
5. De overnameprijs dient redelijk te zijn in de zin dat het niet onmogelijk moet zijn het bedrijf voort te zetten. Uiteindelijk beslist in geval van geschil ook hier de rechter.
6. Het tweede lid geeft een voorziening voor het geval de erflater bestuurder was van een NV en hij alleen of tezamen met de medebestuurders de meerderheid van de aandelen hield. Als het kind of diens echtgenoot ten tijde van het overlijden bestuurder van die vennootschap is of na het overlijden de positie als bestuurder van de erflater voortzet, is het bepaalde in het eerste lid van overeenkomstige toepassing. Ook als de erflater reeds voor zijn overlijden als bestuurder is teruggetreden, kan het tweede lid onder omstandigheden worden toegepast. Door het derde lid staat vast dat voortzetting in het kader van het tweede lid alleen kan plaatsvinden indien de voortzetter daartoe ook statutair bevoegd is. Anders gezegd: een blokkeringsregeling moet zich niet tegen de overdracht der aandelen verzetten.
7. Het vierde lid bevat in verband met de rechtszekerheid een vervaltermijn van een jaar en zes maanden na het overlijden.

Artikel 39

Degene die een aanspraak op een wettelijk recht als bedoeld in afdeling 2 van titel 3 kan maken, maar vanwege het ontbreken van erfgenaamschap geen toegang tot nalatenschaapsgegevens heeft, verkrijgt ingevolge dit artikel een aanspraak op informatie.

Artikel 40

In geval van vermoedelijk overlijden en de vaststelling van overlijden in bepaalde gevallen, zoals geregeld in de afdelingen 2 en 3 van titel 18 van Boek 1 behoren termijnen die aanvangen met het overlijden van de erflater dan wel het openvallen van de nalatenschap, in plaats daarvan te lopen vanaf de dag dat de desbetreffende beschikkingen in kracht van gewijsde gaan. Voor de relevante termijnen in afdeling 2 van titel 3 is zulks bepaald in het onderhavige artikel. Een vergelijkbare bepaling is in afdeling 1 van titel 3 opgenomen in artikel 18, vierde lid.

Artikel 41

Met dit artikel wordt het dwingendrechtelijk karakter van deze afdeling tot uitdrukking gebracht.

Titel 4. Uiterste willen

Afdeling 1. Uiterste wilsbeschikkingen in het algemeen

Artikel 42

1. De uiterste wilsbeschikking is een eenzijdige rechtshandeling in die zin, dat voor de geldigheid van de handeling de wilsverklaring van een persoon volgens de wet voldoende is. Ook als de erflater zelf zijn beschikking afhankelijk mocht hebben gesteld van de wilsverklaring van een ander, blijft de uiterste wilsbeschikking een eenzijdige rechtshandeling in de hier bedoelde zin. Het typerende van de uiterste wilsbeschikking is dat zij eerst werkt na het overlijden van degene die de rechtshandeling verricht; vóór het overlijden van de erflater wordt tussen hem en de bij uiterste wilsbeschikking bevoordeelde door de beschikking geen enkele rechtsband geschapen.
2. Naast dit materiële vereiste verlangt het eerste lid dat de beschikking na overlijden in Boek 4 of elders in de wet geregeld moet zijn; men denke wat dat laatste betreft aan een uitsluitingsclausule (artikel 1:94, eerste lid, tweede volzin) en de aanwijzing van een voogd over de nagelaten kinderen (artikel 1:292). Hier geldt dus een gesloten stelsel. Uiterste wilsbeschikkingen volgens Boek 4 zijn met name: erfstellingen, legaten, testamentaire lasten, door de wet toegestane beschikkingen in het kader van de wettelijke verdeling, het bewind en de executele.
3. In de definitie is niet meer opgenomen, dat de erflater zijn verklaring herroepelijk moet hebben afgelegd. De herroepelijkheid is in het tweede lid tot een bijzondere voor testamenten geldende regel gemaakt. Mocht dus een erflater in zijn testament zijn beschikking voor onherroepelijk hebben verklaard, dan houdt de akte niet op een testament te zijn; de verklaring van onherroepelijkheid is echter als in strijd met het tweede lid van dit artikel nietig. Herroeping kan uitdrukkelijk of stilzwijgend (bijvoorbeeld door een vervangende uiterste wilsbeschikking) geschieden.
4. Het hoogstpersoonlijke karakter van deze rechtshandeling, neergelegd in het derde lid, brengt mede, dat een wettelijke vertegenwoordiger of een gevolmachtigde nimmer rechtsgeldig ten name van de vertegenwoordigde een uiterste wilsbeschikking kan maken. In het ontwerp behoort deze regel in de wet te staan, omdat titel 3 van Boek 3 BW ervan uitgaat dat in beginsel alle vermogensrechtelijke rechtshandelingen via een vertegenwoordiger kunnen worden verricht.

Artikel 43

1. Het is niet gewenst om binnen de ‘familiekring’ (in ruime zin) misbruik van omstandigheden als grond van vernietiging van uiterste wilsbeschikkingen te erkennen, omdat dit juist bij uiterste willen een voortdurende bron van processen zou zijn; degenen, die door een testament in hun verwachtingen zijn teleurgesteld, menen bijna steeds dat de bevoordeelden een onoorbare invloed hebben uitgeoefend om de erflater tot het maken van zijn uiterste wil te bewegen. Gaat het daarentegen om ‘buitenstaanders’ dan is – anders dan in Nederland – een beroep op misbruik van omstandigheden wel mogelijk. Zie ook de artikelen 57 tot en met 61 die dienen ter voorkoming van ongeoorloofde beïnvloeding van de testateur. De uitzondering in artikel 60 onder b is afgestemd op het onderhavige artikel 43 lid 1.
2. Misbruik van omstandigheden is volgens artikel 3:44, vierde lid, aanwezig ‘wanneer iemand die weet of moet begrijpen dat een ander door bijzondere omstandigheden, zoals noodtoestand, afhankelijkheid, lichtzinnigheid, abnormale geestestoestand of onervarenheid, bewogen wordt tot het verrichten van een rechtshandeling, het totstandkomen van die rechtshandeling bevordert, ofschoon hetgeen hij weet of moet begrijpen hem daarvan zou behoren te weerhouden.’ Het is uiteraard de taak van de notaris in het algemeen om te trachten – door goede voorlichting en advies – te vermijden dat bij het maken van een testament misbruik van omstandigheden zich voordoet.
3. Het tweede lid geeft aan, wanneer een uiterste wil op grond van een dwaling in de beweegreden kan worden vernietigd. In het ontwerp is dit beroep slechts in beperkte mate toegelaten: de onjuiste beweegreden (falsa causa) moet uit het testament zelf blijken; en bovendien moet vaststaan, dat de beschikking niet gemaakt zou zijn, wanneer de erflater beter was ingelicht. Een beweegreden is onjuist, wanneer een erflater tot een beschikking wordt bewogen door een omstandigheid, die hij ten onrechte als bestaande aanmerkt of die ontijdig opgehouden heeft te bestaan of door een verwachting, die niet in vervulling is gegaan. Van een dwaling in de

- beweegredenen is wel te onderscheiden een onjuiste aanduiding van een persoon of van een goed in een uiterste wil. Dit geval is geregeld in artikel 46, derde lid. Het is meer een geval van uitlegging van de uiterste wilsbeschikking dan van een grond van nietigheid of vernietigbaarheid wegens dwaling in de beweegredenen.
4. Het derde lid heeft betrekking op bevestiging door de erflater van een uiterste wilsbeschikking die is tot stand gekomen onder invloed van een wilsgebrek. Het gaat hier om een andere figuur dan de bevestiging, bedoeld in artikel 3:55, eerste lid, die in geval van een uiterste wilsbeschikking uitsluitend kan plaats vinden na het overlijden door degene die als onmiddellijk belanghebbende tot vernietiging bevoegd was. Voor de bevestiging gelden geen vormvoorschriften.

Artikel 44

Een uiterste wilsbeschikking kan nietig zijn wegens strijd met de goede zeden of de openbare orde, zowel wanneer daarmee in strijd is haar inhoud als haar beslissende grond. In overeenstemming met hetgeen in artikel 43 is bepaald, moet de beweegreden zelf in het testament zijn te vinden; haar beslissend karakter kan echter zo nodig door feiten buiten het testament staande worden bewezen.

Artikel 45

1. Het eerste lid betreft de onmogelijke of ongeoorloofde voorwaarde of last. Het tweede lid is als een toepassing van het in artikel 44 bepaalde te beschouwen. Slechts is hier niet alleen van een onzedelijke beweegreden sprake maar ook van een die onmogelijk is.

Artikel 46

1. Dit artikel geeft enige regels voor de uitlegging van uiterste wilsbeschikkingen. Voorop staat de regel, dat men steeds bij de uitlegging dient rekening te houden met de verhoudingen, die de wil wenst te regelen, dus ook als die verhoudingen uit de wil zelf niet te kennen zijn. Of bijvoorbeeld een uiterste wilsbeschikking een bevestiging van het erfrecht bij versterf wil geven, dan wel daarbuiten wil treden, hangt in de eerste plaats af van de verwanten, die de erflater in leven heeft, iets wat niet uit het testament zelf te kennen is. Is de geroepene geen erfgenaam bij versterf, dan heeft de erflater ongetwijfeld van de erfopvolging bij versterf willen afwijken. Heeft de geroepene daarentegen een gelijk erfdeel bij versterf als het testament hem toekent, dan is de beschikking op zichzelf niet duidelijk en zal men uit de overige testamentaire bepalingen en, zo deze geen uitkomst geven, buiten de uiterste wil om, de bedoeling van de erflater vaststellen.
2. Het tweede lid geeft dezelfde regel weer, die in het huidige recht aldus wordt uitgedrukt: 'Indien de bewoordingen ener uiterste wilsbeschikking duidelijk zijn, mag men daarvan door uitlegging niet afwijken.' Tegen de tegenwoordige redactie maakt men echter terecht het bezwaar, dat het dikwijls slechts afhangt van welke gegevens men bij zijn interpretatie gebruik maakt of men de woorden uit een testament voor duidelijk of onduidelijk moet verklaren. Vandaar dat het van meer gewicht is in de wet aan te geven welke gegevens men bij de uitlegging van uiterste wilsbeschikkingen mag gebruiken. Uit het eerste lid volgt dat de te regelen verhoudingen steeds bij de uitlegging te hulp geroepen mogen worden. Daarentegen mogen daden of verklaringen van de erflater, die niet in het testament zelf zijn vervat, slechts voor de uitlegging van de uiterste wil gebruikt worden wanneer deze daarzonder geen duidelijke zin heeft.
3. Het laatste lid van het artikel geeft een regel van uitlegging, die noodzakelijk wordt door de veelal onvolkomen of onjuiste aanduiding van de persoon te wiens behoefte of van het goed waarover beschikt wordt. In dat geval mag steeds een uitlegging naar de bedoeling van de erflater met behulp van de uiterste wil of zelfs met andere gegevens plaatsvinden.

Artikel 47

1. Hier wordt als hoofdregel gesteld, dat, wanneer op het ogenblik van het overlijden van de erflater een door deze getroffen beschikking onmogelijk is geworden, de beschikking vervalt, zonder dat iets anders als surrogaat daarvoor in de plaats treedt. Deze regel is in het belang der rechtszekerheid gewenst; beschikkingen, die niet in de door de wet voorgeschreven vorm getroffen zijn, kunnen niet in aanmerking komen, ook al is de bedoeling om aldus te beschikken te bewijzen.

2. Op het beginsel wordt slechts een uitzondering gemaakt, wanneer de wet zelf dit doet (zie artikel 51) of uit het testament zelf de bedoeling is af te leiden om een andere beschikking in de plaats van de onmogelijk geworden te doen treden. Zo kan bijvoorbeeld wanneer A na B tot een goed krachtens fideicommissaire substitutie geroepen wordt en de bezwaarde voor de erflater overleden is op grond van de klaarblijkelijke bedoeling van de erflater de als verwachter aangewezen als onmiddellijke erfgenaam worden beschouwd.

Artikel 48

1. Als algemene regel wordt in het onderhavige artikel gesteld dat indien onderscheiden personen bij eenzelfde uiterste wil tot de gehele nalatenschap, tot hetzelfde erfdeel of hetzelfde bepaalde goed geroepen worden en de uiterste wilsbeschikking ten opzichte van een hunner geen gevolg heeft, als regel aanwas ten behoeve van de overigen plaats vindt, wanneer ieder tot het geheel of ieder voor een gelijk deel geroepen wordt. Bij dit gelijke deel wordt geen onderscheid gemaakt of het deel al of niet met een breuk is aangeduid. Deze regel vindt dus ook plaats wanneer ieder der geroepenen een bepaald deel aangewezen is (1/2, 1/3 enz.).
2. Men denke hier aan vooroverlijden, verwerping of onwaardigheid van een hunner of aan het geval dat de uiterste wilsbeschikking jegens een hunner wegens het niet uitvoeren van een last is vervallen verklaard, een vernietiging heeft plaats gevonden of de uiterste wilsbeschikking nietig is wegens strijd met de goede zeden of de openbare orde enz.
3. De aanwas ten behoeve der overige geroepenen is voorgeschreven, omdat deze als het meest met de bedoeling van de erflater overeenstemmend mag beschouwd worden. Hieruit volgt, dat zij niet mag worden toegepast telkens wanneer uit de uiterste wil van een tegenovergestelde bedoeling blijkt.

Artikel 49

1. In het eerste lid wordt bepaald dat een ten laste van een erfgenaam gemaakt legaat van een bepaald goed dat bij het openvallen van de nalatenschap daartoe niet behoort, vervalt, tenzij uit de uiterste wil zelf is af te leiden dat de erflater de beschikking niettemin heeft gewild.
2. Is uit de uiterste wil zelf af te leiden dat de erflater het legaat ook heeft willen maken voor het geval dat het gelegateerde bepaalde goed niet tot zijn nalatenschap behoort, dan betekent dit dat op de belaste erfgenaam de plicht rust zich het gelegateerde goed te verschaffen ten einde aan de beschikking uitvoering te kunnen geven. Blijkt echter dat het de erfgenaam niet mogelijk is zich van deze verplichting te kwijten of dat dit slechts ten koste van een onevenredig grote opoffering mogelijk zou zijn, dan ware het noch in de lijn van erflaters bedoeling dat het legaat toch vervalt, noch ook redelijk de erfgenaam voor wanprestatie aansprakelijk te stellen; de juiste oplossing is dan dat de erfgenaam gehouden is in plaats van het gelegateerde goed de waarde hiervan uit te keren (tweede lid). Het spreekt vanzelf dat het tweede lid niet toepasselijk is, wanneer de erflater blijkens zijn uiterste wil het hier bedoelde geval heeft voorzien en voor dat geval het legaat in het geheel niet heeft gewild.
3. Volgens het derde lid wordt voor de toepassing van het eerste lid een goed niet geacht tot de nalatenschap te behoren, indien op de erflater een verbintenis tot overdracht van dat goed rust, die niet met zijn dood teniet gaat. Men zal ermede willen instemmen, dat de derde, die aanspraak op levering kan maken, ook inderdaad geleverd krijgt. In de regel zal het niet stroken met hetgeen de erflater heeft bedoeld dat de legataris schadeloos moet worden gesteld.

Artikel 50

1. Het eerste lid schrijft – overeenkomstig het huidige recht – voor dat beslissend is de staat van het gelegateerde goed ten tijde van overlijden. Het tweede lid geeft de belangrijkste gevolgtrekking uit het eerste lid: het niet verplicht zijn van een erfgenaam om het gelegateerde goed te bevrijden van de beperkte rechten, ook niet van die de erflater daarop na het maken van het testament heeft gevestigd; men denke aan hypotheek, vruchtgebruik en erfdienstbaarheden. De regel van het eerste lid ziet overigens niet alleen op de feitelijke, maar ook op de juridische staat van de gelegateerde zaak op het ogenblik van overlijden van de erflater.
2. Bij bedoeld beginsel sluit zich ook het derde lid aan. Wanneer een erflater een vorderingsrecht op de erfgenaam zelf aan een ander legateert, zou dit vorderingsrecht niettemin, omdat het krachtens artikel 182 bij het openvallen van de nalatenschap op de erfgenaam overgaat, door

vermenging tenietgaan en dus niet meer vatbaar zijn voor overdracht aan de legataris ter uitvoering van het legaat. Daarom bepaalt het onderhavige derde lid dat in dit geval geen vermenging intreedt. Hetzelfde geldt voor een legaat van een beperkt recht van de erflater op een goed van de erfgenaam, en omgekeerd ook voor het legaat van een goed van de erflater, waarop een beperkt recht van de erfgenaam rust.

Artikel 51

Dit artikel betreft een goed uit de door het overlijden ontbonden huwelijksgemeenschap. Het is een voorbeeld van een afwijking van de regel van artikel 47 krachtens wettelijk voorschrift. Het artikel vindt toepassing zowel wanneer een goed uit de huwelijksgemeenschap voor het geheel als voor een deel vermaakt is; verder zowel wanneer het goed aan de andere echtgenoot door erfopvolging als door boedelscheiding is ten deel gevallen.

Artikel 52

1. De rechtspraak heeft zich over het algemeen in die zin ontwikkeld dat wanneer in een making bij de naam van degene te wiens voordele zij is gemaakt de aanduiding 'echtgenoot' of 'aanstaande echtgenoot' is geplaatst, hiermede de beslissende beweegreden van de making is aangegeven, en wel in die zin dat de erflater tot de beschikking is bewogen door de veronderstelling dat het huwelijk op het tijdstip van zijn dood nog in stand zou zijn. Het voorgestelde artikel bouwt op die ontwikkeling voort. Het beperkt zich niet tot de gevallen waarin in de akte van uiterste wil een zodanige aanduiding is opgenomen, zonder welke toepassing van artikel 43 niet mogelijk is. Het ontbreken van die aanduiding in de uiterste wil behoort niet beslissend te zijn; indien de bevoordeelde inderdaad op het tijdstip van het maken van de uiterste wil de verloofde of de echtgenoot van de erflater is, zal die hoedanigheid en de veronderstelling dat het huwelijk bestendig zal zijn, bijna altijd de beweegreden van de erflater zijn.
2. Echter behoort de testamentaire bevoordeling niet te vervallen, wanneer uit de uiterste wil is af te leiden dat de beslissende beweegreden tot het maken van de beschikking niet was gelegen in de veronderstelling dat het huwelijk of het voorgenomen huwelijk van erflater en bevoordeelde bij de dood van de erflater nog in stand zou zijn. De thans gebruikte term 'is af te leiden' komt ook voor in artikel 47 en artikel 49, eerste lid.

Artikel 53

Dit artikel geeft een uitleg aan de in een uiterste wil gebruikte term naaste bloed(verwanten). Het gaat hier om een wettelijk vermoeden, dat door tegenbewijs kan worden ontzenuwd.

Artikel 54

Het onderhavige artikel bepaalt dat de bevoegdheid om een beroep te doen op een vernietigingsgrond met betrekking tot een uiterste wilsbeschikking verjaart één jaar nadat de dood van de erflater, de beschikking en de vernietigingsgrond ter kennis zijn gekomen van degene die deze grond kan invoeren, dan wel zijn rechtsvoorganger. In de praktijk kan dit betekenen dat het aldus aan drie vereisten gekoppelde aanvangstijdstip zeer lang kan uitblijven. Aan de daaraan verbonden bezwaren is tegemoet gekomen door naast de eventueel pas zeer laat intredende verjaringstermijn nog een vervaltermijn in het leven te roepen van drie jaar, nadat de tot vernietiging bevoegde dan wel zijn rechtsvoorganger kennis heeft genomen van de dood van de erflater en van de beschikking. Dit artikel sluit aan bij de artikelen 3:52 en 3:53. Zie ook artikel 110 ten aanzien van een uiterste wil.

Artikel 55

1. Dit artikel bouwt voort op hetgeen in de titel Rechtshandelingen van Boek 3 BW in het algemeen omtrent geestelijke stoornis en handelingsonbekwaamheid is bepaald (zie de artikelen 3:32 tot en met 3:34). Dientengevolge kan iemand wiens geestvermogens blijvend of tijdelijk gestoord zijn geen uiterste wil maken indien dientengevolge een op een rechtsgevolg gerichte wil geheel ontbreekt, de stoornis in het algemeen een redelijke waardering der bij het testament betrokken belangen belet of een bepaalde verklaring onder invloed van die stoornis is gedaan.

2. Wat de handelingsonbekwamen betreft, deze kunnen in het algemeen volgens de algemene voor rechtshandelingen geldende regels geen geldige uiterste wil maken. Het artikel zondert hiervan echter uit de minderjarigen boven 16 jaar.
3. In het derde lid is aangesloten bij artikel 1:382. In de voorgestelde regeling is het de taak van de rechter om te beoordelen, eventueel na het inwinnen van een deskundigenbericht, of de curandus een redelijke waardering van de bij het maken van de uiterste wilsbeschikking betrokken belangen belet (overeenkomstig artikel 3:34, eerste lid). Indien dit niet het geval is, dan geeft de rechter zijn toestemming. De rechter kan aan zijn toestemming voorwaarden verbinden, bijvoorbeeld dat de notariële akte die de uiterste wil bevat binnen een bepaalde periode dient te zijn verleden, of dat de onderhandse akte die de uiterste wil bevat binnen een bepaalde periode aan de notaris ter hand dient te worden gesteld (zie artikel 94). De door de rechter verleende toestemming laat de mogelijkheid onverlet om de geldigheid van de uiterste wil aan te tasten met een beroep op artikel 3:33.
4. Artikel 55 wijkt wat betreft de curatele af van de Nederlandse pendant, dit in overeenstemming met wat in Boek 1 is geschied. Geen rekening wordt namelijk gehouden met de gronden van curatele. In het kader van Boek 1 is erop gewezen dat curatele bijna uitsluitend wordt ingesteld (mede) in verband met geestelijke stoornissen. Verslaving aan drugs leidt daar - al dan niet tijdelijk - toe. Hier komt bij dat drugsverslaafden zich regelmatig lenen voor schijnhuwelijken en schijnerkenningen. Dit geeft voldoende grond om geen onderscheid meer te maken, wat betreft de mate van handelingsonbekwaamheid, tussen enerzijds curatele wegens geestelijke stoornis en anderzijds curatele wegens verslaving of verkwisting. Wat betreft de curatele wegens verkwisting geldt nog dat deze zich zelden voordoet of het zou moeten zijn omdat ook sprake is van een verslaving. In artikel 1:382 is daarom bepaald dat een curandus, ongeacht de grond waarvoor de curatele is ingesteld, slechts familierechtelijke handelingen mag verrichten met toestemming van de kantonrechter. Het gaat hier onder meer om het aangaan van een huwelijk, een scheidingsverzoek (HR 28 maart 1980, NJ 1980, 378), de aantasting van het vaderschap en de erkenning van een kind. De rechter zal moeten beoordelen of de curandus voldoende in staat moet worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.

Artikel 56

1. Om voordeel te trekken uit een nalatenschap moet men bestaan; zie voor het versterferrecht artikel 9 en voor het testamentaire erfrecht het onderhavige artikel 56. In verband hiermee is de algemene regel dat makingen over de hand geoorloofd zijn als de verwachter bestaat op het ogenblik dat de erflater overlijdt en de bezwaarde overleeft. Dergelijke makingen over de hand worden als voorwaardelijke uiterste wilsbeschikkingen aangemerkt (artikel 141). Desgewenst kan de erflater van deze makingen over de hand een zogenaamd 'fideïcommis de residuo' maken (artikel 138, tweede lid). In het onderhavige artikel 56, tweede tot en met vierde lid, worden aan bovenstaande hoofdregel enkele uitbreidingen gegeven. In bepaalde gevallen kan een making over de hand ook rechtsgeldig worden getroffen, al bestaan bij het openvallen van de nalatenschap de verwachters nog niet.
2. Volgens het tweede lid kan de erflater bepalen, dat het vermaakte aan bij zijn overlijden nog niet geboren verwachters zal ten goede komen, mits de bezwaarde een afstammeling van een ouder is (zijn afstammeling, broer of zuster) of een afstammeling van laatstgenoemden, en de verwachters de erfgenamen bij versterf in de rechte nederdalende lijn van die bezwaarde zijn, staaksgewijze.
3. In het derde lid mag de bezwaarde iedere willekeurige derde zijn (in de praktijk vaak de echtgenoot), de verwachters moeten afstammelingen van een ouder van de erflater zijn. Voorts kunnen, indien die afstammeling het overlijden van de bevoordeelde niet overleeft, diens alsdan bestaande afstammelingen staaksgewijze in diens plaats treden, ook al bestonden zij nog niet ten tijde van overlijden van de erflater.
4. Het vierde lid betreft de fideïcommis de residuo. Hier geldt de uitzondering op de bestaanseis in de meest vergaande vorm. Verwachters moeten zijn bloedverwanten van de erflater in de erfelijke graad, d.i. tot in de zesde (artikel 12, derde lid).

Artikelen 57 tot en met 62

Deze reeks artikelen dient ter voorkoming van ongeoorloofde beïnvloeding van de testateur; de sanctie is niet langer nietigheid, maar vernietigbaarheid. Zie de huidige artikelen 931 tot en met 934 en 937 BW.

Afdeling 3 van titel 4 van Boek 4 Ned.BW (artikelen 4:63 tot en met 4:92 Ned.BW), inzake de legitieme portie, is niet overgenomen. Men zie deze Memorie van Toelichting onder Algemeen.

Afdeling 4. Vorm van uiterste willen

Artikel 93

Deze bepaling correspondeert met het huidige recht en is gehandhaafd aangezien een gemeenschappelijk testament gemakkelijk bij een of beide erflaters de indruk kan wekken dat de beschikkingen niet eenzijdig kunnen worden herroepen.

Artikel 94

De testamentvormen zijn tot twee teruggebracht. Een geheim testament heeft naast een gedeponeerd onderhands geen enkele reden van bestaan. Behoudens noodgevallen worden testamenten, die niet bij een notaris zijn gedeponeerd, niet als geldig erkend.

Artikel 95

Dit artikel verenigt het tegenwoordige holografische met het geheime testament tot één vorm van uiterste wil, de onderhandse uiterste wil (depot-testament). De erflater kan de onderhandse akte open of gesloten aanbieden (derde lid). Wanneer hij deze gesloten aanbiedt kan hij daarbij verklaren dat het stuk slechts geopend mag worden indien door hem genoemde voorwaarden op de dag van overlijden zijn vervuld. De voorwaarden vormen op zichzelf uiterste wilsbeschikkingen die aan de vormvoorschriften van notarieel testament dienen te voldoen. Worden de voorwaarden niet vervuld dan blijft het testament gesloten. Belanghebbenden hebben recht op een afschrift van de akte van bewaargeving. Deze belanghebbenden kunnen er belang bij hebben aan te tonen dat de voorwaarden wel zijn vervuld. Een belanghebbende is onder meer een door een eerdere uiterste wil van de erfopvolging uitgesloten erfgenaam bij versterf.

Artikel 96

Uit artikel 95, tweede lid, volgt dat bewijs van de bewering dat het handschrift van de uiterste wil niet dat des erflaters is of dat de handtekeningen ter waarmerking van de bladzijden niet door de erflater zelf zijn gezet, alleen zin heeft wanneer de wil uit meer dan één bladzijde bestaat en gesteld wordt dat aan geen van beide alternatieve vereisten is voldaan.

Artikel 97

1. In vergelijking met het geldende recht is de mogelijkheid vervallen om bij codicil executeurs aan te stellen. Dit kan in het nieuwe recht nog slechts geschieden bij notariële akte of bij een aan een notaris in bewaring gegeven onderhandse akte. Op deze wijze wordt voorkomen dat de notaris een verklaring van erfrecht aan de erfgenamen afgeeft, terwijl later blijkt dat de erflater bij codicil een executeur heeft aangesteld.
2. De tekst wijkt in onderdeel c af van de Nederlandse pendant in verband met in Suriname afwijkende wetgeving inzake de lijkbezorging en het auteursrecht. Toegevoegd is in onderdeel d de orgaandonatie, ten aanzien waarvan in Suriname geen speciale wetgeving bestaat.

Artikelen 98 tot en met 108

Deze gemoderniseerde regeling van het noodtestament is ontleend aan de Nederlandse wet van 27 september 1961, Stb. 304.

Artikel 109

1. Het is ongewenst om aan het niet inacht nemen van iedere formaliteit, die voor een uiterste wil voorgeschreven is, een absolute nietigheid te verbinden. Het artikel maakt daarom onderscheid tussen enige vereisten, die op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven en de overige

- formaliteiten, bij wier niet inachtneming slechts een vernietiging mogelijk is. In de laatste gevallen wordt in tegenstelling met de eerstbedoelde niet alleen slechts aan enkele personen de bevoegdheid toegekend om zich op het gebrek te beroepen, maar is bovendien slechts gedurende een beperkte tijd na het openvallen der nalatenschap een beroep op het gebrek toegestaan.
2. De gevallen van absolute nietigheid worden in het eerste en tweede lid genoemd. Het zijn er slechts twee: het ontbreken van de vereiste handtekening van de erflater of van de notaris. De nietigheid correspondeert met de hoofdregel van artikel 3:39. Het ontbreken van de handtekening van de erflater is alleen dan grond voor nietigheid, wanneer die handtekening is vereist. Verklaart de erflater dat hij niet kan ondertekenen, dan is het testament volkomen geldig, wanneer die verklaring van de erflater en de oorzaak van verhindering door de notaris in de akte wordt vermeld.
 3. Ontbreekt die vermelding doch staat vast, dat de erflater niet ondertekenen kon of daarin verhinderd was, dan is het testament volgens het vierde lid vernietigbaar. Ook wanneer op grond van vereisten in de wetgeving op het notarisambt de authenticiteit aan de akte ontbreekt, is de uiterste wil slechts vernietigbaar en niet nietig. Wie de vordering tot vernietiging toekomt in geval een testament vernietigbaar is, en hoe lang deze vordering kan worden ingesteld, zijn vragen die in titel 2 (Rechtshandelingen) van Boek 3 hun antwoord vinden.
 4. Het derde lid verklaart het tweede lid van overeenkomstige toepassing op een noodtestament, zodat het niet ondertekenen door de desbetreffende functionaris tot nietigheid leidt.

Artikel 110

Deze schakelbepaling verklaart artikel 54 inzake verjaring van de vordering tot vernietiging van overeenkomstige toepassing.

Afdeling 5. Herroeping van uiterste wilsbeschikkingen

Artikelen 111 tot en met 114

1. Een herroeping is een uiterste wilsbeschikking in de zin van artikel 42, eerste lid (zie het derde lid van dit artikel). De herroeping kan in het algemeen in dezelfde vorm geschieden als waarin de beschikking, die herroepen wordt, gemaakt had kunnen worden (artikel 111).
2. Artikel 112 spreekt van een vervallen der beschikking voor zover de latere beschikking de vroegere onuitvoerbaar maakt of vervangt. Het onuitvoerbaar maken ziet op een 'incompatibilité matérielle', het vervangen op de 'incompatibilité intentionelle'. Wanneer een vervangingsbedoeling aanwezig is, is een vraag uitlegging der beschikking. Wanneer een erflater in twee testamenten verschillende personen voor het geheel tot erfgenaam heeft ingesteld of aan hen eenzelfde zaak vermaakt, zijn de beschikkingen niet beide uitvoerbaar en zal dus de latere de eerste geheel vervangen.
3. Artikel 113 vormt een uitzondering op de hoofdregel van artikel 42, derde lid, dat een uiterste wilsbeschikking alleen door een uiterste wil kan worden herroepen. Een onderhandse, in bewaring gegeven uiterste wil kan ook door teruggave, met inachtneming van dezelfde vormvoorschriften als bij de inbewaringgeving, worden herroepen.
4. Ook artikel 114 is een uitzondering op artikel 42, derde lid. De erflater kan het codicil vernietigen, bijvoorbeeld verscheuren of verbranden. Bovendien geeft het artikel een (weerlegbaar) vermoeden dat wanneer het stuk is vernietigd, zulks door de erflater is gebeurd.

Titel 5. Onderscheiden soorten van uiterste wilsbeschikkingen

Afdeling 1. Erfstellingen

Artikelen 115 en 116

Deze artikelen brengen niets nieuws.

Afdeling 2. Legaten

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 117

Anders dan in het bestaande recht wordt thans een definitie gegeven van legaat. Centraal staat daarbij het vorderingsrecht dat aan een of meer personen wordt toegekend (eerste lid). Voor de definitie van een last, die aansluit bij die van een legaat, zie artikel 130, eerste lid. Een legaat kan ook, mits aldus opgelegd, ten laste komen van een of meer bepaalde erfgenamen of van legatarissen; zie het onderhavige artikel 117, tweede lid. In het derde lid wordt een met artikel 6:6 overeenstemmende regel gegeven.

Artikel 118

1. Het eerste lid ziet op legaten die ten laste van een of meer bepaalde wettelijke of testamentaire erfgenamen zijn gemaakt. Veelal bevat de uiterste wil een subsidiaire beschikking voor de gevallen dat een bepaalde persoon die als erfgenaam met een legaat is belast door vooroverlijden, verwerping of anderszins – onwaardigheid, nietigheid of vernietiging van de erfstelling – niet erfgenaam wordt of zijn erfrecht komt te vervallen. Ontbreekt een zodanige voorziening in de uiterste wil, dan komt in die gevallen volgens het eerste lid de verplichting uit het legaat, tenzij haar aard zich daartegen verzet, te rusten op hen aan wie het erfdeel van de belaste persoon toevalt, doch met deze bijzonderheid dat zij, wanneer zij daaraan de voorkeur geven, kunnen volstaan met uitkering aan de legataris van hetgeen zij in de plaats van degene die de erflater met het legaat had belast uit de nalatenschap genieten of van de waarde daarvan.
2. Het tweede lid bevat de overeenkomstige regeling voor sublegaten, d.w.z. legaten die de erflater ten laste van een of meer legatarissen heeft gemaakt. De verbintenis uit het sublegaat komt te rusten op degenen die belast waren met het legaat aan de persoon aan wie de erflater het sublegaat had opgelegd of had willen opleggen, doch zij kunnen, als zij dat willen, volstaan met voldoening aan de sublegataris van het aan de oorspronkelijk belaste persoon gelegateerde of van de waarde daarvan.

Artikel 119

Mede met het oog op zijn bij de artikelen 124 en 125 te bespreken recht op vruchten of rente behoort een legataris met bekwame spoed in kennis te worden gesteld met het feit dat hem een legaat is toegefallen. Daarom is te dezer plaatse het voorschrift opgenomen dat degenen op wie een legaat rust, alsmede de executeurs zo die er zijn, moeten zorgdragen dat de legataris zo spoedig mogelijk van het legaat wordt kennis gegeven. Zijn zij niet bekend met het adres van een legataris, dan behoren zij dit op te sporen, voor zover een eenvoudig onderzoek daartoe voldoende is. Gelukt dit niet, dan – zo bepaalt de tweede zin – moeten zij dit aan de rechter mededelen, opdat deze aan hen het doen van verdere nasporingen of een bepaalde wijze van oproeping, bijvoorbeeld door een advertentie, kan gelasten. De rechter kan bij de bepaling, of hij een aanwijzing zal geven en zo ja welke, rekening houden met de grootte van het legaat. Het spreekt vanzelf dat overtreding van dit artikel tot een verplichting tot schadevergoeding kan leiden. Men vergelijkte voorts artikel 214.

Artikel 120

Legaten gaan niet ten koste van eerdere schuldeisers; zie ook artikel 7, tweede lid. De verminderingregel van het onderhavige artikel 120, tweede lid, betreft de verhouding legataris en andere schuldeisers. De erfgenamen blijven na vermindering in privé aansprakelijk (vijfde lid). Om hieraan te ontkomen moeten zij verwerpen of beneficiair aanvaarden.

Artikel 121

Hier wordt, evenals in artikel 120, een verminderingregel gegeven, zonder een met artikel 120, vijfde lid, overeenstemmende bepaling. Een erfgenaam is bevoegd door aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving te voorkomen dat zijn aansprakelijkheid voor de schulden van de nalatenschap, waaronder de verbintenissen uit op hem rustende legaten en de tot een uitgave in geld of goed strekkende verplichtingen uit op hem rustende lasten, zich uitbreidt tot zijn gehele vermogen, dus ook tot hetgeen hij reeds buiten de door hem geërfde goederen der nalatenschap bezat. Een legataris mist deze bevoegdheid. Hij kan wel het legaat verwerpen. Het is redelijk dat wordt voorkomen dat een legataris in een dwangpositie komt te verkeren, wanneer het onzeker is, of

de waarde van het hem gelegateerde niet geringer zal blijken dan zijn verplichtingen uit sublegaat of last.

Artikel 122

Dreigt een legaat te worden verminderd (zie de artikelen 120 en 121), dan kan de legataris volledige voldoening vorderen, mits hij het verschil in geld oplegt (eerste lid). Maakt de legataris geen gebruik van deze bevoegdheid dan kan de wederpartij (de erfgenaam of bij sublegaat de legataris) volstaan met uitkering van de waarde. De wederpartij kan dus eventueel kiezen tussen deze uitkering in geld of in een medegerechtigdheid in een goed.

Artikel 123

Dit artikel is een erfrechtelijke pendant van artikel 6:258 (wijziging wegens onvoorziene omstandigheden). Verwezen mag worden naar de toelichting die bij dat artikel is gegeven. De bepaling moet met grote terughoudendheid worden toegepast, mede in aanmerking genomen dat de erflater geen nieuwe beschikking kan geven.

Artikel 124

Dit artikel – inzake het recht van de legataris op vruchten – verwijst naar het tijdstip van opeisbaar worden. Wat betreft de termijn van opeisbaarheid bij een legaat van een geldsom, zie artikel 125 (negen maanden na overlijden). Voor andere legaten geldt dat de vordering in beginsel direct opeisbaar is (artikel 6:38).

Artikel 125

1. In beginsel kan ter zake van schade die de legataris door vertraagde betaling van de gelegateerde som zou kunnen lijden worden volstaan met de desbetreffende algemene regels van het verbintenissenrecht uit Boek 6 (artikelen 6:74 e.v.). In het algemeen komt de schuldenaar van een opeisbare vordering volgens artikel 6:82 pas in verzuim door een ingebrekestelling, bevattende een aanmaning tot nakoming binnen redelijke tijd. Is echter voor de voldoening een bepaalde termijn aangewezen, dan komt de schuldenaar volgens artikel 6:83, onderdeel a, zonder ingebrekestelling in verzuim, tenzij van een andere bedoeling blijkt. Artikel 6:119 fixeert de vergoeding van verdragingschade, waartoe een in verzuim zijnde schuldenaar van een geldsom gehouden is, op de wettelijke rente.
2. Met betrekking tot het vorderingsrecht uit legaat zijn enkele bijzondere bepalingen gewenst. Ook wanneer de nalatenschap niet beneficiair aanvaard is en deswege aan vereffening overeenkomstig afdeling 3 van titel 6 onderworpen is, vereist de verkrijging van de voor een behoorlijke afwikkeling nodige liquide middelen enige tijd. Veelal wordt daarmee in de redactie van de uiterste wil rekening gehouden door aan geldlegaten een tijdsbepaling te verbinden. Het is gewenst dat deze praktijk in de wet wordt neergelegd. Hiertoe strekt het eerste lid van het onderhavige artikel, bepalende dat een legaat van een geldsom negen maanden na het overlijden van de erflater opeisbaar wordt, tenzij de erflater iets anders heeft beschikt (vergelijk artikel 37, tweede lid).
3. Het zou voorts niet gewenst zijn dat de schuldenaars over een opeisbaar geworden gelegateerde geldsom pas wettelijke rente verschuldigd worden, wanneer de legataris een rechtsvordering instelt; tot het instellen daarvan komt een legataris begrijpelijkerwijze zelden. Deze overweging hoeft er echter niet toe te leiden dat wettelijke rente van rechtswege verschuldigd wordt, zodra het legaat opeisbaar is. Het is redelijk dat, wanneer de erflater omtrent rentevergoeding niets heeft bepaald, deze pas verschuldigd wordt, nadat de schuldenaars door de legataris in gebreke zijn gesteld, waartoe deze met een duidelijke schriftelijke aanmaning als bedoeld in artikel 6:82 kan volstaan. Ten einde te voorkomen dat uit artikel 6:83, onderdeel a, zou worden afgeleid dat wanneer de erflater zelf een tijdsbepaling heeft opgenomen of de tijdsbepaling van het eerste lid van het onderhavige artikel geldt, het enkele verloop van die tijd de verschuldigdheid van wettelijke rente doet intreden, bepaalt het derde lid dat degene op wie de schuld uit een legaat van een geldsom rust, niet in verzuim komt door het enkele verloop van een voor de nakoming aangewezen termijn. Het derde lid belet uiteraard niet dat in de uiterste wil aan de legataris een dadelijk bij het opeisbaar worden van de geldsom intredende rente wordt toegekend, tot een percentage al dan niet gelijk aan dat van de wettelijke rente.

4. Het tweede lid beoogt een erfgenaam aan wie een goed is gelegateerd tegen vergoeding (prelegataris) liquiditeitsmoeilijkheden te besparen. Hij kan zijn legaat direct opeisen en zijn vergoedingsverplichting laten verrekenen met zijn erfdeel. Het gaat hier om een *lex specialis* ten opzichte van artikel 3:184.
5. Krachtens het vierde lid, waarin artikel 5 van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, heeft de rechter in het algemeen de bevoegdheid ook geldschulden uit legaat wegens gewichtige redenen op termijn te stellen.

§ 2. Giften en andere handelingen die worden aangemerkt als legaten

Artikel 126

1. Hier vindt wat betreft de mogelijkheid van vermindering wegens schulden (zie artikel 120) een gelijkstelling plaats van zgn. quasi-legaten met legaten. Ook ten aanzien van quasi-legaten voelt de erflater tijdens zijn leven geen teruggang in zijn vermogen.
2. Het eerste lid betreft schenkingen (omschreven in artikel 7:175, eerste lid) en andere giften (omschreven in artikel 7:186, tweede lid) terzake des doods. In de tweede volzin wordt de in het algemeen gevoelde wens van de schenker of gever geformuleerd dat de verkrijger ook een reële kans op verkrijging moet hebben. Indien de schenking of gift herroepelijk is, zodat de verkrijging niet zeker is, ligt het echter anders (derde volzin).
3. Het gaat in het tweede lid, onderdeel a, om verblijvens-, toescheidings- en overnemingsbedingen: bedingen op grond waarvan een goed van een der partijen onder opschortende voorwaarde of tijdsbepaling zonder redelijke tegenprestatie op een ander overgaat of kan overgaan. Op dergelijke bedingen worden, net als op schenkingen in de zin van het eerste lid, de regels betreffende vermindering toegepast alsof zij een legaat inhouden ten laste van de gezamenlijke erfgenamen. De regeling ziet niet op bedingen waar de overgang zonder redelijke tegenprestatie zijn grond vindt in een bevoordelingsbedoeling: dergelijke bedingen vallen immers reeds onder de regeling voor schenkingen in het eerste lid. Evenmin ziet de regeling, zoals de tekst tot uitdrukking brengt, op bedingen waar wèl sprake is van een redelijke tegenprestatie. Daarbij geldt als uitgangspunt, dat de redelijkheid van de tegenprestatie in beginsel moet worden vastgesteld naar het tijdstip van de overgang. Niettemin kunnen er omstandigheden zijn die tot gevolg hebben dat een tegenprestatie die op het eerste gezicht minder dan redelijk is, niettemin redelijk moet worden geacht. In de eerste plaats kan hierbij gedacht worden aan het geval van het familiebedrijf waarvoor slechts met moeite een verwant kan worden gevonden die tot voortzetting van het bedrijf bereid is. De lage prijs die uiteindelijk voor deze verwant de tegenprestatie vormt voor de verkrijging van de bedrijfsgoederen wordt gerechtvaardigd door de omstandigheid dat het alleen zo voor deze verwant rendabel is om zijn arbeidsinspanning aan te wenden ten behoeve van het bedrijf. Een vergelijkbare situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen bij een advocatenmaatschap, waar de jongste maat bij toetreding tot de maatschap voor een aantal jaren genoegzaam neemt met een lager winstaandeel mede met het oog op het vooruitzicht dat hij bij uittreding van een oudere maat diens aandeel tegen een op zichzelf beperkte tegenprestatie kan verwerven. Als voorbeeld kan verder gewezen worden op de eigenaar van bepaalde archeologisch belangwekkende voorwerpen, die deze aan een plaatselijk museum in bruikleen geeft en daarbij overeenkomt dat het museum de voorwerpen bij zijn overlijden zal mogen overnemen. Stemt de eigenaar uit ideële overwegingen, omdat hij wil voorkomen dat de voorwerpen terecht komen in een buitenlands museum, bij voorbaat in met een aanzienlijk lagere prijs voor de voorwerpen dan de internationale ‘marktwaarde’ voor dergelijke voorwerpen, dan zou die omstandigheid in weg kunnen staan aan de conclusie dat de overneming uiteindelijk ‘zonder redelijke tegenprestatie’ plaatsvindt. Tenslotte kan gewezen worden op bedingen waarbij degene die het goed zal of kan verwerven het risico draagt van fluctuaties in de waarde van het goed. Dit zal zich voordoen bij overeenkomsten op grond waarvan een goed eerst later op de verkrijger zal overgaan, tegen een vooraf bepaalde prijs waarvan voor partijen niet vaststaat in hoeverre deze uiteindelijk voor de verkrijger gunstig zal uitpakken. Te denken valt aan optiecontracten, waarbij de prijs – of zij nu hoog of laag uitvalt – gerechtvaardigd wordt door het daaraan inherente element van speculatie. Het notariaat behoort ervoor zorg te dragen dat in voorkomende gevallen in akten tot uitdrukking wordt gebracht dat

- en op welke gronden de tegenprestatie bij bedingen als hier aan de orde redelijk moet worden geacht.
4. Onderdeel b van het tweede lid betreft de begunstiging bij sommenverzekering die als gift geldt; zie artikel 7:188. Uit de laatste volzin van het eerste lid vloeit voort dat zolang sprake is van een herroepelijke begunstiging de gewone volgorde van vermindering van toepassing is. Als de uitkering wordt gedaan ter nakoming van een natuurlijke verbintenis of een civiele verbintenis anders dan uit schenking, is de bepaling niet van toepassing.
 5. In onderdeel c van het tweede lid gaat het om de omzetting van een natuurlijke verbintenis in een civiele verbintenis voor zover deze de strekking heeft dat nakoming pas na het overlijden van de schuldenaar plaatsvindt en deze op dat moment ook nog niet is voldaan. Ook hier prevaleert de gedachte dat de schuldenaar tijdens leven geen teruggang in zijn vermogen heeft gevoeld. Dat sprake was van een natuurlijke verbintenis geeft overigens bij vermindering een voorrang (artikel 120, derde lid).
 6. Naar nieuw recht zal in het geval van gedeeltelijke ontbinding van een vennootschap het aandeel van de uittredende vennoot in de vennootschappelijke gemeenschap ook zonder specifiek beding verblijven aan de overblijvende vennoten (artikel 7:821, eerste lid). Hier is als het ware sprake van een 'wettelijk verblijvensbeding', waarvan de werking gelijk behoort te zijn als door partijen in hun overeenkomst opgenomen verblijvensbeding. Het voorgestelde derde lid van artikel 126 strekt daartoe. De gelijkstelling van een toedeling op de voet van artikel 7:821, eerste lid, met een verblijvensbeding in de zin van artikel 126, tweede lid, onder a, brengt mee dat deze toedeling, welke de titel vormt voor overgang van het aandeel van de uittredende vennoot in de tot de vennootschappelijke gemeenschap behorende goederen op de andere vennoten (en voor de daarvoor vereiste levering), onder omstandigheden als een legaat kan worden verminderd. Door vermindering wordt de aan de levering ten grondslag liggende titel aangetast.
 7. Het zal duidelijk zijn dat een toedeling eerst kan worden ingekort of verminderd, wanneer tevens is voldaan aan de in artikel 126, tweede lid, onder a, gestelde voorwaarde dat de overgang plaatsvindt 'zonder redelijke tegenprestatie'. Als tegenprestatie moet in dit verband worden aangemerkt de in artikel 7:821, tweede lid, verschuldigde vergoeding ter grootte van de economische deelgerechtigdheid in het vermogen van de vennootschap, zoals die nader bij of krachtens de overeenkomst van vennootschap kan zijn bepaald. Van een overgang zonder redelijke tegenprestatie zal eerst sprake kunnen zijn als de economische deelgerechtigdheid bij of krachtens de overeenkomst zodanig nader is bepaald, dat deze moet worden beschouwd als onredelijk laag. Daarvan zal naar aan te nemen valt niet snel sprake zijn. In een geval dat de economische deelgerechtigdheid met het oog op de voortzetting van de activiteiten van de vennootschap zodanig is vastgesteld dat een rendabele bedrijfsvoortzetting nog juist mogelijk is, kan de tegenprestatie niet reeds op die grond als onredelijk laag worden beschouwd, ook al gaat het aandeel in de goederen daarmee in feite over tegen een lagere prijs dan een reële marktwaarde; vgl. HR 13-2-2004, NJ 2004, 653.
 8. Hiervoor werd reeds vermeld dat vermindering leidt tot aantasting van de titel voor de overgang. Deze aantasting kan door de opvolgende vennoten worden voorkomen door het bedrag van de vermindering – dat wil zeggen het bedrag dat nodig is om de tegenprestatie zodanig aan te vullen dat deze niet langer als onredelijk kan worden beschouwd – in geld 'op te leggen' (artikel 122, eerste lid).
 9. Het voorgestelde derde lid van artikel 126 heeft mede betrekking op het geval van gedeeltelijke ontbinding van een vennootschap die rechtspersoon is. Hoewel daarbij geen sprake is van een vennootschappelijke gemeenschap en er dus geen overgang (en levering) plaatsvindt van het aandeel daarin van de uittredende vennoot op de voortzettende vennoten, dient daarbij wel op de voet van artikel 7:821, vierde lid, levering plaats te vinden van een aandeel in de vennootschap die rechtspersoon is tegen vergoeding van de economische deelgerechtigdheid van de uitgetreden vennoot. Niet uitgesloten is dat bij of krachtens de overeenkomst de economische deelgerechtigdheid van de uitgetreden vennoot zodanig is vastgesteld, dat deze kan worden beschouwd als onredelijk laag.
 10. In het vierde lid wordt de waardebepalingsregeling van artikel 34c en de giftenregeling bij gemeenschap van goederen van artikel 34d van overeenkomstige toepassing verklaard.

Artikel 127

Bepaald wordt ten aanzien van de hier genoemde gevallen dat vermindering tot gevolg heeft dat de begiftigde verplicht wordt tot voldoening van de waarde van het verminderde deel aan de erfgenamen. De regeling beperkt zich tot giften waarbij de prestatie niet uit het vermogen van de erflater afkomstig is en de erfgenamen daarvoor ook niet aansprakelijk zijn. De reden daarvoor is dat de uitkering veelal immers, anders dan bij legaten, direct opeisbaar zal zijn. Vermindering zou daardoor in veel gevallen te laat plaatsvinden om te voorkomen dat het quasi-legaat aan de begunstigde wordt uitgekeerd. Door aan de vermindering een terugvorderingsrecht te verbinden, wordt voorkomen dat in vele gevallen een vereffenaar benoemd zou moeten worden om de schuldenlast op juiste wijze te verdelen. Met het oog op de rechtszekerheid is een vervaltermijn van drie jaren gesteld; zie ook artikel 216, derde lid, en artikel 220, derde lid.

Artikel 128

Het gaat hier om de bescherming van de langstlevende echtgenoot, een terugvorderingsbevoegdheid van een vereffenaar en het verhaal van schuldeisers in bepaalde gevallen. Bepalingen die legatarissen treffen worden van overeenkomstige toepassing verklaard op quasi-legatarissen.

Het Nederlandse *artikel 129* van Boek 4 betreft de legitieme portie en is daarom niet overgenomen.

Afdeling 3. Testamentaire lasten

Artikel 130

1. Tussen legaten en lasten wordt een scherp onderscheid gemaakt; vergelijk artikel 117. Bij een last ontstaat géén vorderingsrecht jegens een of meer erfgenamen of legatarissen.
2. Bij wege van testamentaire last kunnen verplichtingen van zeer verschillende aard worden opgelegd. Een last kan verplichten tot een daad die uitsluitend door de belaste persoon zelf kan worden verricht en die wel of niet bestaat in of gepaard moet gaan met een uitgave in geld of goed. Een last kan ook verplichten tot het teweegbrengen van een resultaat dat de belaste persoon niet zelf kan bereiken, zodat hij naar de strekking van de last het nodige, gewoonlijk tegen betaling, door een ander moet laten verrichten. Het kan ook zijn dat de belaste persoon weliswaar het nodige zelf zou kunnen verrichten, maar dat het gebruikelijk is zulke werkzaamheden tegen betaling te laten verrichten door iemand die daarvan zijn beroep maakt. Ook in dit geval is er, tenzij uit de uiterste wil blijkt dat de belaste persoon het nodige persoonlijk moet verrichten, sprake van een verplichting die tot een uitgave in geld of goed strekt.
3. Ook de verplichtingen die een erflater bij uiterste wil verklaart op te leggen aan een door hem benoemde executeur, kunnen van zeer verschillende aard zijn. Voor zover zij strekken tot een uitgave in geld of goed beoogt hij gewoonlijk dat deze uitgave door de executeur uit de nalatenschap zal worden bekostigd. Het zal voorts van de aard der verplichting en de bedoeling van de erflater afhangen, wat er moet geschieden, wanneer een executeur ontbreekt doordat de benoemde persoon vooroverleden is of zijn functie niet aanvaardt, wanneer de executeur – door overlijden, ontslag of ontzetting – defungeert voordat hij de hem opgelegde verplichting heeft vervuld, of wanneer zijn beheer van de nalatenschap eindigt voordat hij de verplichting heeft vervuld. In vele gevallen zal het niet met de bedoeling van de erflater stroken dat daarmede de verplichting geheel vervalt. Om deze redenen is in het tweede lid aan de bepaling dat een testamentaire last ook aan een executeur kan worden opgelegd, toegevoegd dat de hem opgelegde verplichting mede op de gezamenlijke erfgenamen rust, tenzij uit de aard der verplichting of uit de uiterste wil iets anders voortvloeit.
4. Voorzover het gaat om een last die strekt tot een uitgave van geld of van een goed uit de nalatenschap, levert voldoening aan de last hetzelfde effect op als de uitkering van een legaat (die wel op een vorderingsrecht berust). Daarom wordt in het derde lid de verminderingsbevoegdheid van artikel 120 mede van toepassing verklaard.

Artikel 131

1. Het onderhavige artikel houdt in dat de erfgenaam of legataris op wie een testamentaire last rust, zijn erfdeel, respectievelijk zijn vorderingsrecht verkrijgt onder de ontbindende voorwaarde dat

- zijn recht wegens niet-uitvoering van de last wordt vervallen verklaard door de rechter. Deze rechterlijke uitspraak heeft dus het gevolg dat Boek 3 BW, met name artikel 3:38, aan de vervulling van een ontbindende voorwaarde, waaronder een recht is verkregen, toekent: verval van het recht zonder terugwerking.
2. Niet alleen de werking van een vervallenverklaring wegens niet-nakoming van een last, maar ook de overige rechtsgevolgen van de last met betrekking tot het recht dat de belaste persoon toekomt, vinden door de redactie van het onderhavige artikel hun regeling in de bepalingen betreffende voorwaardelijke rechten. Enkele consequenties zijn de volgende. De legataris op wie een last rust, heeft een vorderingrecht onder de vermelde ontbindende voorwaarde. Is hem een goed gelegateerd, dan verkrijgt hij door de levering ter uitvoering van het legaat een recht dat aan dezelfde ontbindende voorwaarde is onderworpen (artikel 3:84, vierde lid). Dit recht eindigt dus eveneens met de vervallenverklaring, ook als de legataris het inmiddels mocht hebben vervreemd. Is het gelegateerde een registergoed en mocht bij de levering aan de legataris de last in strijd met artikel 3:89, tweede lid, niet in de leveringsakte vermeld en dus niet in de registers ingeschreven zijn, dan kan echter de vervallenverklaring niet worden ingeroepen tegen degene die, onkundig van de last, het registergoed inmiddels van de legataris had verkregen (artikel 3:24). Overeenkomstige consequenties heeft het onderhavige artikel wanneer de last op een erfgenaam rust. Ook deze verkrijgt, bijvoorbeeld een registergoed der nalatenschap, onder de vermelde ontbindende voorwaarde. Mocht de last, ten spijt van artikel 3:17, eerste lid, onderdeel a, niet met de erfopvolging ingeschreven zijn geweest, toen hij het goed vóór de vervallenverklaring aan een van de last onkundige derde vervreemde, dan vindt deze weder bescherming in artikel 3:24. Ten slotte zij nog gewezen op artikel 3:17, eerste lid, onderdeel c, in verbinding met artikel 3:24 voor het geval dat het goed nog na de vervallenverklaring, dat is dus na de vervulling van de ontbindende voorwaarde, door de belaste persoon of diens rechtsopvolger mocht zijn vervreemd.
 3. Het tweede lid van het onderhavige artikel 131 preciseert dat de vervallenverklaring op vordering van onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende wordt uitgesproken door de rechter. Dit tweede lid brengt tot uitdrukking dat de rechter niet steeds verplicht is de vervallenverklaring desgevorderd uit te spreken. De mogelijkheid van vervallenverklaring heeft immers de strekking van een sanctie op het niet-nakomen van de last. De rechter moet dan ook kunnen beslissen dat genoegzaam behoort te worden genomen met een spoedig herstel van het begane verzuim, en hij moet beoordelen of de tekortkoming ernstig genoeg is om een vervallenverklaring te rechtvaardigen. Ook moet hij in aanmerking nemen, of de niet-nakoming van de last een oorzaak heeft, die voor rekening van de belaste persoon behoort te komen. Het tweede lid laat de rechter voorts bij onmogelijkheid van nakoming buiten schuld van de belaste persoon niet alleen voldoende ruimte om de gevraagde vervallenverklaring af te wijzen als de onmogelijkheid van tijdelijke aard is, maar ook om tijd te geven voor een verzoek krachtens artikel 134 als die onmogelijkheid duurzaam is.
 4. Als door een vervallenverklaring het erfrecht van een bepaalde erfgenaam vervalt, blijft deze ingevolge het derde lid jegens de schuldeisers van de nalatenschap met zijn hele vermogen aansprakelijk. Hij kan dus niet na een zuivere aanvaarding langs deze weg alsnog onder de aansprakelijkheid uitkomen. Wel heeft hij een verhaalsrecht op degene of degenen aan wie in plaats van hem het geërfde opkomt.

Artikel 132

Deze bepaling loopt in hoofdzaak parallel aan het voor legaten geldende artikel 118. Doch terwijl volgens dat artikel degenen op wie de verplichting is overgegaan met de daar genoemde prestatie aan de legataris of sublegataris kunnen volstaan, indien zij de voor de uitvoering van het legaat of sublegaat vereiste prestatie te bezwaarlijk achten, kan deze oplossing met betrekking tot een overgegene last niet worden gevolgd. Hier kan artikel 134, eerste lid, onderdeel c, uitkomst bieden.

Artikel 133

1. Dit artikel beperkt zich tot de gevallen dat degene op wie de last rust, de vervulling van een daaraan toegevoegde opschortende voorwaarde heeft belet (eerste lid) of de vervulling van een daaraan toegevoegde ontbindende voorwaarde heeft teweeggebracht (tweede lid).

2. Het omgekeerde behoeft – gelet op artikel 131, tweede lid – hier geen afzonderlijke regeling. Wordt de vervallenverklaring van het recht van degene op wie de last rust, gevorderd wegens niet-uitvoering van de last nadat de vervulling van de daaraan toegevoegde opschortende voorwaarde was teweeggebracht door iemand die van uitvoering van de last voordeel zou hebben of door een onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende, dan zal de rechter de vordering kunnen afwijzen, indien de redelijkheid en billijkheid dit verlangt. Immers, de rechter is ingevolge artikel 131, tweede lid, niet verplicht een wegens niet-uitvoering van de last gevorderde vervallenverklaring uit te spreken. Hetzelfde geldt bij niet-uitvoering van de last nadat de vervulling van een aan de last toegevoegde ontbindende voorwaarde door degene die van uitvoering van de last voordeel zal hebben of door een onmiddellijk bij de vervallenverklaring belanghebbende was belet.
3. In verband met de rechtszekerheid behoort omtrent de gevolgen van een aan een testamentaire last verbonden voorwaarden, net als voor de voorwaarden verbonden aan een erfstelling of legaat, na dertig jaren duidelijkheid te bestaan. Het derde lid voorziet hierin.

Artikel 134

1. Op verzoek van de lastbezwaarde of het openbaar ministerie – het algemeen belang kan nauw betrokken zijn – kan de rechter een last wijzigen of geheel of gedeeltelijk opheffen. In het eerste lid, onderdeel a, is een algemene mogelijkheid van herziening opgenomen telkens wanneer na het overlijden van de erflater de omstandigheden zich zodanig gewijzigd hebben, dat daardoor een herziening of vervallenverklaring gerechtvaardigd is. Men vergelijkte wat ten aanzien van de stichting geldt. Door aan een erfgenaam of legataris lasten op te leggen, die voor tientallen jaren besteding van gelden op de door de erflater voorgeschreven wijze verlangen, oefent een erflater een overeenkomstige invloed uit als door het in het leven roepen van een stichting. Evenals nu bij stichtingen zich in de loop der tijden onvoorziene omstandigheden kunnen voordoen, die, had de erflater die gekend, hem zeker tot andere regels voor de stichting gebracht zouden hebben, evenzo kan dit een langdurige last het geval zijn.
2. Wat betreft de in onderdeel a aan te leggen maatstaf voor herziening of opheffing, verdient de aandacht dat anders dan bijvoorbeeld in artikel 123 betreffende legaten en artikel 6:258 (de algemene imprévision-bepaling) het hier niet zo zeer gaat om wat redelijkheid en billijkheid tussen partijen meebrengen, maar veeleer om een voorziening met het oog op lasten die door, na het overlijden van de erflater ingetreden, omstandigheden hun zin verloren hebben, niet meer met de bedoeling van de erflater overeenstemmen, aanpassing behoeven aan hun maatschappelijke strekking of aan het algemeen belang, etc. Om deze reden is een verwijzing opgenomen naar de bij de last betrokken persoonlijke en maatschappelijke belangen waarmee de rechter rekening moet houden.
3. Onderdeel b van het eerste lid betreft de vermindering als bedoeld in de artikelen 120 en 121. Onderdeel c is een aanvulling op artikel 132.
4. De bedoeling van de erflater behoort in beginsel leidraad te zijn, aldus het tweede lid. Het derde lid correspondeert met artikel 123, derde lid, inzake legaten.

Afdeling 4. Stichtingen

Artikel 135

Dit artikel betreft de testamentaire stichting. De in het artikel neergelegde leer correspondeert met HR 11-3-1932, NJ 1932, p. 698.

Afdeling 5. Makingen onder tijdsbepaling en onder voorwaarde

Artikel 136

1. Een erfstelling kan niet onder een tijdsbepaling worden gemaakt. Een tijdelijke eigendom heeft in zijn regeling zoveel gelijkenis met een vruchtgebruik, dat het niet wenselijk is geoordeeld, hier twee verschillende rechtsfiguren te erkennen. Zou in een testament toch een tijdelijk erfgenaamschap ingesteld worden, dan wordt deze beschikking in een vruchtgebruik omgezet. Erfgenaam is dan degene, die volgens het testament onder opschortende tijdsbepaling zou erven.

2. De bepaling verzet zich er niet tegen, dat een beperkt recht onder tijdsbepaling gevestigd wordt, of dat de erflater beschikt, dat een bepaalde zaak aan een legataris eerst na een bepaalde tijd behoort te worden geleverd, of dat hem periodieke uitkeringen van soortzaken worden toegezegd; slechts het in het leven roepen van een in de tijd beperkt eigendomsrecht wordt verboden.
3. Aangezien het denkbaar en zelf waarschijnlijk is dat een erflater die zijn beschikking als een erfstelling onder ontbindende tijdsbepaling heeft geformuleerd zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende tijdsbepaling, heeft beoogd de daarbij tot erfgenaam ingestelde persoon de bevoegdheid om de goederen te vervreemden en te verteren toe te kennen, bepaalt het tweede lid dat de erflater die deze beschikking heeft gemaakt, wordt geacht die bevoegdheid te hebben toegekend, tenzij uit de uiterste wil het tegendeel voortvloeit. Zie ook artikel 138, derde lid.
4. Voor legaten onder tijdsbepaling geldt het overeenkomstige algemene artikel 3:85.

Artikel 137

Wordt een ontbindende voorwaarde vervuld en is daarnaast iemand door de erflater onder dezelfde voorwaarde opschortend tot de making geroepen, dan zal op die opschortende making de bepaling toepassing vinden. Is daarentegen een ontbindende voorwaarde gesteld en niet aangegeven aan wie bij de vervulling der voorwaarde het vermaakte ten deel valt, dan komt na de vervulling der voorwaarde het vermaakte op aan degene, die dit ontvangen zou hebben, wanneer de ganse making achterwege ware gebleven. Is deze persoon vóór de vervulling der voorwaarde overleden, dan komt het vrijgekome aan zijn erfgenaam ten goede. In dit geval immers bestaat er geen aanleiding de voor een opschortende voorwaarde gegeven regel toe te passen; deze regel is gerechtvaardigd omdat het de erflater was, die een onmiddellijk verband tussen de voorwaarde en de als bevoordeelde aangewezen persoon heeft gelegd; in het geval van de ontbindende voorwaarde is dit onmiddellijk verband niet gegeven.

Artikel 138

1. Dit artikel beantwoordt de vraag, hoe de rechtspositie is van de erfgenaam, aan wie het vermaakte toekomt, zolang de voorwaarde niet vervuld is. Daar het recht van de onder voorwaarde geroepene nog onzeker is, kan men deze niet als rechthebbende beschouwen en degene, aan wie tot de vervulling der voorwaarde het goed toekomt slechts als vruchtgebruiker aanmerken. Men kent daarom laatstgenoemde persoon tegen derden de positie van eigenaar toe, d.w.z. ten aanzien van de uit te oefenen rechten en de door hem tegen derden in te stellen rechtsoverdrachten.
2. Voor het overige, dus wat de verhouding tot de voorwaardelijk geroepene betreft, vinden de wettelijke voorschriften betreffende het vruchtgebruik overeenkomstige toepassing. De bepaling van het tweede lid vindt toepassing zowel wanneer een erfstelling onder opschortende voorwaarde op zichzelf staat, als wanneer deze is toegevoegd aan een erfstelling onder ontbindende voorwaarde. In de tweede volzin van het tweede lid wordt een gevolgtrekking uit de eerste volzin getrokken. Deze gevolgtrekking wordt wegens haar bijzonder belang afzonderlijk vermeld. Het is de verplichting van de eerstgeroepene om het ontvangene goed gelijk een vruchtgebruiker te bewaren en in stand te houden, tenzij de erflater hem de bevoegdheid heeft toegekend om de goederen te vervreemden en te verbruiken. Andere gevolgen lid zijn: de verplichting tot zekerheidstelling; de verplichting tot het doen der gewone herstellingen; de mogelijkheid van een onderbewindstelling bij grove verwaarlozing enz.
3. Het derde lid heeft betrekking op het geval dat de erflater een erfstelling onder een ontbindende voorwaarde heeft gemaakt, zonder een daarbij aansluitende erfstelling onder opschortende voorwaarde. In dit geval geldt onverkort de hoofdregel van het eerste lid, dat de ingestelde erfgenaam jegens derden – dus extern – als de uitsluitend rechthebbende geldt en dus ook tot onvoorwaardelijke vervreemding en bezwaring bevoegd is. Doch het derde lid geeft aan in hoeverre hij ook jegens degenen aan wie het vermaakte bij vervulling der voorwaarde zal toekomen, tot vervreemding bevoegd is. Bepaald is dat hij jegens laatstgenoemden bevoegd is de goederen te vervreemden en te verteren op dezelfde voet als een vruchtgebruiker aan wie deze bevoegdheid is gegeven, dus op de voet van artikel 3:215, tenzij de erflater iets anders heeft bepaald. De erflater kan deze bevoegdheid inkrimpen, en ook uitbreiden door de

ingestelde erfgenaam een ruimere bevoegdheid tot beschikking om niet te geven dan volgens artikel 3:215 in den regel toekomt aan de vruchtgebruiker aan wie de bevoegdheid tot vervreemding en vertering is gegeven.

Artikel 139

Men zie artikel 133 betreffende testamentaire lasten en het algemene artikel 6:23 dat mede voor legaten geldt.

Artikel 140

1. Dit artikel stelt een wettelijke beperking aan de testeervrijheid. Onvervulde voorwaarden mogen de rechtstoestand van een goed niet te lang in het onzekere houden. Daarom is hier een maximum-termijn gesteld. Buiten het in artikel 141 voorziene geval, waarin deze toestand zijn begrenzing vindt in de levensduur van een natuurlijke persoon, is een limiet gekozen, gelijk aan de maximumduur geldende voor een vruchtgebruik dat ten behoeve van een rechtspersoon is ingesteld (artikel 3:203, derde lid), welke tijdsduur overeenstemt met het gemiddelde leeftijdsverschil tussen twee generaties.
2. Naar het tweede lid bepaalt, geldt de beperking niet voor legaten van naar de soort bepaalde goederen onder een opschortende voorwaarde. Hier scheidt de onzekerheid weinig bezwaar en is het stellen van een voorwaarde, die eerst na dertig jaar vervuld wordt, dikwijls maatschappelijk alleszins gerechtvaardigd, men denke bijvoorbeeld aan een pensioen in te gaan op een bepaalde leeftijd.

Artikel 141

Ingevolge het onderhavige artikel, betreffende zgn. fideïcommissaire voorwaardelijke makingen, makingen 'over de hand' of tweetrapsmakingen (voor de kenmerken zie de tekst van het artikel), kan de onzekerheid eventueel langer dan dertig jaren en met name een mensenleven lang bestaan. Dit is in overeenstemming met hetgeen omtrent de duur van een vruchtgebruik is vastgesteld: ook deze duur kan ten hoogste dertig jaar of een mensenleven zijn.

Afdeling 6. Executeurs

Artikel 142

1. Aan executeurs is de taak toegekend, die zij thans reeds in de praktijk vervullen. In de praktijk zijn zij degenen, die de boedel vereffenen, d.w.z. niet alleen de legaten, maar ook de schulden voldoen en voor een en ander zo nodig de goederen verkopen. In verband met deze ruimere taak worden de bedoelde personen ook niet meer uitvoerders van uiterste wilsbeschikkingen, maar kortweg executeurs genoemd. Aan het eerste lid is toegevoegd, dat de erflater aan een executeur de bevoegdheid van assumptie of subrogatie kan verlenen.
2. Ingevolge het tweede lid is, indien er meer executeurs zijn, ieder bevoegd. Dit bevordert een vlotte gang van zaken. Eventueel kan het derde lid als veiligheidsklep dienen.
3. Het verschil tussen de executele, het bewind en de vereffening kan nader in het licht worden gesteld, wanneer men deze drie instituten projecteert tegen de achtergrond van de fasen, welke zich bij de behandeling van een boedel laten onderscheiden. De eerste fase omvat het voldoen van schulden en legaten. Als dat is geschied, zijn er wellicht maatregelen van node om de boedel beter geschikt te maken voor verdeling; die maatregelen vormen de tweede fase. De derde fase heeft betrekking op de verdeling. In een aantal gevallen volgt er nog een vierde fase, als namelijk de erflater heeft gewild, dat er na de verdeling nog een periode zou zijn, gedurende welke het beheer aan de erfgenamen zelf wordt onthouden. De vereffenaar treedt uitsluitend in de eerste fase op; in beginsel geldt dit ook voor de executeur. Voor de verdere fasen is er de mogelijkheid van het bewind. De erflater kan uiteraard alleen kiezen tussen executele en bewind. De vereffening komt aan de orde, als aan de voorwaarden, omschreven in de artikelen 202 e.v., is voldaan. Een kenmerkend onderscheid tussen de regeling voor de executele en die van de vereffening is hierin gelegen, dat de executeur alleen bevoegd is de schulden en legaten te voldoen, welke onmiddellijk opeisbaar zijn, dan wel tijdens de executele opeisbaar worden. De vereffenaar moet zich tot taak rekenen ook alle andere schulden en legaten te vereffenen.

Artikel 143

1. Het eerste lid geeft aan dat men executeur wordt door aanvaarding van zijn benoeming na het overlijden van de erflater; hierin ligt opgesloten dat men niet verplicht is de benoeming te aanvaarden en dat men niet reeds tijdens het leven van de erflater kan aanvaarden. Ten einde te beletten dat de benoemde persoon de erfgenaam of andere belanghebbende in ongelegenheid brengt door zijn beslissing slepende te houden, bepaalt de tweede volzin dat de rechter op verzoek van een belanghebbende een termijn kan stellen, na afloop waarvan de benoeming niet meer kan worden aanvaard.
2. Handelingsonbekwaamheid, beschermingsbewind krachtens de artikelen 1:431 e.v. en faillissement hebben ingevolge het tweede lid tot gevolg dat de betrokkene geen executeur kan zijn; zie ook artikel 149, eerste lid, onderdeel c, welke bepaling van rechtswege de beëindiging van de taak van de executeur tot gevolg heeft. Ook een rechtspersoon kan executeur zijn. Daarom is voor het tweede lid een negatieve formulering gekozen.

Artikel 144

1. Het artikel stelt tot regel dat executeurs de taak hebben de goederen der nalatenschap te beheren (wat betreft het begrip beheer verg. art. 3:170) en daaruit de opeisbare schulden en legaten te voldoen. De in het onderhavige artikel omschreven wettelijke taak van een executeur kan in de uiterste wil worden beperkt of uitgesloten; bijvoorbeeld door te bepalen dat de executeur slechts een gedeelte der nalatenschap goederen zal beheren of alleen legaten, niet de nagelaten schulden of slechts een gedeelte daarvan zal voldoen.
2. Duidelijkheidshalve is in de aanhef van het nieuwe eerste lid gereleveerd dat de erflater naast of in de plaats van de wettelijke taak van een executeur ook andere kan vaststellen, door hem een of meer testamentaire lasten op te leggen. Deze vinden hun regeling in afdeling 3 van titel 5 (artikelen 130 e.v.).
3. De wettelijke taakomschrijving bevat twee elementen: ten eerste de voldoening van de opeisbare schulden en legaten, en ten tweede het beheer van de nalatenschap. In tegenstelling tot een vereffenaar, wiens in afdeling 3 van titel 6 (artikelen 202 e.v.) omschreven taak de voldoening van alle schulden en legaten omvat, ook al zijn zij nog niet opeisbaar, heeft de executeur slechts tot taak de schulden en legaten te voldoen, die bij het openvallen van de nalatenschap opeisbaar zijn of gedurende zijn beheer opeisbaar worden.
4. De beheersaak van de executeur is in de wettelijke omschrijving niet strikt aan eerstgenoemde taak gekoppeld, in die zin dat het beheer vanzelf zou eindigen wanneer de opeisbare schulden en legaten zijn voldaan. Een automatisch verval van de beheersbevoegdheid zou tot rechtsonzekerheid kunnen leiden, in het bijzonder wanneer het niet spoedig precies vaststaat welke opeisbare schulden de erflater heeft nagelaten. Voorts kan het zijn dat het de erfgenamen welkom is dat de executeur het beheer nog enige tijd voortzet, zonder dat het duidelijk is of zij kunnen worden gezegd de executeur daartoe, stilzwijgend, volmacht te hebben gegeven; bovendien zou een volmacht eigen beheersdaden van de erfgenamen niet uitsluiten. Om deze redenen kent het ontwerp, buiten de in artikel 149 bedoelde gevallen, er geen waarin het beheer van de executeurs van rechtswege eindigt, maar bepaalt 150 dat de executeur of de erfgenamen in de daar genoemde gevallen aan zijn beheer een eind kunnen maken. De executeur kan hiertoe overgaan wanneer de taak, met het oog waarop hem het beheer was opgedragen, is volbracht. De erfgenamen kunnen de beheersbevoegdheid van een executeur beëindigen, onder meer wanneer de schulden en legaten, welke voldoening tot zijn taak behoort en die opeisbaar zijn of nog binnen het jaar na overlijden van de erflater opeisbaar kunnen worden, zijn voldaan. Ook kunnen zij, door de nodige middelen voor de voldoening van die schulden en legaten ter beschikking van de executeur te stellen, zijn beheersbevoegdheid voor het overige beëindigen.
5. Het tweede en derde lid, omtrent het loon, lopen parallel aan artikel 159 ten aanzien van de bewindvoerder. Opgemerkt worde nog dat uit de uiterste wil kan blijken dat de erflater de beloning van een executeur op nihil heeft vastgesteld, hetgeen meermalen voorkomt wanneer deze tevens tot erfgenaam of legataris wordt benoemd.

Artikel 145

1. Wanneer een executeur is benoemd die overeenkomstig de regel van artikel 144 tot taak heeft goederen der nalatenschap te beheren, behoren de erfgenamen niet bevoegd te zijn zonder zijn

- medewerking over die goederen of hun aandeel daarin te beschikken en worden zij gedurende het beheer van de executeur door deze bij de vervulling van zijn taak vertegenwoordigd. De vertegenwoordigingsbevoegdheid van de executeur is met andere woorden privaatief.
2. De onbevoegdheid der erfgenamen om zonder medewerking van de met het beheer belaste executeur te beschikken treedt dadelijk bij het openvallen der nalatenschap in, dus nog voordat de benoemde persoon zijn benoeming heeft aanvaard, uiteraard tenzij hij weigert zijn benoeming te aanvaarden of een hem overeenkomstig artikel 143, eerste lid, tweede volzin, gestelde termijn zonder aanvaarding laat verlopen en er geen ander naast hem of te zijner vervanging is benoemd. Wanneer de benoemde nog niet heeft aanvaard of de executeur niet tijdig bereikbaar is of weigert aan een dringend nodige handeling mede te werken, kunnen de erfgenamen machtiging van de rechter verzoeken om zelfstandig te handelen.

Artikelen 146 tot en met 148

Hierin worden de verplichtingen en bevoegdheden van de executeur nader bepaald. Zie voorts artikel 119 en vergelijk ten aanzien van de vereffenaar de artikelen 211, 214 en 215. De term 'met bekwame spoed' in artikel 146, tweede lid, impliceert dat enige tijd wordt toegemeten voor beraad of onderzoek. Men lette erop dat de tegeldemaking van artikel 147 (na overleg met de erfgenamen) niet een onderdeel is van de beheerstaak (artikel 144), maar specifiek gericht is op de voldoening van schulden van de nalatenschap en nakoming der lasten.

Artikel 149

1. In dit artikel wordt aangegeven wanneer de taak van de executeur eindigt, met name indien hij zijn werkzaamheden heeft voltooid. De taak eindigt van rechtswege behalve in het geval bedoeld in het eerste lid, onderdeel f (ontslag door de kantonrechter). Het einde van de taak houdt overigens niet van rechtswege het einde van het beheer en de daaruit voortvloeiende vertegenwoordigingsbevoegdheid in (artikel 150). Een eigen verzoek om ontslag van de executeur moet door de rechter worden ingewilligd (tweede lid).
2. Een gewichtige reden voor ontslag op verzoek van een mede-executeur, een erfgenaam of het openbaar ministerie als bedoeld in het tweede lid is allereerst misbruik van bevoegdheid, verwaarlozing van zijn verplichtingen of de omstandigheid dat de executeur niet in staat is tot een behoorlijke uitoefening van zijn taak (vergelijk artikel 1:327, eerste lid, onderdeel b, ten aanzien van de voogd). De omstandigheid dat de erflater de executeur wel bekwaam heeft bevonden, is irrelevant. Is de executeur niet in staat zijn taak te vervullen wegens een geestelijk of lichamelijk gebrek, dan is het onverschillig of dit voor of na de aanvaarding van de executele is opgekomen (vergelijk artikel 1:322, eerste lid, onderdeel a). Niet ieder verzuim van de executeur levert een gewichtige reden op (HR 23-11-1945, NJ 1946, 79).

Artikel 150

1. Dit artikel vermeldt de gevallen, waarin de bevoegdheid van een executeur tot beheer van de nalatenschap en zijn hieruit voortvloeiende bevoegdheid tot vertegenwoordiging van de erfgenamen niet van rechtswege eindigt, doch door de executeur of de erfgenamen kunnen worden beëindigd. Het eerste lid bepaalt dat een executeur bevoegd is zijn beheer te beëindigen, door de door hem beheerde goederen ter beschikking van de erfgenamen te stellen, wanneer zijn in artikel 144 of in de uiterste wil omschreven taak met het oog waarop hem het beheer was opgedragen, is volbracht.
2. Volgens het tweede lid, onderdeel a, kunnen de erfgenamen aan de beheersbevoegdheid van een executeur een eind maken, wanneer de schulden en legaten, waarvan de voldoening aan hem is opgedragen en die reeds opeisbaar zijn of nog binnen het jaar na het overlijden van de erflater opeisbaar kunnen worden, zijn voldaan, hetzij door de executeur, hetzij door henzelf. Zijn die schulden en legaten voldaan, dan kunnen de erfgenamen deze bepaling toepassen, ook al zou de erflater een uitgebreider taak aan de executeur hebben opgedragen met het oog waarop deze het beheer zou dienen voort te zetten. Zouden de erfgenamen verplicht zijn zich hierbij neer te leggen, dan zou de executele in feite neerkomen op een onderbewindstelling. Dit neemt uiteraard niet weg dat de erflater de executele inderdaad door een bewind kan laten volgen, maar hiervoor gelden dan de desbetreffende bepalingen van afdeling 7 van de onderhavige titel 5.

3. Volgens het tweede lid, onderdeel b, kunnen de erfgenamen de beheersbevoegdheid van een executeur ook beëindigen, wanneer anderhalf jaar is verlopen sedert een of meer der executeurs de nalatenschap in beheer hebben kunnen nemen, ook al zijn de onder a genoemde schulden en legaten nog niet voldaan. Deze termijn kan echter door de rechter op verzoek van de executeur worden verlengd.
4. Het derde lid doet uitkomen dat de erfgenamen de middelen die zij voor de voldoening van de hier genoemde schulden en legaten ter beschikking van de executeur stellen, zowel uit de nalatenschap als uit hun overig vermogen kunnen putten, alsmede dat de executeur de te zijner beschikking gestelde middelen blijft beheren op dezelfde voet als hij tevoren de gehele nalatenschap beheerde, zodat zijn bevoegdheid tot beheer over de nalatenschap slechts voor het overige dadelijk eindigt. Men denke aan de mogelijkheid dat op het ogenblik dat de erfgenamen hiertoe overgaan nog niet alle schulden der nalatenschap of de tijdstippen waarop deze opeisbaar zullen zijn, nauwkeurig vaststaan. Ook deze bepaling kunnen de erfgenamen toepassen, al zou de erflater een langduriger beheer van de nalatenschap door de executeur hebben gewild.
5. In het algemeen kunnen op grond van de bepalingen van dit artikel slechts de erfgenamen, d.w.z. als er twee of meer erfgenamen zijn, de gezamenlijke erfgenamen tot beëindiging van de beheersbevoegdheid van de executeur overgaan. Men bedenke evenwel dat het hier gaat om een voorziening in het beheer van de nalatenschap. Bij meningsverschil tussen de erfgenamen, deelgenoten in deze gemeenschap, waartoe de executeur menigmaal ook zelf behoort, opent artikel 3:168 de weg naar een oplossing door middel van een beroep op de rechter.
6. Voor de gevallen dat niet alle erfgenamen bekend zijn of niet alle bereid zijn de goederen aan het einde van het beheer van de executeur in ontvangst te nemen, verklaart het vierde lid de artikelen 225 en 226 inzake vereffening van overeenkomstige toepassing. Men vergelijk ook artikel 204, eerste lid, onderdeel a.

Artikel 151

Wat betreft de rekening en verantwoording wordt in dit artikel verwezen naar wat geldt voor bewindvoerders (artikel 161). De verplichting geldt echter niet periodiek, zoals bij testamentair bewind, maar eenmalig bij beëindiging van het beheer van de executeur.

Artikel 152

Hier wordt de langstlevende echtgenoot die het verzorgingsvruchtgebruik heeft en niet reeds erfgenaam is als erfgenaam aangemerkt. Aangezien een vruchtgebruik ook het beheer heeft, zou zonder dit artikel er aanleiding tot conflicten zijn

Afdeling 7. Testamentair bewind

1. *Algemeen.* Bewind betekent vóór alles: beheer. De hoofdtaak van de bewindvoerder is het beheren van een goed, van een aantal goederen of van een vermogen. Al omvat het bewind over bijvoorbeeld een onderneming meer dan het bewind over bijvoorbeeld een vermogen dat uit spaarbrieven bestaat, tot de normale taak van de bewindvoerder behoort het niet, door zijn transacties de goederen onder het bewind aan bijzondere risico's bloot te stellen. Integendeel, het bewind wordt juist ingesteld om het vermogen tegen zulke risico's te beschermen of om het te vereffenen. Aldus beheerst de aard van het bewind de rechtsgevolgen die in deze paragraaf worden omschreven.
2. Voor de nadere detaillering is van essentiële betekenis, in wiens belang of voor welk doel het bewind is ingesteld. Gezien het verschil in rechtsgevolgen zal het voor de praktijk van belang zijn in de beschikking waarbij het bewind wordt ingesteld, aan te geven in welk belang of in welke belangen het wordt ingesteld. Voor het geval dat niet is geschied, kunnen de in artikel 155 gecreëerde weerlegbare vermoedens uitkomst bieden.
3. In het kader van paragraaf 3 kan drieërlei worden onderscheiden: a. het bewind is ingesteld om de rechthebbende op de goederen tegen zichzelf te beschermen; b. het bewind is ingesteld om een ander tegen de rechthebbende te beschermen; c. het bewind is ingesteld in een gemeenschappelijk belang.

4. *Ad a.* Dit bewind is vergelijkbaar met dat van titel 19 van Boek 1 BW (Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen): verwacht wordt dat het bestuur over de goederen de rechthebbende te zwaar zal vallen. Daarbij past dat niet alleen het beheer van de goederen op de bewindvoerder overgaat, maar dat de rechthebbende ook overigens niet vrijelijk, d.w.z. buiten de bewindvoerder om over de goederen mag beschikken en voorts – een bijzonderheid van het testamentaire en schenkingsbewind – dat deze goederen tijdens het bewind in beginsel niet vatbaar zijn voor verhaal voor zijn schulden, en zeker niet voor die welke op zichzelf niets met de goederen te maken hebben (bijvoorbeeld de kosten van een wereldreis).
5. *Ad b.* In het erfrecht zal het meest typerende voorbeeld zijn het bewind over een vruchtgebruik of een fideicommiss: de hoofdgerechtigde behoeft bescherming tegen de vruchtgebruiker, de latere verkrijger tegen de eerdere. Mits het goed maar onder het beheer van de bewindvoerder blijft, doet het er niet toe, of de vruchtgebruiker of de bezwaarde zijn eigen recht, het vruchtgebruik of zijn tijdelijk recht vervreemdt: de hoofdgerechtigde of verwachter wordt daardoor niet benadeeld. Hetzelfde geldt voor uitwinning van die rechten.
6. *Ad c.* Een aantal goederen of, zoals in het erfrecht veelvuldig zal voorkomen, een aantal aandelen in een vermogen behoort bijeen en behoort, duurzaam of tot aan de verdeling, als eenheid te worden beheerd. De rechtsgevolgen zullen dezelfde kunnen zijn als die van de vorige categorie – het is onverschillig wie de rechthebbende is, mits de goederen maar bijeenblijven – maar het is duidelijker hier althans terminologisch een onderscheid te maken. Een combinatie van verschillende belangen is vanzelfsprekend mogelijk. Verg. artikel 167, derde lid.

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 153

De in het eerste lid bedoelde goederen zijn de tot de nalatenschap behorende goederen alsmede gelegateerde goederen ongeacht of ze tot de nalatenschap behoorden, dus ook bijvoorbeeld ingevolge legaat gevestigde beperkte rechten. In het tweede lid is ter wille van de rechtszekerheid buiten twijfel gesteld dat het bewind aanvangt op het tijdstip van overlijden van de erflater. Het bewind kan dus aanvangen voordat er een bewindvoerder is.

Artikel 154

Deze zaakvervangingsregel komt overeen met artikel 1:433, eerste lid. Is een vruchtgebruik onder bewind gesteld, dan volgt de zaakvervangende van de daarmee belaste goederen uit artikel 3:213, eerste lid. Overigens kan het dwingendrechtelijk geregelde verzorgingsvruchtgebruik van de artikelen 29 en 30 niet onder bewind gesteld worden.

Artikel 155

1. De rechtsgevolgen van het bewind worden voor een belangrijk deel bepaald door de vraag in wiens belang dit bewind is ingesteld. Niet altijd zal in het testament uitdrukkelijk zijn aangegeven wat de strekking van het ingestelde bewind is. Omdat hierover toch de nodige duidelijkheid dient te bestaan, creëert dit artikel voor de meest voorkomende categorieën van gevallen een weerlegbaar vermoeden. Dit vermoeden kan worden weerlegd door een uitdrukkelijke bepaling dienaangaande in het testament of door toepassing van artikel 46. Indien niet duidelijk is in wiens belang het bewind is ingesteld gelden de zwaarste gevolgen, zoals aangegeven in artikel 167, derde lid.
2. De bepaling van de tweede volzin van het tweede lid kan reeds worden afgeleid uit artikel 3:226, eerste lid, maar is toegevoegd om elke onzekerheid hierover uit te sluiten.

Artikel 156

De betekenis van deze regel blijkt vooral uit artikel 169, tweede en derde lid. Zie ook artikel 171, eerste lid.

§ 2. De bewindvoerder

Artikel 157

1. Deze bepaling is ontleend aan artikel 1:435. Gewoonlijk zal het testament de benoeming van de bewindvoerder(s) regelen. De aldus aangewezenen kan echter al voor de aanvang van het bewind zijn overleden of tijdens het bewind overlijden, hij kan weigeren zijn benoeming te aanvaarden of ontslag nemen, enz. Het is mogelijk dat het testament niet of onvoldoende in die mogelijkheden voorziet, zodat daarvoor een subsidiaire wettelijke regeling op haar plaats is.
2. Het tweede lid geeft aan welke personen niet tot bewindvoerder kunnen worden benoemd. Hiertoe behoren ook de verzorgers genoemd in artikel 59. Deze bepaling regelt welke personen geen voordeel kunnen trekken uit een uiterste wilsbeschikking. Deze personen zouden ook uit het bewind voordeel kunnen trekken. Weliswaar ontvangt een bewindvoerder niet noodzakelijk een beloning voor zijn werkzaamheden maar hij ontleent aan deze functie wel bevoegdheden. Het is daarom gewenst om ook deze personen – onder de in artikel 59 genoemde omstandigheden – uit te sluiten van de benoeming tot testamentaire bewindvoerder.
3. Bij rechtspersonen die bewindvoerder zijn (derde lid) kan worden gedacht aan banken of instellingen die het beheer van vermogens tot doel hebben. Zie ook artikel 1:435.
4. Het vierde lid geeft een voorziening voor het geval de ingevolge het eerste lid benoemde bewindvoerder – bijvoorbeeld door ziekte of verblijf in het buitenland – tijdelijk niet in staat is zijn functie uit te oefenen. Deze tijdelijke benoeming door de rechter kan ook ambtshalve geschieden.
5. Het vijfde en zesde lid regelen op welk tijdstip iemand bewindvoerder wordt. Indien iemand door de erflater als zodanig is aangewezen (zesde lid), dan wordt die persoon pas bewindvoerder na dat hij heeft aanvaard (vergelijk artikel 1:280, eerste lid, onderdeel b). Deze aanvaarding behoeft niet uitdrukkelijk te geschieden (vergelijk artikel 3:37, eerste lid).

Artikel 158

Dit artikel komt grotendeels overeen met artikel 1:437, voor zover dit betrekking heeft op de werkzaamheden van de bewindvoerder. Omdat een eventuele verdeling van de werkzaamheden gewoonlijk haar grond in de uiterste wil zal vinden, wordt hier het rechterlijk ingrijpen beperkt tot het geval van gewichtige redenen. De rechter kan de verdeling van de werkzaamheden bij de benoeming van de bewindvoerders (eerste lid) ook ambtshalve vaststellen.

Artikel 159

1. Deze bepaling is ontleend aan artikel 1:447, maar wijkt daarvan op enkele plaatsen af. In het eerste lid (vergelijk artikel 1:447, eerste lid, eerste volzin) is voor de beloning van de bewindvoerder niet meer aangeknoopt bij de vruchten van de onder bewind staande goederen verminderd met de ten laste daarvan komende uitgaven. Daarbij kan zich namelijk het probleem voordoen dat de bewindvoerder er belang bij kan hebben geen onderhoud te laten plegen; dit kan immers van invloed zijn op zijn honorarium, omdat dan het nettobedrag lager wordt. Om deze reden is voor de beloning van de bewindvoerder gekozen voor een percentage van de waarde – telkens aan het einde van het jaar – van het onder bewind gestelde vermogen.
2. In het tweede lid is in vergelijking met artikel 1:447, tweede lid, voor een andere, eenvoudiger te hanteren, verdeelsleutel gekozen.
3. In het derde lid is – in tegenstelling tot in artikel 1:447, eerste lid, tweede volzin, wegens de andere strekking die een testamentair bewind kan hebben – naast de rechthebbende tevens genoemd degene in wiens belang het bewind is ingesteld. Het begrip onvoorziene omstandigheden dient te worden begrepen in de zin van artikel 6:258: het gaat er om van welke omstandigheden de erflater bij het instellen van het testamentaire bewind is uitgegaan en of hij – al dan niet stilzwijgend – met de mogelijkheid van het optreden van onvoorziene omstandigheden rekening heeft willen houden.

Artikel 160

1. Zie artikel 1:436, eerste en derde lid. Is een beperkt recht, zoals een vruchtgebruik, onder bewind gesteld, dan zijn de goederen waarop het bewind betrekking heeft en die beschreven moeten worden, niet beperkt tot het goed dat onder het bewind staat – bijvoorbeeld het vruchtgebruik van de nalatenschap van X – maar vallen daaronder mede de activa en passiva van dat vermogen zelf.

2. De tweede volzin van het eerste lid is beperkt tot een verplichting voor de door de rechter benoemde bewindvoerder, daar de uiterste wil hier een eigen voorziening zal voorschrijven.
3. Het tweede lid bepaalt dat de bewindvoerder verplicht is om het bewind en zijn benoeming te doen inschrijven in respectievelijk de openbare registers, het aandelenregister en het handelsregister. De erflater kan in zijn testament echter anders bepalen, indien hij wenst dat het bewind geheim blijft. Dit scheidt weliswaar het gevaar dat derden het bewind kunnen verwaarlozen maar de erflater heeft dit gevaar dan boven het bekend worden van het bewind verkozen. De gevolgen van het al dan niet inschrijven van het bewind voor de bescherming van de derdeverkrijger zijn geregeld in artikel 168.

Artikel 161

Zie artikel 1:445. De laatste volzin van het eerste lid is beperkt tot de bewindvoerder die door de rechter is benoemd. De woorden 'ten overstaan van' brengen tot uitdrukking dat rekening en verantwoording wordt afgelegd aan de rechthebbende of belanghebbende in het bijzijn van, dan wel met afschrift aan de rechter. Dit betekent, dat de vrijstelling die de rechter de bewindvoerder kan verlenen op grond van het derde lid, de verantwoordingsplicht ten opzichte van de rechthebbende of belanghebbende onaangetast laat.

Artikel 162

Zie artikel 1:446, ten opzichte waarvan echter enige veranderingen zijn aangebracht. De eerste volzin is niet beperkt tot de periodieke rekening en verantwoording, daar hij ook voor de slotrekening moet gelden. In plaats van 'de rechthebbende' wordt hierom de iets ruimere term 'degene die daar recht op heeft', ook omvattende de erfgenamen van de overleden rechthebbende na het einde van het bewind, gebezigd. Deze bepaling impliceert dat de vruchten onder het bewind blijven totdat ze zijn uitgekeerd, zie ook artikel 154. Het tweede lid van artikel 1:446 vindt een plaats in artikel 165 waar de bepaling in de gevolgde systematiek thuis behoort. Hetzelfde geldt voor het derde lid van de genoemde bepaling, voor zover dat betrekking heeft op de aan het eind van het bewind af te dragen bewindsgoederen. Voor het overige is dit derde lid overgenomen in artikel 162, evenwel zonder de beperking dat het voorschrift slechts geldt, indien de rekening en verantwoording aan de rechter wordt afgelegd.

Artikel 163

Zie artikel 1:444. De formulering van deze bepaling sluit nauw aan bij artikel 6:74, eerste lid. Overigens kan de erflater op grond van artikel 171 de aansprakelijkheid van de bewindvoerder modificeren.

Artikel 164

Zie artikel 1:448. In het eerste lid is de term 'hoedanigheid' in plaats van 'taak' gebezigd. Toegevoegd is onderdeel d. In het tweede lid is ingevoegd degene in wiens belang het bewind is ingesteld. De bewindvoerder is bevoegd de rechter om ontslag te verzoeken. Deze zal hem dit ontslag verlenen tegen een nader te bepalen dag en daarbij tevens kunnen voorzien in eventueel nodige voorlopige voorzieningen dan wel de benoeming van een opvolger.

Artikel 165

Zie artikel 1:448. Het derde lid regelt de verplichtingen indien de hoedanigheid van bewindvoerder eindigt ingevolge de in artikel 164 genoemde gevallen. Voor de curator (bij faillissement en ondercuratelestelling) en de bewindvoerder (bij het meerderjarigenbewind) gelden dezelfde verplichtingen als voor de gewezen bewindvoerder, althans indien zij van het bewind kennis dragen. Voor de erfgenamen gaat een dergelijke verplichting in haar algemeenheid te ver: daarom zijn zij slechts gehouden de rechter te verzoeken een andere bewindvoerder te benoemen.

§ 3. De gevolgen van het bewind

Artikel 166

1. Zie artikel 1:438, eerste lid. Hierboven is er (bij afdeling 7, algemeen) reeds op gewezen dat kenmerkend voor het bewind het beheer door de bewindvoerder is; hij neemt dat beheer als het

- ware van de rechthebbende over, voor zover dat recht strekt. Dit recht kan eigendom zijn maar bijvoorbeeld ook vruchtgebruik of een persoonlijk recht als huur of bruikleen.
2. Dat beheer is in het algemeen privaat: de rechthebbende mist de beheersbevoegdheid. Dat laatste gaat echter te ver voor goederen die de rechthebbende in gebruik heeft, bijvoorbeeld een huis waarin de vruchtgebruiker woont. Het zou onpraktisch zijn, indien het bewind hem zou verhinderen kranen en sloten te laten repareren, het gras te laten maaien, enz. Daarom wordt hem in de eerste volzin de bevoegdheid toegekend tot het verrichten van handelingen dienende tot gewoon onderhoud van de genoemde goederen. Daarnaast is er geen bezwaar tegen, hem ook bevoegd te maken tot handelingen die geen uitstel kunnen lijden. De terminologie is ontleend aan artikel 3:170, eerste lid. Daaruit zijn echter niet overgenomen de handelingen tot behoud van een goed, die wel uitstel kunnen lijden: men moet geen discussies kunnen krijgen over de vraag, of de rechthebbende al dan niet bevoegd is tot het aanbesteden van een uitgebreide dakreparatie.

Artikel 167

1. Vergelijk artikel 1:438, tweede lid, voor zover deze betrekking heeft op beschikkingshandelingen. Het eerste lid heeft betrekking op een bewind dat is ingesteld in het belang van de rechthebbende, het tweede lid op een bewind in het belang van een ander dan de rechthebbende of in een gemeenschappelijk belang en het derde lid ziet op de situatie dat zowel het eerste als het tweede lid op het bewind van toepassing zijn.
2. *Eerste lid.* Indien het bewind is ingesteld in het belang van de rechthebbende, zijn andere handelingen dan die in artikel 166 bedoeld ongeldig, indien zij door de rechthebbende buiten de bewindvoerder om worden verricht. In artikel 1:438, tweede lid, wordt de medewerking van de bewindvoerder vereist. Voorgesteld wordt daarnaast toestemming toe te laten; deze leent zich beter voor een mogelijke gewenste bekrachtiging achteraf. De term 'beschikking' die in bovengenoemd artikel wordt gebezigd is hier vermeden, vooral omdat deze tot enige onzekerheid aanleiding kan geven: omvat 'beschikking' hier alle handelingen die niet tot het beheer behoren, d.w.z. onder omstandigheden bijvoorbeeld ook verhuur en verpachting, of is zij beperkt tot vervreemding en bezwaring? Om de ruimere betekenis aan te duiden, is hier voor een negatieve omschrijving gekozen: het gaat om alle handelingen die verder gaan dan beheer, althans voor zover ze rechtstreeks een bewindsgoed betreffen. Hieronder valt derhalve niet het sluiten van een lening met de bedoeling daarmee (het onderhoud van) bewindsgoederen te financieren. Wel onder de bepaling vallen obligatoire handelingen die rechtstreeks op een bewindsgoed betrekking hebben, zoals verkoop of aanbesteding. Is de verkoop van een onder het bewind staand huis door de rechthebbende ongeldig, dan is ook geen boete verschuldigd als de bewindvoerder later weigert zijn medewerking aan de levering te verlenen.
3. *Tweede lid.* Is het bewind ingesteld in het belang van een ander – bijvoorbeeld de hoofdgerechtigde – of in een gemeenschappelijk belang, dan mag de rechthebbende met betrekking tot zijn eigen recht vrij zijn gang gaan, mits binnen de grenzen van zijn bevoegdheden en met instandhouding van het bewind. Hier vooral komt het erop aan, tot welke handelingen de rechthebbende bevoegd is. Voor een deelgenoot, bijvoorbeeld een erfgenaam, wiens aandeel onder bewind staat, zie men titel 3.7 BW (bijvoorbeeld artikel 3:170 en 3:190 e.v.), voor een vruchtgebruik titel 3.8 BW. Voor een vruchtgebruikbewind betekent dit het volgende. In het algemeen is een vruchtgebruiker bevoegd tot het beschikken over – vervreemden en bezwaren van – zijn vruchtgebruiksrecht. Is dat recht uitsluitend in het belang van de hoofdgerechtigde onder bewind gesteld, dan heeft de vruchtgebruiker voor die beschikking krachtens het tweede lid de medewerking of toestemming van de bewindvoerder niet nodig; wel blijft het bewind op dat overgedragen of bezwaarde vruchtgebruik rusten. De vruchtgebruiker kan, buiten het recht tot gebruik, ook bevoegdheden hebben ten aanzien van de vruchtgebruiksgoederen, zoals vervreemding en vertering (artikelen 3:212 en 215). Is een bewind ingesteld, dan valt de uitoefening van die bevoegdheden onder het eerste lid, tweede volzin, voor zover ze geen beheershandeling is.
4. *Derde lid.* Is het bewind zowel ingesteld in het belang van de rechthebbende als in dat van een of meer anderen, dan is er sprake van samenloop van het eerste en tweede lid. Het derde lid bepaalt dat de rechthebbende in zo'n geval slechts onder de voorwaarden van zowel het eerste

als tweede lid – medewerking of toestemming van de bewindvoerder en voorbehoud van het bewind – bevoegd is tot het verrichten van handelingen als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 168

1. Zie artikel 1:439.
2. *Eerste lid.* Deze bepaling beschermt de wederpartij te goeder trouw, d.w.z. degene die het bewind niet kent en ook niet hoeft te kennen; zie artikel 3:11. In artikel 160, tweede lid, is voorgeschreven dat de bewindvoerder het bewind in de daartoe bestemde registers dient in te schrijven. Is dat geschied, dan is het bewind voor derden kenbaar en worden zij niet beschermd. Is het bewind daarentegen niet ingeschreven, bijvoorbeeld omdat de erfflater, overeenkomstig de ruimte die artikel 160, tweede lid, hem daartoe geeft, de voorkeur heeft gegeven aan geheimhouding van het bewind, dan wordt de wederpartij slechts beschermd indien deze het bewind kende noch behoorde te kennen. Dit betekent, dat ook als het bewind niet is ingeschreven er voor de koper toch een zekere onderzoeksplicht kan bestaan.
3. Dat een rechtshandeling overeenkomstig het eerste lid geldig is, houdt niet in dat de bewindvoerder zich nimmer tegen de verdere uitvoering kan verzetten. Heeft de rechthebbende een bewindsgoed geldig verkocht zonder medewerking of goedkeuring van de bewindvoerder, dan kan de bewindvoerder die medewerking of goedkeuring alsnog voor de levering weigeren, indien hij meent dat de uitvoering van zijn taak dit meebrengt. Om deze reden bepaalt de tweede volzin dat de rechthebbende niet tot vervreemding of bezwaring kan worden veroordeeld, een van de gevallen waarmee de aanhef van artikel 3:296 rekening houdt. Zou de rechthebbende in zo'n geval wel door de rechter tot nakoming kunnen worden veroordeeld, dan zou het vreemd zijn dat de bewindvoerder toch zijn medewerking of toestemming zou kunnen weigeren. Wel kan de niet-nakoming voor de rechthebbende leiden tot een verplichting tot schadevergoeding.
4. *Tweede lid.* De bepaling beschermt een derde-verkrijger te goeder trouw, indien de wederpartij van de rechthebbende wegens het ontbreken van goede trouw aan haar zijde niet door het eerste lid wordt beschermd. Voor de verkrijging van goederen waarop artikel 3:86 van toepassing is, bestaat aan zulk een bijzondere bepaling geen behoefte. Voor andere goederen geldt evenwel artikel 3:88, dat de derde-verkrijger te goeder trouw slechts bescherming verleent, als de onbevoegdheid van een eerdere vervreemder niet de oorzaak is van de onbevoegdheid van de latere vervreemder. Is die eerdere vervreemder een rechthebbende die in strijd met artikel 167, eerste of derde lid, heeft gehandeld, dan ligt diens onbevoegdheid ten grondslag aan alle daarop volgende vervreemdingen, waartegen artikel 3:88 de verkrijgers geen bescherming biedt. Dit zou echter niet stroken met de onbevoegdheid wegens bewind, waartegen krachtens artikel 168, eerste lid, ook de wederpartij te goeder trouw wordt beschermd. Vandaar dat hier een bijzondere bepaling, die verder gaat dan artikel 3:88, op haar plaats is.

Artikel 169

1. Zie artikel 1:441, tweede, derde en zesde lid. Zoals uit artikel 166 blijkt, is de normale en hoofdtaak van de bewindvoerder het beheer van de bewindsgoederen. Niet altijd zal hij daarmede kunnen volstaan, in het bijzonder, indien de opbrengst der goederen onvoldoende is tot dekking van de beheerskosten of omdat anderszins de omstandigheden nopen tot het treffen van buitengewone maatregelen. In die gevallen moet de bewindvoerder wel de nodige voorzieningen kunnen treffen maar hij mag dit niet vrijelijk, buiten de rechthebbende, de eventuele andere belanghebbende of de rechter, om.
2. *Eerste lid.* Onderdeel a correspondeert met onderdeel a van artikel 1:441, tweede lid, maar is afgestemd op artikel 167, eerste lid. Aan onderdeel b van dat artikellid bestaat hier geen behoefte. De onderdelen c en e daarvan zijn overgenomen in de onderdelen b en c van artikel 169, eerste lid.
3. *Derde lid.* Zie het tweede lid, aanhef, van artikel 1:441. Volgens de nieuwe bepaling kan de rechterlijke machtiging ook worden verleend, als bijvoorbeeld de rechthebbende of belanghebbende slecht bereikbaar is, hoewel niet kan worden gezegd dat hij weigerachtig of niet in staat is tot het verlenen van toestemming. Aan een doorlopende machtiging – vergelijk artikel 1:441, derde lid – voor de hier bedoelde handelingen zal weinig behoefte bestaan, maar de rechter moet wel zijn machtiging aan voorwaarden kunnen binden.
4. *Vierde lid.* Dit komt overeen met artikel 1:441, zesde lid.

Artikel 170

1. In het artikel zijn bijeengebracht de bepalingen die artikel 1:441 in het tweede en vierde lid omtrent de verdeling van een gemeenschap bevat, zij het dat het artikel in enkele opzichten enige afwijkingen bevat, welke echter geheel passen in het systeem van de artikelen 167 en 169.
2. *Eerste lid.* Voor de zinsnede 'of die onder een met het bewind staand beperkt recht zijn belast' zie men artikel 3:178, eerste lid: zo kan de nalatenschap zijn belast met een vruchtgebruik dat onder bewind is gesteld. Ook andere beperkte rechten kunnen voorkomen, zoals hypotheek of erfpacht die onder bewind staan. De bevoegdheid van de bewindvoerder tot het vorderen van de verdeling van een gemeenschap is te vinden in artikel 1:441, vierde lid, eerste volzin, waar zij hem zelfs met uitsluiting van de rechthebbende is toegekend. Aan deze laatste beperking van diens bevoegdheden bestaat geen behoefte; krachtens artikel 167, eerste lid, zal de rechthebbende toch de medewerking of toestemming van de bewindvoerder behoeven, tenzij het tweede lid van dat artikel van toepassing is en aan bemoeienis van de bewindvoerder geen behoefte bestaat. Voor de bevoegdheid tot uitsluiting van verdeling zie artikel 1:441, eerste lid, onder d.
3. *Tweede lid.* Zie artikel 1:441, vierde lid, tweede volzin. Neemt de rechthebbende zelf deel aan de verdeling, dan is artikel 167 van toepassing.
4. *Derde lid.* Zie artikel 1:441, tweede lid, aanhef en vierde lid, tweede volzin.

Artikel 171

1. *Eerste lid.* De erflater is in beginsel vrij de bevoegdheden van de bewindvoerder te verruimen, als ook te beperken. Zo kan de erflater de bewindvoerder opdragen om de rechthebbende periodiek uitkeringen uit het bewindsvermogen te doen. Hij kan tevens bepalen dat de beschikkingsbevoegdheid uitsluitend aan de bewindvoerder toekomt, zonder medewerking van de rechthebbende doch met machtiging van de rechter; hij kan eveneens bepalen dat de bewindvoerder zonder medewerking van de rechthebbende en zonder machtiging van de rechter kan beschikken.
2. *Tweede lid.* Een bewind is in de regel bestemd voor een betrekkelijke lange tijd te bestaan. Gedurende die tijd kunnen zich steeds omstandigheden voordoen die aanvulling of wijziging nodig maken. Zie voor het begrip 'onvoorziene omstandigheden' artikel 6:258.

Artikel 172

Zie voor het eerste lid artikel 1:441, eerste lid, met als verduidelijking dat de bewindvoerder ook op eigen naam kan handelen. In het tweede lid worden de regels ter zake van volmacht van overeenkomstige toepassing verklaard, behalve dat in de tweede volzin ten aanzien van de bevoegdheid van de bewindvoerder een eigen regel wordt gegeven.

Artikel 173

Zie voor de eerste volzin artikel 1:441, eerste lid, en voor de tweede artikel 1:443.

Artikel 174

1. Het artikel regelt de aansprakelijkheid van de rechthebbende voor handelingen van de bewindvoerder. Zie artikel 1:442, eerste lid. De regels die het verhaal op de bewindsgoederen regelen zijn ter wille van de overzichtelijkheid, tezamen met de andere verhaalsregels, afgesplitst in de artikelen 175 en 176.
2. Het eerste lid stelt de rechthebbende, voor zover hij door de bewindvoerder in diens functie is vertegenwoordigd, aansprakelijk voor diens verrichtingen, een aansprakelijkheid die staat naast die uit onrechtmatige daad op grond van artikel 6:172 (waarmee ze overigens kan samenlopen).
3. Zie voor het tweede lid artikel 1:96, eerste lid, en artikel 1:442, tweede lid.

Artikel 175

1. Het artikel regelt, tezamen met artikel 176 de mogelijkheid van verhaal op de bewindsgoederen. De regeling geldt voor de periode 'tijdens het bewind'. Wat daarna gebeurt, hangt af van de aard van het onder bewind gestelde recht. Vererven de schulden van de rechthebbende op degenen die zonder bewind recht op die goederen verkrijgen, dan kunnen de schulden van zijn

- nalatenschap mede op die goederen worden verhaald (zie HR 17 juni 1988, NJ 1988, 958). Is het echter een beperkt recht, zoals het vruchtgebruik, of een voorwaardelijk of een tijdelijk recht zoals het fideicommiss, dan worden de goederen aan verhaal voor schulden van de voormalige rechthebbende onttrokken.
2. Het *eerste lid* somt limitatief op de schulden waarvoor de bewindsgoederen kunnen worden uitgewonnen. *Onderdeel a* noemt allereerst de schulden der nalatenschap. Gewoonlijk begrijpt men die onder de schulden die de goederen betreffen (onderdeel b), maar dat is dubieus, en het verdient daarom aanbeveling de categorie afzonderlijk te vermelden: het gaat uiteraard niet aan de schuldeisers der nalatenschap door instelling van een bewind te benadelen. Welke de schulden der nalatenschap zijn, die ten laste van de goederen kunnen worden gebracht, en in hoeverre dit het geval is, hangt af van de regeling in het erfrecht, in het bijzonder de artikelen 7 en artikel 184, eerste lid, dat vooral een rol zal spelen zolang de nalatenschap niet is verdeeld of aanvaard, en daarnaast de artikelen 182, tweede lid, en 184, tweede lid, die de aansprakelijkheid der erfgenamen regelen, welke ook tot verhaal op de bewindsgoederen kan leiden.
 3. Wat betreft *onderdeel b* denke men aan de lasten die deze goederen meebrengen.
 4. *Onderdeel c*. Indien de rechthebbende handelt binnen de grenzen van zijn bevoegdheid (artikelen 166 en 167) en uit deze rechtshandelingen schulden voortvloeien, is verhaal mogelijk op de onder bewind staande goederen.
 5. *Onderdeel d*. Indien de rechthebbende onbevoegd een rechtshandeling verricht (artikel 166 en 167) maar deze rechtshandeling niettemin geldig is op grond van artikel 168, eerste lid, dan is krachtens dezelfde bepaling geen veroordeling tot nakoming mogelijk en is uitwinning op grond van een veroordelend vonnis eveneens uitgesloten. Verhaal wegens een veroordeling tot schadevergoeding is echter niet uitgesloten. Dit verhaal dient in eerste instantie gezocht te worden op de goederen van de rechthebbende die niet onder het bewind zijn gesteld. De bewindvoerder heeft daarom in dit soort gevallen een aanwijzingsbevoegdheid analoog aan artikel 1:96, eerste lid.
 6. *Onderdeel e*. Onder deze schulden vallen ook de in artikel 174 genoemde schulden waartoe de aansprakelijkheid van de rechthebbende krachtens artikel 6:174 zich uitstrekt, en eveneens een schuld uit onverschuldigde betaling welke in de macht van de bewindvoerder is gekomen.
 7. *Tweede lid*. Overdracht van bewindsgoederen met instandhouding van het bewind is mogelijk op grond van artikel 167, tweede en derde lid. Uitwinning van de goederen onder een in die artikelen bedoeld bewind, geschiedt eveneens onder de last van dat bewind. Ook na overgang kunnen deze goederen voor de schulden waarvoor de eerdere rechthebbende overeenkomstig artikel 6:174 wegens gedragingen van de bewindvoerder aansprakelijk is, worden uitgewonnen.
 8. *Derde lid*. In het algemeen moet degene die krachtens executie verkrijgt, niet door het testamentaire bewind worden belast. Dat is echter anders, indien dit uitsluitend of mede in het belang van een ander of in een gemeenschappelijk belang is ingesteld; in zoverre vormt de bepaling de tegenhanger van artikel 167, derde lid. Instelling van het bewind in het belang van een ander zal het meest voorkomen bij vruchtgebruik en fideicommiss. Bij vruchtgebruikbewind komt men aan de toepassing van deze bepaling in sommige gevallen niet toe: bij betaling op grond van artikel 3:222 vervalt het onder bewind gestelde vruchtgebruik zelf.

Artikel 176

1. Het artikel betreft de gevallen waarin het bewind uitsluitend is ingesteld in het belang van een ander (de hoofdgerechtigde tegenover de vruchtgebruiker, de verwachter onder fideicommiss tegenover de bezwaarde) of een gemeenschappelijk belang (beheer van gemeenschappelijke nagelaten goederen, al dan niet tot aan de verdeling). In deze gevallen maakt het niet uit wie de rechthebbende is en is er geen bezwaar tegen als zijn persoon door beschikking of executie wisselt; hier bestaat verband met artikel 167, tweede lid.
2. Is het recht van de rechthebbende niet alleen in het belang van een ander maar ook in diens eigen belang onder bewind gesteld, dan is het artikel niet van toepassing: uitwinning is dan beperkt tot de gevallen van artikel 175 en met de daar geregelde gevolgen.

§ 4. Einde van het bewind

Artikel 177

Wat betreft het eerste lid kan men denken aan het geval dat de erflater een bewind heeft ingesteld voor de tijd dat de rechthebbende een bepaalde leeftijd nog niet heeft bereikt. Bij het tweede lid denke men aan het geval dat het bewind is ingesteld uitsluitend in het belang van een rechthebbende die vervolgens verwerpt. Een verwerping werkt terug tot het opvallen van de nalatenschap. De tweede volzin voorkomt dat de bevoegdheden daardoor aan de bewindvoerder ook met terugwerking worden ontnomen.

Artikel 178

Dit artikel betreft een bewind dat uitsluitend in het belang van de rechthebbende is ingesteld. Van rechtswege eindigt dit bewind bij overlijden of ontbinding van de rechtspersoon. Na dertig jaren kan de rechtspersoon opzeggen. De rechter kan het bewind op verzoek opheffen op grond van onvoorziene omstandigheden (vergelijk artikel 6:258). De laatste volzin is een verwijzing naar artikel 171, tweede lid.

Artikel 179

Hier gaat het om een bewind dat niet uitsluitend is ingesteld in het belang van de rechthebbende. Het vervalt doordat het belang vervalt of door een gemeenschappelijk besluit. Bij legaat of last is opzegging na dertig jaren mogelijk; vergelijk artikel 140

Artikel 180

Dit artikel betreft het bewind dat is ingesteld in het gemeenschappelijk belang van de rechthebbend en anderen. Het bewind vervalt als het gemeenschappelijk belang vervalt en verder is na vijf jaren opzegging mogelijk (door de rechthebbende; zie artikel 181); vgl artikel 178, tweede lid, tweede volzin, en ook artikel 3:178, vijfde lid.

Artikel 181

Hier worden formele bepalingen gegeven ten aanzien van de in de artikelen 178, 179 en 180 voorziene opzegging.

Titel 6. Gevolgen van de erfopvolging

Afdeling 1. Algemene bepalingen

Artikel 182

1. Bij de eerste volzin van het eerste lid van dit artikel (het beginsel van de saisine) sluiten aan de regels van artikel 3:80, dat men door erfopvolging goederen onder algemene titel verkrijgt, en van artikel 3:116, dat degene die onder een algemene titel een ander opvolgt, daarmee die ander opvolgt in diens bezit en houderschap, met alle hoedanigheden en gebreken van dat bezit of houderschap. De tweede volzin van het eerste lid bevat de uitzondering ingeval van een wettelijke verdeling.
2. Ook de overgang der schulden is, ingevolge de eerste volzin van het tweede lid, niet afhankelijk van aanvaarding. Ten aanzien van de wettelijke verdeling zie de artikelen 13 en 14. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat wanneer de prestatie deelbaar is, ieder der erfgenamen verbonden is voor een deel, evenredig aan zijn erfdeel, tenzij zij hoofdelijk verbonden zijn. Men vergelijk artikel 6:6.
3. Het tweede lid heeft alleen betrekking op de door de erflater achtergelaten schulden (artikel 7, eerste lid, onderdeel a). Voor de ten laste van erfgenamen komende legaten volgt reeds uit artikel 117 dat de belaste erfgenamen als zodanig schuldenaar zijn, en wel indien de prestatie deelbaar is, ieder voor een deel evenredig aan zijn erfdeel, tenzij de erflater anders heeft beschikt. Aan testamentaire lasten wordt geen vorderingsrecht verbonden; de verplichting uit een op een erfgenaam rustende last is dus niet een schuld, een verbintenis, van de erfgenaam in de zin van Boek 6 BW.
4. Schuldenaar van de kosten van lijkbezorging zijn niet de erfgenamen als zodanig maar degene die haar heeft besteld of degenen die deze daarbij heeft vertegenwoordigd; wel zijn deze kosten, voor zover zij in overeenstemming zijn met de stand en het fortuin van de overledene, krachtens

artikel 3:288, onderdeel b, op de goederen der nalatenschap – zelfs bij voorrang – verhaalbaar. Wat de kosten van vereffening betreft, zie men artikel 209, tweede lid, voor het geval deze niet uit de boedel kunnen worden bestreden.

Artikel 183

In dit artikel is de zogenaamde hereditatis petitio geregeld. Deze rechtsvordering komt aan de erfgenaam toe, die daarmee de goederen die ten tijde van het overlijden van de erflater tot de boedel behoorden, kan opvorderen; onverschillig is daarbij of de erflater deze goederen in eigendom had dan wel slechts bezitter of houder was. Opgemerkt zij dat de woorden ‘zonder recht houdt’ aldus moeten worden verstaan, dat de gedaagde geen enkel recht tegen de eiser kan invoeren; onverschillig is of de gedaagde tegen een derde een recht kan invoeren.

Artikel 184

1. In het eerste en tweede lid is, in aansluiting aan het tweede lid van artikel 182, de regel opgenomen dat schuldeisers van de erflater en andere schuldeisers van de nalatenschap hun vorderingen wel op de goederen der nalatenschap kunnen verhalen, maar dat een erfgenaam niet verplicht is een op hem rustende schuld der nalatenschap ten laste van zijn overig vermogen te voldoen en dus ook geen verhaal op zijn overig vermogen kan worden genomen, tenzij hij zuiver aanvaardt of zich schuldig maakt aan een der hier opgesomde misdragingen.
2. Afgezien van deze gedragingen, bepaalt die regel de rechtspositie van de schuldeisers der nalatenschap en de erfgenaam zolang deze niet – binnen de daarvoor openstaande termijn – de hem krachtens artikel 190 toekomende keuze tussen zuivere aanvaarding, aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving en verwerping heeft gedaan, en voorts wanneer hij van deze keuzebevoegdheid gebruik heeft gemaakt om beneficiair te aanvaarden. Wat hier en elders in deze titel onder schulden der nalatenschap valt te verstaan is aangegeven in artikel 7. Wat betreft het effect van een wettelijke verdeling ten behoeve van de langstlevende echtgenoot, onder andere als het gaat om een negatieve nalatenschap, zie bij artikel 14, in het bijzonder bij het vierde lid.
3. Aangezien artikel 185 de schuldeisers de bevoegdheid tot het nemen van executiemaatregelen gedurende zes maanden na erfslaters dood ontzegt, behoeft in het hierna volgende in het algemeen slechts te worden gesproken over het geval dat de nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard en deswege overeenkomstig de derde afdeling van deze titel wordt vereffend. Voor de door de erflater achtergelaten schulden, waarvan de erfgenaam krachtens artikel 182, tweede lid, schuldenaar is geworden, en voor de schulden van de erfgenaam uit de op hem rustende legaten, bevat het onderhavige artikel een afwijking van de hoofdregel van artikel 3:276, dat een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar kan verhalen. Bovendien kunnen de schuldeisers van de erflater of uit legaat, die geld – met inbegrip van schadevergoeding ter vervanging van andere prestaties dan geldsommen – te vorderen hebben, tot het verhaal op de goederen der nalatenschap ter afdwinging van nakoming, buiten de bijzondere gevallen bedoeld in artikel 223, gedurende de vereffening van de nalatenschap niet zelfstandig overgaan; zij kunnen slechts hun vorderingen bij de vereffenaar indienen. Hetzelfde geldt voor vorderingen tot levering van een goed der nalatenschap of tot vestiging van een beperkt recht op een zodanig goed.
4. Deze beperking en kanalisering van het verhaalsrecht van de schuldeisers der nalatenschap zou hen niet beletten tegen de erfgenaam-schuldenaar een der overige dwangmiddelen tot nakoming van een verbintenis toe te passen, zoals gijzeling of een veroordeling onder dwangsom tot nakoming van een verbintenis om te doen of niet te doen of om andere goederen dan geld te geven. Doch het tweede lid van het onderhavige artikel bepaalt tevens dat de erfgenaam-schuldenaar niet verplicht is de schulden der nalatenschap uit zijn overig vermogen te voldoen. Gijzeling of een rechtsvordering tot veroordeling onder dwangsom tot nakoming van een verbintenis om te doen zal dus tegen een beneficiair aanvaard hebbende erfgenaam ook niet kunnen worden te baat genomen, voor zover de nakoming hem op een uitgave in geld of goed zou komen te staan.
5. Door het derde lid kan een erfgenaam die beneficiair heeft aanvaard, door schuldeisers in zijn eigen vermogen aansprakelijk worden gehouden tot het bedrag van hetgeen de erfgenaam ontvangt uit de nalatenschap. Aldus wordt voorkomen dat een beneficiair erfgenaam voordeel

- geniet uit de nalatenschap voordat alle schuldeisers zijn voldaan die zich binnen de voor hen geldende verjaringstermijn melden. De bepaling laat in het midden of en zo ja onder welke omstandigheden het ontvangen van een uitkering uit de nalatenschap beschouwd moet worden als een daad van zuivere aanvaarding. Artikel 223 is van overeenkomstige toepassing verklaard teneinde te bewerkstelligen dat zolang vereffening overeenkomstig afdeling 3 van titel 6 plaatsvindt, verhaal slechts geschiedt via de voor vereffening gegeven regels.
6. De erfgenaam die verwerpt nadat hij de voldoening van een schuld verwijtbaar heeft verhinderd of opzettelijk goederen der nalatenschap heeft zoekgemaakt of verborgen, is ingevolge het vierde lid ook na zijn verwerping voor de schulden der nalatenschap met zijn hele vermogen aansprakelijk, ofschoon hij ingevolge zijn verwerping geacht wordt nimmer schuldenaar te zijn geweest.
 7. Het vijfde lid betreft de nakoming van een last die bestaat uit een uitgave van geld of van een goed dat niet tot de nalatenschap behoort. Ook al resulteren lasten niet in een schuld, deze lasten lijken zozeer op legaten dat zij in dit opzicht met schulden van de nalatenschap worden gelijk gesteld.

Artikel 185

1. Dit artikel betreft het recht van beraad. Er is geen reden om dit recht alleen aan hen, die een daartoe strekkende verklaring afleggen, te geven. Het ontwerp geeft dit recht aan allen, die nog niet zuiver aanvaard hebben. Het is ook vast gebruik, om een erfgenaam in de eerste weken na het overlijden niet met processuele maatregelen te vervolgen, tenzij daartoe een bijzondere reden bestaat.
2. De termijn van het recht van beraad is gesteld op zes maanden. Langer behoeven maatregelen tot vervolging van schuldeisers in beginsel niet opgeschort te worden.
3. De bepaling geldt ten hoogste voor de eerste zes maanden na het opvallen van de nalatenschap. Het zou te ver gaan de opschorting van de bevoegdheid van executie uit te strekken tot de gehele periode, waarin nog erfgenamen in termen van beraad kunnen verkeren. Deze periode kan aanzienlijk langer zijn dan zes maanden sedert het overlijden van de erflater, met name wanneer de nalatenschap door een erfgenaam wordt verworpen en de daarna geroepen erfgenamen niet dadelijk aanvaarden. Ook een door de rechter verleende verlenging van de termijn van beraad behoort niet van rechtswege de verhaalsbevoegdheid van een schuldeiser die een executoriale titel heeft, verder op te schorten. Wel kan dit bij uitzondering gerechtvaardigd zijn. Hierin voorziet het derde lid.

Artikel 186

1. Dit artikel legt de basis voor het openbaar boedelregister. Anders dan ten aanzien van de openbare registers, bedoeld in artikel 3:16, is aan inschrijving geen derdenbescherming gebonden. Slechts voor ongedaanmaking van de wettelijke verdeling (artikel 18, eerste lid) is inschrijving een constitutief vereiste. De inschrijfplicht van de notaris (zie het onderhavige artikel 186, tweede lid) strekt ertoe dat anderen – men denke aan crediteuren – kunnen nagaan wie de erfgenamen zijn.
2. Inschrijfbaar feiten geeft de wet in voornoemd artikel 18, eerste lid, artikel 185, derde lid, voornoemd artikel 186, tweede lid, artikel 191, eerste lid, artikel 192, tweede lid, artikel 193, tweede lid, artikel 197, eerste lid, artikel 206, zesde lid; artikel 209, vierde lid, en artikel 211, vijfde lid. De verklaring van erfrecht (zie de artikelen 187 en 188) is niet inschrijfbaar in het openbaar boedelregister. Men kan een verklaring van erfrecht wel inschrijven in het openbare register, bedoeld in artikel 3:16; zie artikel 3:17, eerste lid, onderdeel b.
3. Het derde en vierde lid schrijven een besluit boedelregister voor. Boedelregisters kunnen eventueel in elektronische vorm worden gehouden.

Artikelen 187 en 188

1. Deze artikelen betreffen de notariële verklaring van erfrecht. De voornaamste functie daarvan is dat degene die zonder nader onderzoek op haar afgaat, in beginsel als te goeder trouw in de zin der wet wordt beschouwd. Is voor het intreden van een rechtsgevolg de goede trouw van een persoon vereist, dan wordt bij het oordeel of hij inderdaad te goeder trouw moet worden geacht, in aanmerking genomen hetgeen hij had behoren te kennen, en voor de vaststelling van hetgeen

- hij behoorde te kennen kan met een zekere mate van onderzoekplicht worden gerekend; zie artikel 3:11. De hier bedoelde betekenis van de verklaring van erfrecht is derhalve, kort gezegd, deze: degene die volgens een door een notaris schriftelijk afgelegde verklaring erfgenaam is, kan door een derde die daarop afgaat, in den regel, zonder het instellen van een ander onderzoek, te goeder trouw als erfgenaam worden aangemerkt. Een verklaring van erfrecht levert geen dwingend bewijs van erfgenaamschap op (vergelijk HR 24-1-1997, NJ 1998, 204 en HR 30-6-2000, NJ 2001, 389).
2. Het eerste lid stelt dan ook tot regel dat degene die is afgegaan op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten, te dezen aanzien geldt als te goeder trouw. Het belangrijkste voorbeeld van een bepaling die voor het intreden van een rechtsgevolg goede trouw van een persoon eist, is artikel 3:86, dat bescherming verleent aan iemand die een roerende zaak heeft verkregen van een onbevoegde vervreemder. Niet alleen verklaringen wie erfgenaam zijn, maar ook die betreffende executeurs en bewindvoerders zijn van belang, mede voor andere doeleinden dan ten bewijze van inningsbevoegdheid. Zo valt bij verkrijging van een goed van een nalatenschap niet alleen te denken aan vervreemding door erfgenamen, maar ook aan vervreemding door executeurs of bewindvoerders aan wie krachtens uiterste wil het beheer van de nalatenschap is opgedragen. Bovendien wordt door een onderbewindstelling of benoeming van een executeur met beheersbevoegdheid de bevoegdheid van de erfgenamen uitgesloten of beperkt.
 3. In artikel 188 zijn in het eerste lid de feiten opgesomd die in een verklaring van erfrecht kunnen voorkomen, met het gevolg dat men, daarop afgaande, in het algemeen als te goeder trouw zal worden aangemerkt. Anders dan in Nederland, is in het eerste lid, onder f, ook rekening gehouden met een verzoek tot gerechtelijke vaststelling van het vaderschap, mits aan de notaris bekend gemaakt. De notaris hoeft niet zonder meer ambtshalve te informeren bij de griffies der kantongerechten. Overigens kan een verzoek ook in het buitenland aanhangig zijn. Deze opsomming van het eerste lid zal zo nodig krachtens het tweede lid van artikel 188 nog bij staatsbesluit kunnen worden uitgewerkt en aangevuld.
 4. Wat de legitimatie als executeur die met het beheer der nalatenschap is belast of als bewindvoerder betreft, de verklaring van een notaris dat een bepaalde persoon die functie heeft zal in het algemeen met die vermelding en de aanduiding van de desbetreffende akte van uiterste wil kunnen volstaan. De omvang van de bevoegdheden van de functionaris kan men aan de hand van die akte en de bepalingen der wet zelf verifiëren.
 5. De regel van het eerste lid van artikel 187, dat degene die is afgegaan op de in een verklaring van erfrecht vermelde feiten als te dezen aanzien te goeder trouw geldt, lijdt krachtens het derde lid uitzondering, indien van degene die op de verklaring is afgegaan, op grond van bijzondere omstandigheden een nader onderzoek kon worden gevergd, dat hem de onjuistheid van de verklaring zou hebben doen blijken. Dezelfde uitzondering wordt in het derde lid ook gemaakt op de regel van het tweede lid.
 6. Het tweede lid van artikel 187 betreft hetzelfde terrein als artikel 6:34, waarvan het eerste lid niet spreekt van goede trouw, maar van het geval dat de schuldenaar op redelijke gronden heeft aangenomen dat de ontvanger bevoegd was. Het onderhavige tweede lid van artikel 187 heeft derhalve deze betekenis: de notariële verklaring levert voor de schuldenaar een redelijke grond op om aan te nemen dat de persoon die volgens de inhoud van die verklaring als erfgenaam, executeur of bij uiterste wilsbeschikking benoemde bewindvoerder tot de aanneming van de prestatie bevoegd is, daartoe inderdaad bevoegd is, zodat de schuldenaar die op de verklaring is afgegaan, zich als door die betaling bevrijd kan beschouwen, tenzij op grond van bijzondere omstandigheden van hem een nader onderzoek kon worden gevergd, dat de onjuistheid van de verklaring zou hebben doen blijken.

Artikel 189

1. Naast de in artikel 5:24 neergelegde regel dat onroerende zaken die geen andere eigenaar hebben toebehoren aan de Staat, staat de onderhavige regel – beperkt tot de situatie na overlijden maar betrekking hebbend op alle soorten goederen – inhoudende dat aan de Staat toebehoren al de goederen van de erflater, indien en voor zover erfgenamen ontbreken. Wanneer geen erfgenamen van een overledene bekend worden of de personen, voor zover bekend, die als erfgenamen in aanmerking zouden komen dit ten gevolge van onwaardigheid of verwerping niet zijn, kan veelal geen zekerheid worden verkregen of er inderdaad geen erfgenamen zijn, doch er

- doen zich ook gevallen voor waarin dat wel zeker is of met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden aangenomen.
2. De onderhavige bepaling dient om te voorkomen, niet dat nalatenschappen onbeheerd blijven – daarin voorziet afdeling 3 van deze titel – maar dat ten gevolge van het overlijden een rechthebbende voor de nagelaten goederen komt te ontbreken. Dit is onaanvaardbaar voor roerende zaken omdat deze, als zij aan niemand toebehoren, krachtens artikel 5:4 door de eerste de beste kunnen worden geoccupeerd. Het is ook onaanvaardbaar voor andere goederen – als beperkte rechten, vorderingsrechten, absolute rechten – omdat het de constructie van subjectloze rechten nodig zou maken.
 3. Het thans voorgestelde artikel preciseert dat de Staat de goederen onder algemene titel verkrijgt. Daardoor doet, wat betreft onroerende zaken, de situatie van artikel 5:24 zich niet voor. De Staat is geen erfgenaam en evenmin schuldenaar. De nalatenschap kan echter ten behoeve van schuldeisers worden vereffend; zie voorts artikel 226.

Afdeling 2. Aanvaarding en verwerping van nalatenschappen en van legaten

Artikel 190

1. Aan de erfgenamen staan drie keuzen open: zuiver aanvaarden, beneficiair aanvaarden en verwerpen. De keuze wordt uitgebracht: door het afleggen van een verklaring ter griffie (artikel 191), door feitelijk handelen resulterend in zuivere aanvaarding (artikel 193, eerste lid), door stilzitten resulterend in zuivere aanvaarding (artikel 192, tweede lid) en door stilzitten resulterend in beneficiair aanvaarding (artikel 193, tweede lid).
2. Het belangrijkste gevolg van zuivere aanvaarding is dat de erfgenaam verplicht is de schulden van de nalatenschap voorzover deze op hem rusten ook uit zijn overig vermogen te voldoen. Het belangrijkste gevolg van een verwerping is dat de erfgenaam het recht op de goederen der nalatenschap verliest, evenals de schulden der nalatenschap. De belangrijkste gevolgen van een beneficiair aanvaarding zijn dat voorkomen wordt dat de schulden der nalatenschap die op hem rusten ten laste van zijn overig vermogen moeten worden voldaan, dat de nalatenschap in alle gevallen een afgescheiden vermogen vormt en dat afwikkeling in beginsel plaats vindt overeenkomstig de regels van de vereffening.
3. De keuze is onherroepelijk (vierde lid, eerste volzin), behoudens artikel 194. Een beroep op dwaling of de Pauliana is niet mogelijk (vierde lid, tweede volzin); zie wel ten behoeve van crediteuren van een erfgenaam die heeft verworpen artikel 205. De erfgenaam kan wel beroep doen op bedreiging, bedrog en misbruik van omstandigheden.

Artikel 191

1. Ook de zuivere aanvaarding van een erfenis kan geschieden door het afleggen van een daartoe strekkende verklaring ter griffie, opdat een erfgenaam die tot zuivere aanvaarding wenst over te gaan voordat de in het volgende artikel bedoelde termijn is verstreken, niet zijn toevlucht behoefte te nemen tot enigerlei handeling als in het eerste lid van dat artikel bedoeld. Dit neemt natuurlijk niet weg dat zuivere aanvaarding eveneens kan, en in de praktijk ook veel vaker zal blijven geschieden door handelingen als aangeduid in het eerste lid van artikel 192. Soms overigens is de verklaring ter griffie de enige manier van zuivere aanvaarding; zie artikel 192, vierde lid, slot.
2. Het tweede lid bepaalt dat zolang de nalatenschap niet door alle erfgenamen is aanvaard, de rechter de maatregelen kan voorschrijven, die hij tot behoud van de goederen nodig acht; vergelijk artikel 185, tweede lid.

Artikel 192

1. In het eerste lid worden de handelingen waardoor een erfenis – op andere wijze dan door een verklaring ter griffie – zuiver wordt aanvaard, nader omschreven als die waarbij een erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedraagt als een erfgenaam die zuiver aanvaard heeft. Beperkt een erfgenaam zich binnen zijn tijd van beraad tot de daden van beheer waartoe de wet een erfgenaam die beneficiair heeft aanvaard bevoegd verklaart, dan behoort hij zijn keuzebevoegdheid niet te verspelen. Dat is wel het geval wanneer hij, gelijk vrijstaat aan erfgenamen die zuiver aanvaard hebben, over goederen der nalatenschap als heer en meester

- beschikt, of wanneer hij, eventueel in een andere vorm dan een verklaring ter griffie, duidelijk aan de schuldeisers der nalatenschap doet blijken dat hij de schulden der nalatenschap geheel voor zijn rekening neemt.
2. De erfgenaam is in principe vrij zijn keuze tussen aanvaarding, beneficiaire aanvaarding of verwerping zo lang aan te houden als hij nodig acht. Wenst daarentegen een belanghebbende – een schuldeiser van de erflater, een legataris, een subsidiaire erfgenaam – zekerheid omtrent een nog niet aanvaarde of verworpen nalatenschap, dan vindt hij een eenvoudig rechtsmiddel in de mogelijkheid zich tot de rechter te wenden, met het verzoek de erfgenaam een termijn te stellen waarbinnen deze zijn keuze moet doen; men zie het tweede lid. De rechter is niet verplicht al dadelijk een termijn vast te stellen; hij kan uitspraak doen naar bevind van zaken. Nadere waarborgen voor de erfgenaam en voor de derden geeft het tweede lid nog met de bepaling dat de door de rechter vastgestelde termijn pas ingaat op de dag nadat de belanghebbende de beschikking, houdende de termijnstelling, aan de erfgenaam heeft doen betekenen en de beschikking onder vermelding van de gedane betekening heeft doen inschrijven in het boedelregister, opdat ook andere belanghebbenden van de ingegane termijn kunnen kennis nemen. De erfgenaam van zijn kant kan nog een verlenging van de lopende termijn vragen, welke verlenging eveneens in het boedelregister wordt ingeschreven.
 3. Het derde lid bepaalt dat de erfgenaam, als hij de hem op de geschetste wijze gestelde termijn heeft laten verlopen, geacht wordt de nalatenschap zuiver te aanvaarden.
 4. Het vierde lid betreft de situatie dat een of meer der mede-erfgenamen beneficiair aanvaarden. De erfgenaam wordt geacht dan ook beneficiair aanvaard te hebben mits aan de in dit lid gestelde vereisten is voldaan.

Artikel 193

1. In dit artikel wordt aangegeven, welke bevoegdheden een wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam heeft ten aanzien van een erfenis, die aan de vertegenwoordigde is opgekomen. Voorop staat de regel, dat de wettelijke vertegenwoordiger door geen daden zijnerzijds een zuivere aanvaarding kan bewerkstelligen en daardoor de erfgenaam persoonlijk kan doen aansprakelijk worden. Voor een verwerping behoeft een wettelijke vertegenwoordiger de machtiging van de rechter. Een verwerping zonder die machtiging heeft geen rechtsgevolg.
2. Wanneer de wettelijke vertegenwoordiger de termijn heeft laten verlopen zonder dat de erfenis die aan de door hem vertegenwoordigde erfgenaam is opgekomen, is aanvaard of verworpen, geldt de nalatenschap van rechtswege als door die erfgenaam onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard, aldus het tweede lid. Het voordeel is dat de rechtstoestand van de nalatenschap en de rechtspositie van de erfgenaam niet langdurig in het onzekere kunnen blijven.
3. Ter bevordering van een geordend rechtsverkeer en ter vermindering van de noodzaak en kosten, ook in kleine boedels, van een verklaring van beneficiaire aanvaarding en inschrijving daarvan, is in de tweede volzin van het eerste lid bepaald dat de termijn voor de keuze van de wettelijk vertegenwoordiger van rechtswege aanvangt, zodat ingevolge het tweede lid de nalatenschap na ongebruikt verloop van de termijn als beneficiair aanvaard geldt. De termijn loopt vanaf het tijdstip waarop de nalatenschap de erfgenaam toekomt, dat wil in de meeste gevallen zeggen vanaf het overlijden van de erflater. Komt de nalatenschap de erfgenaam eerst toe nadat een eerder geroepen erfgenaam haar verwierp, dan loopt de termijn vanaf het tijdstip van de verwerping. Komt een aandeel in de nalatenschap eerst later op aan een erfgenaam, door de vervulling van een door de erflater aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde (het geval, bedoeld in artikel 190, derde lid), dan loopt de termijn vanaf het tijdstip dat de voorwaarde werd vervuld. Ingevolge de derde volzin van het eerste lid kan de rechter de termijn een of meer malen verlengen.
4. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat de rechter, in het belang van de schuldeisers der nalatenschap en andere belanghebbenden, van de niet door een verklaring maar van rechtswege ingetreden beneficiaire aanvaarding, zo deze hem bekend is geworden, aantekening in het boedelregister kan doen houden.
5. Ingevolge het derde lid mist artikel 193 toepassing in geval van faillissement, nu daarvoor in artikel 37 Faillissementswet een eigen regeling is gegeven. Bij faillissement is er geen reden af te wijken van de in artikel 37 Fw gestelde eis van toestemming van de rechter-commissaris voor

beneficiaire aanvaarding. Voorts bestaat er onvoldoende aanleiding om ook bij faillissement uit te gaan van het systeem dat de nalatenschap na zes maanden in beginsel als beneficiair aanvaard geldt. Aan te nemen valt dat de faillissementscurator vrijwel altijd een tijdige keuze voor beneficiaire aanvaarding of verwerping zal maken, zeker wanneer hem om een keuze wordt verzocht. Niet uit te sluiten valt voorts dat de faillissementscurator in verband met de aan beneficiaire aanvaarding verbonden verplichting tot vereffening van de nalatenschap, daarvan in meer gevallen zal willen afzien dan de ouder of voogd.

Artikel 194

1. Het eerste lid ziet in de eerste plaats op het geval dat een erfgenaam na zuivere aanvaarding bekend wordt met een uiterste wil die hem tevoren onbekende legaten of lasten bevat. Het voorziet echter tevens in de mogelijkheid van latere ontdekking van een uiterste wil, die hem eveneens op een deficit of groter deficit komt te staan; namelijk wanneer deze – bij een gelijk blijvende of zelfs geringere belasting met legaten of lasten waarvoor hij aansprakelijk is – zijn erfdeel zodanig verkleint dat dit nu niet toereikend blijkt ter bekostiging van de legaten en lasten waarvoor hij aansprakelijk is, hetzij omdat zij hem persoonlijk zijn opgelegd hetzij omdat zij tot een ondeelbare prestatie verplichten.
2. Ter toelichting van het tweede lid diene dat er naast de in het eerste lid voorziene mogelijkheden nog deze is, dat een erfgenaam zuiver aanvaard heeft in de mening slechts voor een gering deel in de nalatenschap gerechtigd en dus ook voor een gering deel van de – meestal deelbare – schulden der nalatenschap aansprakelijk te zijn, doch daarna een uiterste wil ontdekt, volgens welke hij universeel of althans voor een groter deel erfgenaam is. Ook in dit geval is het redelijk dat deze erfgenaam zich door een verlate beneficiaire aanvaarding kan bevrijden van zijn aansprakelijkheid met zijn overig vermogen, voor zover deze een groter deel van de schulden der nalatenschap betreft dan het deel waarvoor hij aldus zonder die uiterste wil aansprakelijk zou zijn geweest.
3. Hetzelfde doet zich voor, wanneer een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam ervaart dat zijn erfdeel door een op zijn zuivere aanvaarding gevolgde gebeurtenis is vergroot. In het geval dat de gebeurtenis bestaat in de vervulling van een door de erflater aan een erfstelling toegevoegde voorwaarde, kan de erfgenaam het erbij gekregen erfdeel reeds krachtens artikel 190, tweede lid, afzonderlijk beneficiair aanvaarden of zelfs verwerpen; bij de overige gebeurtenissen van dien aard biedt het onderhavige tweede lid de mogelijkheid tot verlate beneficiaire aanvaarding.
4. Belanghebbenden die een verlate beneficiaire aanvaarding in het boedelregister aantreffen, kunnen niet gemakkelijk nagaan of voldaan is aan de vereisten, waarvan haar geldigheid afhangt. Daarom verlangt het onderhavige artikel een machtiging van de rechter.

Artikel 195

1. De beneficiaire aanvaarding heeft ook voor de erfgenaam, die reeds zuiver heeft aanvaard, gevolgen. Weliswaar blijft deze voor zijn deel in de schulden en legaten der nalatenschap met zijn gehele vermogen aansprakelijk, maar hij wordt door de beneficiaire aanvaarding mede tot een vereffening volgens de wet verplicht: wenst hij deze verplichting niet op zich te nemen, dan kan hij overeenkomstig artikel 203 aan de rechter de benoeming van een vereffenaar verzoeken.
2. Ingevolge het tweede lid wordt de echtgenoot van de erflater die een recht van vruchtgebruik heeft krachtens de afdeling 2 van titel 3 voor de toepassing van de bepalingen inzake aanvaarding en verwerping en vereffening in beginsel als erfgenaam aanmerkt; vergelijk artikel 152. Dit kan evenwel niet zonder uitzondering gelden, met name niet voor bepalingen die gevolgen verbinden aan het feit dat een erfgenaam met zijn gehele vermogen voor de schulden van de nalatenschap aansprakelijk is c.q. opvolgt in de goederen van de nalatenschap; men zie de artikelen 120 en 200, artikel 202, eerste lid, onderdeel a, artikel 209, tweede lid, artikel 220, tweede lid, en artikel 223, tweede lid.

Artikel 196

In dit artikel is de bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding facultatief gesteld, in die zin dat het aan de rechter wordt overgelaten te beslissen of hiertoe aanleiding bestaat. Er worden tal van nalatenschappen beneficiair aanvaard zonder dat er enig gevaar voor insolventie bestaat, mede als gevolg van de regel dat de wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam, afgezien van de

mogelijkheid van verwerping met machtiging van de rechter, slechts onder voorrecht van boedelbeschrijving kan aanvaarden. Het gaat te ver in alle gevallen van beneficiaire aanvaarding op de vereffening de voorschriften van de derde afdeling van deze titel onverkort van toepassing te doen zijn en de vereffening steeds in te luiden met een openlijke bekendmaking, waarvan de kosten ook betrekkelijk hoog kunnen zijn in verhouding tot het actief van de nalatenschap.

Artikel 197

1. De taak van de boedelnotaris is niet die van vereffenaar, maar van raadgever. Op enkele plaatsen krijgt de boedelnotaris evenwel specifieke taken en bevoegdheden; men zie artikel 199, artikel 206, eerste lid, artikel 209, eerste lid, artikel 211, derde lid, artikel 214, eerste lid en vijfde lid, en artikel 218, eerste lid.
2. Blijkens het eerste lid van het onderhavige artikel 197 kan de meest gerede der erfgenamen, ook als deze zelf zuiver aanvaard heeft, desgewenst een notaris aanzoeken om als boedelnotaris op te treden. De notaris die zich hiertoe bereid verklaart, zorgt voor de inschrijving hiervan in het boedelregister. Toegevoegd is dat hij van zijn optreden als boedelnotaris zo spoedig mogelijk kennis geeft aan de andere erfgenamen.
3. In het tweede lid is bepaald dat in geval van onenigheid over de gedane keuze een ontevreden meerderheid der erfgenamen zich tot de rechter moet wenden om aanwijzing van een vervanger te verzoeken, in plaats van zelf een vervanger aan te wijzen. De rechter zal uiteraard de eerst aangewezen boedelnotaris horen, alvorens op het verzoek tot vervanging te beslissen.
4. Volgens het derde lid moet, ingeval de rechter bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding overeenkomstig artikel 196 heeft gelast, de aanwijzing van een boedelnotaris op gelijke wijze worden gepubliceerd, onder vermelding van naam en adres. Dit geldt ook voor een vervanging als in het tweede lid van het onderhavige artikel 197 bedoeld.

Artikel 198

Wanneer er twee of meer erfgenamen-vereffenaars zijn, moeten zij als regel tezamen handelen. Een uitzondering wordt gemaakt voor daden van gewoon onderhoud en tot behoud van de goederen der nalatenschap, en in het algemeen voor daden die geen uitstel kunnen lijden. Voorts zal de rechter van een en ander kunnen afwijken door een verdeling van de werkzaamheden vast te stellen. Men vergelijk de artikelen 3:168 en 3:170 en artikel 206, tweede lid.

Artikel 199

1. Hierin is de bevoegdheid van de rechter om zekerheidsstelling te gelasten opgenomen. Als zulks is geschied, kan de erfgenaam, wanneer hij deze verplichting niet wil of kan nakomen, de benoeming van een vereffenaar aan de rechter vragen; zie artikel 203. Onder de belanghebbenden, die de zekerheid kunnen verlangen, is ook de boedelnotaris genoemd. Deze kan dikwijls het best beoordelen of het stellen van deze zekerheid nodig is.
2. In dit verband zij hier nog vermeld dat niet-voldoening aan een bevel van de rechter tot zekerheidsstelling grond oplevert voor een verzoek tot benoeming van een vereffenaar. Dit plichtsverzuim is in artikel 203, eerste lid, onderdeel b, afzonderlijk vermeld.
3. Ingevolge het tweede lid van het onderhavige artikel 199 moet een erfgenaam aan wie blijkt dat de schulden van de beneficiair aanvaarde nalatenschap de baten overtreffen, hiervan ten spoedigste mededeling aan de rechter doen. De rechter zal hem dan kunnen wijzen op de mogelijkheid en wenselijkheid van een verzoek tot benoeming van een vereffenaar en verwaarlozing van zulk een aanwijzing zou wellicht als een ernstige misslag, waarop artikel 184, tweede lid, onderdeel d, het oog heeft, kunnen worden aangemerkt. Bovendien kan naar omstandigheden de rechter het openbaar ministerie waarschuwen, opdat dit zo nodig de benoeming van een vereffenaar verzoekt. Opgemerkt zij nog dat ook al zou verzuim van de mededelingsplicht niet de toepasselijkheid van artikel 184, tweede lid, onderdeel d, rechtvaardigen, een erfgenaam die door een zodanig verzuim schade veroorzaakt, in den regel wel tot vergoeding hiervan gehouden zal zijn, doch dit behoeft geen afzonderlijke bepaling.

Artikel 200

1. Met het overlijden van de erflater gaan zijn goederen en schulden van rechtswege op zijn erfgenaam over, zodat op dat ogenblik bestaande vorderingen van de erflater op de erfgenaam of

- van de erfgenaam op de erflater en beperkte rechten van de erflater op een goed van de erfgenaam of van de erfgenaam op een goed van de erflater in beginsel door vermenging tenietgaan. Voor de situatie dat de nalatenschap door de erfgenaam niet zuiver doch onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard en de erfgenaam ook niet uit anderen hoofde met zijn gehele vermogen voor de schulden der nalatenschap aansprakelijk wordt, bevat dit artikel terzake enige andere voorzieningen, die met name van belang zijn, wanneer de nalatenschap niet toereikend is om daaruit alle schulden te voldoen.
2. In het zojuist genoemde geval kunnen schuldeisers van de nalatenschap hun vorderingen slechts op de goederen der nalatenschap verhalen en is de erfgenaam niet verplicht de op hem rustende schulden der nalatenschap uit zijn overig vermogen te voldoen. Hiermede ware bezwaarlijk verenigbaar dat de erfgenaam niettemin ten detrimente van de schuldeisers der nalatenschap zou kunnen inroepen dat een vordering van de erflater op hemzelf door vermenging zou zijn tenietgegaan, met andere woorden aan het voor de voldoening van de schuldeisers der nalatenschap bestemde actief van de erflater diens vordering op hemzelf te eigen bate zou onttrekken. En in de situatie dat de erfgenaam een vordering op de erflater heeft zou door vermenging een schuld van de nalatenschap wegvallen. De erfgenaam zou aldus bijdragen aan het voor de voldoening van de schuldeisers der nalatenschap beschikbare actief, ofschoon hij ingevolge zijn beneficiaire aanvaarding juist niet gehouden is hen uit zijn overige vermogen te voldoen. Geheel hetzelfde geldt ten aanzien van beperkte rechten
 3. Om deze redenen bepaalt het tweede lid dat in de in het eerste lid omschreven situatie vorderingen van de erflater op de erfgenaam, beperkte rechten van de erflater op een goed van de erfgenaam, vorderingen van de erfgenaam op de erflater en beperkte rechten van de erfgenaam op een goed van de erflater niet voor het einde van de vereffening der nalatenschap door vermenging tenietgaan.
 4. Het derde lid ziet onder meer op de mogelijkheid dat de erfgenaam, ondanks de in het eerste lid omschreven situatie, een schuld der nalatenschap uit zijn overig vermogen heeft voldaan. Hiervoor is de oplossing gekozen, dat de erfgenaam voor het bedrag van een door hem uit zijn overig vermogen betaalde schuld der nalatenschap bij de vereffening als schuldeiser van de nalatenschap optreedt in dezelfde rang die deze schuld, ware zij niet voldaan, daarbij zou hebben ingenomen. Deze rang wordt bij voorbeeld bepaald door de voorrang die schulden van de erflater boven die uit legaat toekomt en door een eventueel voorrecht of recht van hypotheek of pand op een goed der nalatenschap, dat aan het vorderingsrecht van de betaalde schuldeiser verbonden was.
 5. Opgemerkt zij nog dat het in dit artikel bepaalde geldt, ongeacht of de door de erfgenaam onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaarde nalatenschap door hemzelf of door een gerechtelijk benoemde vereffenaar wordt vereffend. Dit laatste is gewoonlijk het geval wanneer het actief van de nalatenschap ontoereikend is om alle schulden der nalatenschap ten volle te voldoen en, als gezegd, met name voor dat geval zijn de hier gestelde regels van belang.

Artikel 201

1. Voor verkrijging van een legaat, dus van het vorderingsrecht (zie artikel 117, eerste lid) is geen aanvaarding nodig, wel voor de afgifte door levering (artikel 3:84). De wet gaat ervan uit dat aanvaarding regel is en verwerping uitzondering; vergelijk artikel 6:5, tweede lid, (natuurlijke verbintenis) en artikel 175, tweede lid, (schenking).
2. De termijnstelling van het tweede lid is van nut voor eventuele sublegatarissen. Zij hebben er belang bij zekerheid te krijgen ter zake van de honorering van hun aanspraken.
3. Anders dan de verwerping van een erfenis (artikel 191), is de verwerping van een legaat niet aan een vorm gebonden; men zie het derde lid.

Afdeling 3. Vereffening van de nalatenschap

Artikel 202

1. Door artikel 3:193 uit de algemene titel 3.6 BW (Gemeenschap) bestrijkt de onderhavige afdeling een groter gebied dan alleen het erfrecht. De wettelijke vereffening is een flexibele figuur. Men zie in het bijzonder artikel 211, vierde lid, (onthefing door kantonrechter) en artikel 221 ('lichte' vereffening), waaraan het onderhavige artikel 202, eerste lid,

- duidelijkheidshalve uitdrukkelijk refereert. De wettelijke vereffening van een insolvente nalatenschap heeft raakvlakken met het faillissementsrecht.
2. Artikel 202, eerste lid, geeft de twee gronden voor de wettelijke vereffening: aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving (zie artikel 195) en gerechtelijke benoeming van een vereffenaar (zie de artikelen 203 tot en met artikel 205).
 3. In drie gevallen wordt de nalatenschap niet vereffend volgens de regels van afdeling 3 (behoudens artikel 203). De eerste uitzondering is de aanwezigheid van een executeur in een solvante boedel, zoals bepaald in het eerste lid, onderdeel a, welke uitzondering voorkomt dat men een executeur 'eruit kan werken' door beneficiair te aanvaarden.
 4. De tweede uitzondering geeft het tweede lid ingeval van beneficiaire aanvaarding door een wettelijke vertegenwoordiger (zie artikel 193) in een solvante boedel. De wettelijke vertegenwoordiger kan ontheffing aan de rechter vragen.
 5. De derde uitzondering, geregeld in het derde lid, betreft de wettelijke verdeling van artikel 13. Een beneficiaire aanvaarding door een kind is dan niet zinvol, aangezien diens positie al verzekerd is door artikel 14. Het is niet zinvol voor een kind. Daarom beperkt het derde lid de vereffening tot het geval dat de langstlevende echtgenoot beneficiair heeft aanvaard.

Artikel 203

1. Dit artikel 203 en het volgende artikel 204 geven aan, wanneer de rechter een vereffenaar kan benoemen, het ene artikel voor het geval onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard is, het andere artikel wanneer niet aldus aanvaard is. In alle in de wet genoemde gevallen, kan de rechter een vereffenaar benoemen, verplicht is hij daartoe niet.
2. Het eerste in artikel 203, eerste lid, genoemde geval is dat, waarin een of meer erfgenamen de benoeming verzoeken. Een erfgenaam die zelf geen tijd of bekwaamheid heeft om de boedel te vereffenen, behoeft daarom nog niet van het voorrecht van boedelbeschrijving verstoken te worden. Zijn er meerdere erfgenamen en willen sommigen zelf vereffenen, anderen daarentegen een vereffenaar door de rechter doen benoemen, dan dient de rechter een uitspraak te doen. De rechter kan dan de erfgenaam die zich daartoe bereid verklaart, als vereffenaar aanwijzen: hij behoeft dit echter niet te doen.
3. In de tweede plaats kan door de rechter tot het benoemen van een vereffenaar worden overgegaan wanneer degene die met de vereffening belast is, in ernstige mate te kort schiet in de vervulling van zijn verplichtingen, daartoe ongeschikt is, niet voldoet aan een last tot zekerheidstelling (zie artikel 199, eerste lid) of wanneer tot een verdeling van de nalatenschap wordt overgegaan voordat deze vereffend is (vergelijk artikel 204, eerste lid, onderdeel b). Degene die met de vereffening belast is, zal gewoonlijk zijn de erfgenaam, die onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard heeft: het kan echter ook een executeur zijn, die bij uitzondering krachtens het voorgaande artikel 202, niettegenstaande een beneficiaire aanvaarding, vereffent. Het tekortschieten in de vervulling van de verplichtingen dient een ernstige karakter te dragen; een kleine tekortkoming kan met een terechtwijzing van de rechter eindigen, een afzetting als vereffenaar behoeft dit niet ten gevolge te hebben.
4. In de derde plaats bestaat een grond voor benoeming van een vereffenaar door de rechter, wanneer blijkt, dat de nalatenschap meer schulden dan baten heeft. Zodra dit blijkt, dient de rechter in het geval gekend te worden en dient deze na te gaan of de erfgenaam nog wel de meest aangewezen vereffenaar is.
5. In de twee laatste gevallen kan de benoeming van een vereffenaar door iedere belanghebbende worden gevraagd. Bovendien kan het openbaar ministerie haar verzoeken, wanneer de belanghebbende stil zit en hem uit de gedeponeerde staat van activa en passiva of uit anderen hoofde de overbelasting met schulden blijkt.
6. De door de rechter benoemde vereffenaar treedt in de plaats van de erfgenamen (tweede lid). De erfgenamen zijn verplicht aan hem rekening en verantwoording af te leggen (artikel 207).
7. Er zij tenslotte op gewezen, dat ook al mocht een erfgenaam, die onder voorrecht van boedelbeschrijving heeft aanvaard, door een andere vereffenaar vervangen worden, de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving in stand blijft.

Artikel 204

1. In dit artikel worden de gevallen genoemd, waarin een vereffenaar benoemd kan worden als er niet beneficiair is aanvaard. Ook artikel 3:193 kan in voorkomende gevallen toepassing vinden, maar in elk geval niet als er maar één erfgenaam is. De kantonrechter heeft een discretionaire bevoegdheid blijkens het woord 'kan'.
2. *Ad onderdeel a.* De grond voor de benoeming van de vereffenaar is niet, dat de schuldeisers geen persoon hebben, die zij kunnen aanspreken. Immers wanneer de erfgenaam de tijd voor het doen van een keuze tussen verwerping en aanvaarding heeft laten voorbijgaan, wordt hij met eigen vermogen aansprakelijk: toch kan dan nog een vereffenaar worden benoemd, wanneer de erfgenaam zich niets van de nalatenschap aantrekt. Echter, afgezien van de al of niet persoonlijke aansprakelijkheid van de erfgenaam, hebben schuldeisers en legatarissen recht op een behoorlijke vereffening. Wanneer van meerdere erfgenamen slechts één of enkelen zich met de nalatenschap inlaten, hangt het van de handelwijze van laatstgenoemden af of een vereffenaar benoemd kan worden. Doen de mede-erfgenamen bij het stilzitten van de overigen, in overeenstemming met het in de titel 7 van Boek 3 (Gemeenschap) bepaalde, de nodige stappen, die hen tot de vereffening der ganse nalatenschap bevoegd maken, dan is de nalatenschap niet onbeheerd. Doen zij dit echter niet en voldoen zij schuldeisers en innen zij vorderingen slechts voor hun deel, dan is de nalatenschap ten dele onbeheerd en kan een vereffenaar benoemd worden.
3. Het doet zich slechts bij uitzondering voor, dat met zekerheid bekend is dat er geen erfgenamen zijn en deswege vaststaat dat de goederen der nalatenschap op de Staat zijn overgegaan (artikel 189). Veelal zal de rechter na een eerste onderzoek slechts kunnen vaststellen dat niet bekend is geworden of er erfgenamen zijn; de benoemde vereffenaar zal dan volgens artikel 225, eerste lid, tot taak hebben nasporingen naar de vererving en de personen der erfgenamen te doen. Opgemerkt zij dat hiervan wel onderscheiden moet worden het geval dat twee of meer personen elkaar betwisten erfgenaam te zijn; alsdan zal een der strijdende partijen zo nodig wel het initiatief nemen tot toepassing van artikel 710 (en artikel 709) van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
4. Ofschoon de executeur niet een vereffenaar in de zin van deze afdeling is, bestaat er geen behoefte aan de benoeming van een vereffenaar, indien en zolang de nalatenschap door een executeur wordt beheerd, uiteraard behoudens de mogelijkheid van toepassing van het onder b of c bepaalde; vandaar het slot van het onder a bepaalde.
5. *Ad onderdeel b.* Het tweede geval vervangt het faillissement van een nalatenschap. De wijze van vereffening is immers in beide gevallen in hoofdtrekken gelijk. Is reeds voor het overlijden van de schuldenaar diens faillissement uitgesproken, dan wordt uit de aard der zaak de vereffening volgens de Faillissementswet voortgezet. Schuldeisers en legatarissen kunnen niet alleen benoeming van een vereffenaar vragen, wanneer de nalatenschap ontoereikend is om alle schulden en legaten te voldoen, maar ook wanneer er gevaar ontstaat, dat zij niet ten volle zullen worden voldaan, omdat de erfgenaam de goederen van de nalatenschap met zijn overig vermogen vermengt of de privé-schuldeisers van de erfgenaam zich op de goederen der nalatenschap gaan verhalen.
6. *Ad onderdeel c.* Gaat het om een verwerping dan is artikel 205 van toepassing. Wil een schuldeiser van de erfgenaam de benoeming van een vereffenaar kunnen verkrijgen, dan zal hij moeten aantonen, dat door de handeling van de erfgenaam zijn belangen als schuldeiser ernstig geschaad worden.
7. In het tweede lid wordt rekening gehouden met de wettelijke verdeling, bedoeld in de artikelen 13 e.v. Artikel 3:193 mist te dezen toepassing.

Artikel 205

1. In het onderhavige artikel wordt voorgesteld dat, wanneer een schuldeiser van een erfgenaam die de nalatenschap verworpen heeft, hierdoor klaarblijkelijk is benadeeld, de rechter op zijn verzoek kan bepalen dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van degene die verworpen heeft zal worden vereffend, en de rechter zo nodig een vereffenaar kan benoemen. Deze benoeming is uiteraard nodig als er nog geen vereffenaar is, maar kan, als de erfgenamen vereffenaars zijn, door de rechter ook nodig geacht worden met het oog op de strijdige belangen

- van de erfgenamen en de schuldeisers van de gewezen erfgenamen. Het gaat hier om een discretionaire bevoegdheid van de rechter.
2. Wanneer de rechter met toepassing van het onderhavige artikel heeft bepaald dat de nalatenschap mede in het belang van de schuldeisers van iemand die haar verworpen heeft moet worden vereffend, kunnen volgens artikel 219 ook deze schuldeisers hun vorderingen bij de vereffenaars indienen. Zij worden in de uitdelingslijst batig gerangschikt, voor zover een restant aan hun schuldenaar zou zijn toegekomen, indien deze niet verworpen had; voor zoveel nodig kan de vereffenaar daartoe verdeling van de nalatenschap vorderen, indien er naast degene die verworpen heeft andere erfgenamen tot de nalatenschap zijn geroepen.

Artikel 206

1. Dit artikel regelt de formaliteiten, die vóór en na de benoeming van een vereffenaar door de kantonrechter gelden, en wie tot vereffenaar kan benoemd worden. De rechter kan tot vereffenaar ook de erfgenaam of de executeur benoemen. De rechter zal in de regel de erfgenaam of de executeur niet als vereffenaar handhaven zonder van deze nodige waarborgen te verlangen. Men vergelijk het tweede lid van het voorgestelde artikel. Deze waarborgen kunnen o.a. bestaan in een zekerheidsstelling, de verplichting de activa op een bepaalde wijze te deponeren, de noodzakelijkheid voor bepaalde handelingen de toestemming van de boedelnotaris of de rechter te vragen, enz.
2. Een vereffenaar heeft recht op loon dat door de rechter vóór het openmaken der uitdelingslijst wordt vastgesteld. Daarbij kan met het belang, dat de vereffenaar bij de vereffening heeft, rekening worden gehouden. Is de vereffenaar zelf erfgenaam, dan heeft hij veelal voldoende belang bij de vereffening om een beloning misplaatst te achten. Brengt de vereffening echter veel werk mee en wordt dit voor een belangrijk deel ten bate van schuldeisers of mede-erfgenamen verricht, dan is een beloning op haar plaats.

Artikel 207

Worden de erfgenamen in een beneficiair aanvaarde nalatenschap als vereffenaars opgevolgd door een gerechtelijk benoemde vereffenaar, of wordt deze wegens overlijden, ontslag of ontzetting door een ander vervangen, dan behoort aan de door de rechter benoemde opvolger rekening en verantwoording te worden afgelegd. Hierin voorziet het onderhavige artikel, dat bepaalt dat de rekening en verantwoording moet worden afgelegd op de wijze als voor bewindvoerders is bepaald; men zie daaromtrent artikel 461 en ook de artikelen 771 e.v. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Artikel 208 van het Nederlandse Boek 4, inzake de benoeming door de rechtbank van een rechter-commissaris, is niet overgenomen aangezien de rechtspraak in eerste aanleg in Suriname geschiedt door een alleensprekende rechter.

Artikel 209

1. Iedere behoorlijke vereffening kost geld. De boedel kan echter zo weinig activa hebben, dat de kosten der vereffening deze baten geheel of zo goed als geheel zouden doen verdwijnen. Evenals in geval van faillissement opent dan ook het ontwerp voor dat geval de mogelijkheid, dat de rechter hetzij de kosteloze vereffening, hetzij de opheffing der vereffening kan bevelen. De bijzonderheden der regeling van deze opheffing zijn aan die van de opheffing van een faillissement ontleend.
2. Na de opheffing keert de vereffenaar de baten aan de erfgenamen en, voor zover die onbekend zijn, aan de Staat uit (artikel 209, derde lid, in verbinding met artikel 226). De erfgenamen, die beneficiair aanvaard hebben, zijn dan niet verplicht verder te vereffenen: zij kunnen de goederen verbruiken, zonder persoonlijk aansprakelijk te worden; tegen persoonlijke aansprakelijkheid zijn zij immers door hun beneficiaire aanvaarding gedekt.

Artikel 210

De vereffenaar is verplicht de aanwijzingen van de rechter te volgen. Voor de keus staande tussen een enumeratie van bevoegdheden van de rechter, nodig om de gewenste controle uit te oefenen – welk stelsel in de Faillissementswet is gevolgd – en een algemeen gestelde bepaling, is voor deze

laatste gekozen. Terwijl insolventie van een failliete boedel hoogstwaarschijnlijk is, behoeft dit voor een overeenkomstig de onderhavige afdeling te vereffenen nalatenschap geenszins het geval te zijn. Hier kunnen dus in veel sterker mate reële belangen van de rechthebbende erfgenamen tegenover belangen van de schuldeisers der nalatenschap komen te staan. Voorts plegen faillissementscuratoren altijd deskundigen te zijn, hetgeen van de beneficiair aanvaard hebbende erfgenamen in den regel niet kan worden gezegd, en er kunnen voor de rechter ook goede redenen bestaan een erfgenaam of een executeur tot vereffenaar te benoemen, al zal de aard of de omvang van de nalatenschap dikwijls wel de benoeming van een deskundige, in het bijzonder uit het notariaat, geraden doen zijn.

Artikel 211

1. Dit artikel bevat de algemene verplichtingen en bevoegdheden van een vereffenaar. De formulering in het tweede lid, dat een vereffenaar bij de vervulling van zijn taak de erfgenamen in en buiten rechte vertegenwoordigt brengt tot uitdrukking dat de erfgenamen partij worden bij de verbintenissen die bij zijn taakvervulling ontstaan. Of de erfgenamen niet alleen met de goederen der nalatenschap maar ook met hun overig vermogen aansprakelijk worden, hangt af van de omstandigheid of zij in het algemeen voor de schulden der nalatenschap met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn.
2. De tweede volzin van het tweede lid bepaalt dat de erfgenamen niet bevoegd zijn zonder medewerking van de vereffenaar over de goederen der nalatenschap of hun aandeel daarin te beschikken. Een overeenkomstige bepaling bevat artikel 145, eerste lid. Dat de erfgenamen tijdens de vereffening door een gerechtelijk benoemde vereffenaar of tijdens het beheer van de nalatenschap door een executeur de goederen der nalatenschap of hun aandeel daarin kunnen verkopen, ontmoet uiteraard geen bezwaar; maar ook spreekt het vanzelf dat zij niet bevoegd zijn door overdracht de goederen aan het beheer van de vereffenaar of executeur te onttrekken. De vraag is echter, of zij bevoegd behoren te zijn de goederen onder de last van dat beheer over te dragen, zoals in bepaalde gevallen de rechthebbende aan wie een onder bewind gesteld goed toebehoort, bevoegd is dit onder de last van het bewind te vervreemden. De doorslag moet geven dat dit de positie van de vereffenaar of de executeur bij de vervulling van zijn op de voldoening van schuldeisers der nalatenschap gerichte taak te zeer zou compliceren; in het bijzonder bij de toepassing van artikel 215 respectievelijk artikel 147 en bij de verantwoording van de afdracht van het restant van de opbrengst van te gelde gemaakte goederen der nalatenschappen aan de rechthebbenden, nadat daaruit de schuldeisers der nalatenschap voldaan zijn. Met het bewind is er het sprekende verschil dat de vereffening en de executele in beginsel van veel korter duur zijn, zodat de behoefte aan een bevoegdheid tot tussentijdse overdracht veel geringer is, en de taak van een bewindvoerder het te gelde maken van het onder zijn bewind gestelde goed in den regel niet insluit.
3. Ook de zogenaamde privé-schuldeisers van een erfgenaam kunnen behoefte aan inzage van de neergelegde boedelbeschrijving, met inbegrip van de staat van schulden der nalatenschap, hebben, ter wille van een doeltreffend gebruik van de bevoegdheden, hun toegekend in artikel 204, eerste lid, onderdeel c, artikel 205 en artikel 219. Een bepaling die hun de bevoegdheid tot inzage geeft, is aan het derde lid toegevoegd maar bindt deze aan een machtiging van de rechter om ongemotiveerde nieuwsgierigheid de pas af te snijden.
4. Het vierde lid verklaart voorts de rechter bevoegd, wanneer de nalatenschap uit hoofde van beneficiaire aanvaarding overeenkomstig deze afdeling moet worden vereffend, de erfgenamen ontheffing van de verplichting tot het ter inzage leggen van de boedelbeschrijving te verlenen; men vergelijk artikel 196.
5. Het verdient geen aanbeveling voor te schrijven dat een vereffenaar, telkens wanneer een boedelnotaris ontbreekt, zorg dient te dragen voor de aanwijzing van een boedelnotaris. De boedel kan van zo eenvoudige aard of geringe omvang zijn, dat aan de bijstand van een boedelnotaris geen dringende behoefte bestaat en het maken van de daaraan verbonden kosten niet gerechtvaardigd zou zijn. Het kan ook zijn dat de deskundigheid van een gerechtelijk benoemde vereffenaar, bijvoorbeeld een notaris, deze bijstand overbodig maakt.
6. Wel wordt in het vijfde lid buiten twijfel gesteld dat ook een gerechtelijk benoemde vereffenaar bevoegd is een boedelnotaris aan te wijzen, zo dit niet reeds geschied is, en de werkzaamheden die een boedelnotaris pleegt te verrichten aan deze over te laten. Gaat een vereffenaar hiertoe over, dan blijft hij uiteraard als zodanig voor de naleving van de volgens de wet ingevolge zijn

- functie van vereffenaar op hem rustende verplichtingen in beginsel aansprakelijk en dus ook zelf tot rekening en verantwoording gehouden. Doch in het vijfde lid wordt duidelijk erkend dat het in een goede vervulling van die functie kan passen de werkzaamheden die veelal door een boedelnotaris plegen te worden verricht, inderdaad aan een boedelnotaris over te laten. Begaat de door hem aangewezen boedelnotaris daarbij een misslag, dan kan de vereffenaar hiervoor niet aansprakelijk worden gesteld, tenzij hem gebrek aan zorg in de keuze of in de handhaving van de eenmaal gekozen boedelnotaris zou kunnen worden verweten.
7. Voorts is, evenals in artikel 197, voorgeschreven dat de boedelnotaris de aanvaarding van zijn functie aan de erfgenamen bericht en zich doet inschrijven in het boedelregister, bedoeld in artikel 186, zodat ook de schuldeisers der nalatenschap steeds kunnen weten of er een boedelnotaris is en wie als zodanig optreedt.

Artikel 212

1. Men kan deze bepaling beschouwen als het complement van artikel 184, tweede lid, onderdeel c. Worden de daar genoemde handelingen door een erfgenaam zelf gepleegd, dan wordt deze met zijn gehele vermogen jegens de schuldeisers der nalatenschap aansprakelijk, even alsof hij zuiver aanvaard had en onverschillig of hij de erfenis verwerpt. Dit gevolg jegens de erfgenaam heeft een overeenkomstige handeling van zijn wettelijke vertegenwoordiger of een gerechtelijk benoemde vereffenaar uiteraard niet. Dat een schuldeiser die kan bewijzen dat de wettelijke vertegenwoordiger of vereffenaar opzettelijk een goed der nalatenschap zoekgemaakt, verborgen of aan het verhaal van de schuldeisers onttrokken heeft, de fraudeur tot schadevergoeding kan aanspreken, behoeft geen wetsbepaling, maar zij zou veelal moeilijk kunnen nagaan hoeveel goederen zijn weggemaakt en welke waarde deze hadden.
2. De onderhavige bepaling geldt ook jegens een wettelijke vertegenwoordiger die de erfenis van de door hem vertegenwoordigde persoon met machtiging van de rechter verwerpt.
3. Zij doet uiteraard niet af aan de verder gaande bepaling van artikel 184, tweede lid, onderdeel d, krachtens welke een vereffenaar die zelf beneficiair aanvaard hebbend erfgenaam is, voor de schulden der nalatenschap met zijn gehele vermogen aansprakelijk wordt bij elk hem verwijtbaar ernstig tekortschieten in zijn verplichtingen als vereffenaar.

Artikel 213

1. Wanneer de erflater gehuwd is geweest in een bij of reeds voor zijn overlijden ontbonden gemeenschap van goederen en deze nog niet verdeeld is, bestaat de te vereffenen nalatenschap geheel of ten dele in het aandeel van de erflater in die gemeenschap. Bevoegd tot het beheer van de gemeenschap zijn de vereffenaar of vereffenaars van de nalatenschap en de andere echtgenoot of diens rechtsopvolgers. Ter wille van de vereffening van de nalatenschap dient het beheer van de ontbonden huwelijksgemeenschap gericht te worden op een spoedige afwikkeling daarvan en met name op de voldoening, zoveel mogelijk, van de opeisbare gemeenschapsschulden. Gewoonlijk zal men daaromtrent onderling tot overeenstemming weten te komen en mocht dit niet gelukken, dan kan de rechter krachtens artikel 3:168 een regeling treffen.
2. Het gevaar bestaat echter dat een ordelijke afwikkeling van de gemeenschap en dus ook de regelmatige vereffening van de nalatenschap wordt doorkruist doordat een of meer schuldeisers die recht van verhaal op de goederen der ontbonden huwelijksgemeenschap hebben, van dit recht gebruik maken. Dit gevaar kan worden bezworen doordat ook een vereffenaar van de ontbonden huwelijksgemeenschap wordt benoemd, in welk geval individueel verhaal op het van overeenkomstige toepassing zijnde artikel 223 afstuit. Het verzoek tot deze benoeming kan door schuldeisers van de nalatenschap krachtens artikel 3:193 worden gedaan – zie ook artikel 204, tweede lid – maar het komt gewenst voor dat daartoe ook de vereffenaar of vereffenaars van de nalatenschap bevoegd worden verklaard. Hiertoe strekt het onderhavige artikel.
3. Zowel bij een verzoek van schuldeisers uit artikel 3:193 – dat in vele gevallen reeds aan een verzoek tot benoeming van een vereffenaar der nalatenschap zal worden gekoppeld – als bij een verzoek van vereffenaars van de nalatenschap uit het onderhavige artikel blijft het aan het oordeel van de rechter overgelaten, of er voldoende reden tot inwilliging van het verzoek bestaat, alsmede of het in het gegeven geval opportuun is dezelfde persoon of personen zowel met de vereffening van de ontbonden gemeenschap als met die van de nalatenschap te belasten.

Het is ook niet ondenkbaar dat de rechter de vereffenaar van de nalatenschap en de andere echtgenoot tezamen tot vereffenaars van de gemeenschap benoemt; in dit verband zij gewezen op artikel 206, tweede lid, tweede volzin.

Artikel 214

1. In het eerste lid, eerste volzin, is bepaald dat de bij de openlijke oproeping van de schuldeisers der nalatenschap te stellen datum, waarop zij hun vorderingen uiterlijk moeten indienen, door de rechter wordt vastgesteld. Hierbij zij opgemerkt dat in artikel 221 de verplichting tot openlijke oproeping in beginsel is beperkt tot de gerechtelijk benoemde vereffenaar; op de erfgenamen die uit hoofde van beneficiaire aanvaarding vereffenaar zijn, rust zij alleen wanneer de rechter hun die verplichting oplegt.
2. De tweede volzin regelt de wijze van openlijke oproeping. Het tweede lid, eerste volzin, bepaalt dat vereffenaars in ieder geval de hun bekende schuldeisers der nalatenschap per brief moeten oproepen. Als tweede volzin is toegevoegd dat, wanneer aan vereffenaars het adres van een schuldeiser onbekend is gebleven, zij hiervan mededeling moeten doen aan de rechter. Krachtens artikel 210, eerste lid, kan deze hun het doen van nasporingen of een bepaalde wijze van oproeping gelasten. Men vergelijk artikel 119.
3. In het derde lid is de stuiting van de verjaring geregeld; vergelijk ook artikel 3:316, eerste lid.
4. Volgens het vijfde lid moet de vereffenaar op de lijst van door hem erkende en betwiste vorderingen ook eventueel aanspraken op voorrang vermelden en aangeven of hij deze erkent of betwist. Een aantekening op deze lijst van de redenen van een betwisting is naast het in het vierde lid bepaalde niet nodig. Aangezien geen termijn voor de inzage is gesteld, moet de lijst ter inzage blijven liggen. Voorts is het voorschrift opgenomen dat de vereffenaar van de neerlegging van de lijst kennis geeft aan de erfgenamen, de legatarissen en allen die zich als schuldeisers hebben gemeld.

Artikel 215

1. Voor zover dit voor de vereffening nodig is, is de vereffenaar tot verkoop van goederen der nalatenschap bevoegd. De vereffenaar is in beginsel vrij de wijze van verkoop te kiezen, die het meest in overeenstemming is met zijn plicht de nalatenschap als een goed vereffenaar te beheren en te vereffenen. Wel kan de rechter hem ook op dit punt – op verzoek van een belanghebbende, bijvoorbeeld een schuldeiser, of zelfs ambtshalve – aanwijzingen geven krachtens artikel 210.
2. De vereffenaar treedt ingevolge het tweede lid niet alleen omtrent de keuze van de te gelde te maken goederen maar ook omtrent de wijze van tegeldemaking zoveel mogelijk in overleg met de erfgenamen; deze kunnen ook hieromtrent de beslissing van de rechter invoeren.
3. Als tweede volzin is in het eerste lid de bepaling opgenomen dat goederen die een schuldeiser der nalatenschap te vorderen heeft, zoveel mogelijk in de laatste plaats worden te gelde gemaakt. Men denke aan het geval dat de erflater een goed had verkocht doch nog niet geleverd of een bepaald goed der nalatenschap heeft gelegateerd. In zulke gevallen kan ook de koper of legataris volgens het tweede lid de beslissing van de rechter invoeren.
4. Het derde lid betreft het geval dat de erflater het vruchtgebruik van zijn nalatenschap of van een aandeel daarin heeft vermaakt. Het is redelijk dat de vereffenaar met degene aan wie dit vruchtgebruik is gelegateerd op gelijke wijze rekening moet houden als met de erfgenamen en dat deze zich op dezelfde wijze kan doen horen als zij, wanneer hij meent dat zijn belangen onvoldoende worden in acht genomen.
5. Wanneer de vereffenaar zich niet houdt aan de voorschriften van het onderhavige artikel, heeft zulks slechts interne werking. Het belang van een vlot verloopend rechtsverkeer staat hier voorop.
6. De vereffenaar vertegenwoordigt de erfgenamen. Het vierde lid betreft de zogenaamde 'Selbsteintritt', het handelen met zichzelf. Artikel 3:68 is dan van toepassing.
7. In het vijfde lid gaat het om een sommenverzekering ten name van de erflater die door diens overlijden niet tot uitkering is gekomen. Het verzekerd risico betreft derhalve een ander dan de erflater. Tot de nalatenschap behoren dan de rechten die de erflater als verzekeringnemer aan de verzekering kan onttelen. De vereffenaar kan de rechten uit de sommenverzekering uitoefenen op de wijze waarop de erfgenamen, of in geval van de wettelijke verdeling, de langstlevende echtgenoot dat ook zouden kunnen. De van overeenkomstige toepassing van artikel 18a

Faillissementswet heeft onder meer tot gevolg dat de vereffenaar het recht op het doen afkopen van de sommenverzekering slechts kan uitoefenen voorzover de begunstigde of de erfgenamen dan wel langstlevende echtgenoot door de afkoop niet onredelijk worden benadeeld.

Artikel 216

1. Het ontwerp gaat ervan uit dat bij de afwikkeling van een nalatenschap daaruit de schuldeisers van de erflater bij voorrang boven de legatarissen behoren te worden voldaan. De onderhavige bepaling is nodig in verband met de mogelijkheid dat de vereffening wordt afgesloten en de vereffenaars tot uitkering aan legatarissen overgaan, zonder dat het tot de neerlegging van een uitdelingslijst is gekomen (zie artikel 196, artikel 199, tweede lid, artikel 211, vierde lid, en artikel 221, eerste lid). Bovendien kan het zich voordoen dat op een niet beneficiair aanvaarde nalatenschap de regels van deze afdeling pas toepasselijk worden doordat geruime tijd na het overlijden van de erflater de rechter tot benoeming van een vereffenaar overgaat. In dit geval is het zeer wel denkbaar dat de erfgenamen of de executeur inmiddels reeds uit het actief der nalatenschap legaten hebben uitgekeerd, waardoor er bij de aanvang van het beheer van de vereffenaar niet genoeg over is om allen die zich bij hem als schuldeiser van de erflater aanmelden, ten volle te voldoen. Weliswaar zijn de niet onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaard hebbende erfgenamen gehouden de schulden uit hun overig vermogen te voldoen, maar verhaal daarop kan hoogst twijfelachtig zijn. Het is daarom gewenst dat de door de rechter benoemde vereffenaars in de gelegenheid zijn zo nodig over te gaan tot terugvordering van hetgeen zonder neerlegging van een uitdelingslijst uit het actief der nalatenschap aan een legataris blijkt te zijn uitgekeerd.
2. Deze terugvorderingsmogelijkheid is beperkt tot drie jaren na de gedane uitkering; men vergelijk het slot van artikel 220, derde lid.
3. Artikel 128 bewerkstelligt voor de quasi-legaten hetzelfde. Zie voor de begunstiging bij sommenverzekering de bijzondere regel van artikel 127.

Artikel 217

De bevoegdheid tot verrekening is in de Faillissementswet ruimer dan in het burgerlijk recht in het algemeen. Met name enkele vereisten die artikel 6:127, tweede lid, stelt, behoren in casu te worden ter zijde gesteld. In het tweede lid van het onderhavige artikel 217 wordt ook artikel 52 Fw van toepassing verklaard (gedwongen schuldtoerekening).

Artikel 218

1. In dit artikel en de volgende artikelen wordt aangegeven hoe na verkoop van de nodige goederen, die uitkering door de vereffenaar aan de schuldeisers en legatarissen zal plaats vinden. De regeling van de Faillissementswet is daarbij zoveel mogelijk tot voorbeeld genomen. Daar bij deze vereffening een akkoord niet kan voorkomen, is geen afzonderlijke verificatie voorgeschreven, maar gaat de vereffenaar onmiddellijk tot het opmaken van de uitdelingslijst over. Een geschil over het toelaten van een vordering of haar voorrang, kan echter aan het opmaken van de uitdelingslijst voorafgaan. Daartoe is de vereffenaar verplicht zodra hij zich met een vordering of een voorrang niet kan verenigen, daarvan aan de belanghebbende kennis te geven. Deze kan dan volgens artikel 223, tweede lid, zonder de uitdelingslijst af te wachten, een procedure tot erkenning van zijn vordering of zijn voorrang instellen. Wanneer de vereffenaar niet tijdig kennis geeft, zal hij jegens de belanghebbenden tot vergoeding der schade gehouden zijn, die dezen uit de vertraging der afwikkeling ondervinden.
2. De omstandigheid, dat een of meer vaststellingsprocedures gevoerd worden, behoeft geen reden te zijn, om het opmaken van de uitdelingslijst uit te stellen. Evenals in geval van faillissement kan de rechter op verzoek van de belanghebbende de vereffenaar gelasten de vordering of de voorrang voorwaardelijk te erkennen. Er zij op gewezen, dat hier het verhaal van schuldeisers en legatarissen alleen wordt geregeld voor zover dit de goederen der nalatenschap betreft. Is een erfgenaam om een of andere reden persoonlijk voor de schulden der nalatenschap aansprakelijk, dan kunnen de schuldeisers het persoonlijk vermogen van de erfgenaam aanspreken zonder de vereffening af te wachten en zelfs zonder bij de vereffenaar zich te hebben aangemeld. Omgekeerd geeft een erkenning van een schuld door de vereffenaar de schuldeiser nog niet een executoriale titel of een bindend bewijsmiddel tegen de erfgenaam, die persoonlijk aansprakelijk

- is (men verg. artikel 223, tweede lid, aan het slot). Daar geen afzonderlijke verificatie der schuldvorderingen met een mogelijk verzet voor de erfgenaam mogelijk is, zal de erkenning door de vereffenaar niet meer dan een vrij vermoeden voor het bestaan van de vordering zijn.
3. In het vijfde lid worden met betrekking tot de opneming van schulden der nalatenschap in de uitdelingslijst de regels van de Faillissementswet voor zover mogelijk van overeenkomstige toepassing verklaard. Hieruit volgt onder meer dat ook schulden der nalatenschap die nog niet opeisbaar zijn, worden opgenomen, doch slechts voor hun berekende contante waarde, alsmede dat schulden der nalatenschap die aan een opschortende voorwaarde gebonden zijn en in het algemeen die welke niet in geld luiden slechts voor hun geschatte geldswaarde in aanmerking kunnen komen.
 4. Met de formule in het vijfde lid dat de faillissementsvoorschriften 'zoveel mogelijk' overeenkomstige toepassing vinden, wordt geogd rekening te houden met het verschil in karakter van de vereffening ener nalatenschap en die van de nagenoeg steeds deficitaire boedel van een schuldenaar die failliet verklaard is. Dit verschil in karakter maakt enige nadere bepalingen gewenst. Deze zijn in het vierde lid ingevoegd. Door de erflater achtergelaten of bij legaat in het leven geroepen verbintenissen tot levering van een goed dat zich in de nalatenschap bevindt, of tot vestiging van een beperkt recht op een zodanig goed, dient de vereffenaar te voldoen, tenzij de boedel een tekort vertoont; alleen in dat geval behoren zij voor zoveel nodig in een geldschuld te worden omgezet. Tot de ter opneming in de uitdelingslijst noodzakelijke omzetting van andere niet in geld luidende vorderingen behoort slechts te worden overgegaan, indien de schuldeiser dit verzoekt; voor zover hem de bevoegdheid toekomt van de erfgenamen nakoming, verrichting van de door hen verschuldigde prestatie, af te dwingen, behoort hij deze bevoegdheid niet tegen zijn wil te verliezen. Hetzelfde geldt voor verbintenissen onder een opschortende voorwaarde welke vervulling ten tijde van het opmaken van de uitdelingslijst nog onzeker is; de schuldeiser dient te beslissen of hij wil opkomen voor de geschatte waarde dan wel afwachten of de voorwaarde wordt vervuld.

Artikel 219

1. Hier wordt aan schuldeisers van een erfgenaam die door diens verwerping zijn benadeeld ook de bevoegdheid gegeven hun vordering bij de vereffenaar aan te melden. Deze bevoegdheid sluit aan bij hetgeen in artikel 205 is bepaald.
2. Zijn er alsdan naast de erfgenaam, die verworpen heeft nog andere erfgenamen, dan kan de vereffenaar in het belang van die schuldeisers verdeling der nalatenschap vorderen; hij zal dit echter alleen doen wanneer de baten de schulden der nalatenschap overtreffen, omdat in het tegenovergestelde geval er geen belang voor de schuldeisers van de erfgenaam die verworpen heeft, bij een scheiding is.

Artikel 220

Dit artikel stelt regels voor de uitkeringen die na het verbindend worden van de uitkeringslijst worden gedaan. Meest voorkomend is de gewone uitkering aan een schuldeiser; men zie het eerste lid. Het tweede en derde lid regelen de positie van later opkomende schuldeisers. De post-concurrente plaats die de legataris in de rangorde der nalatenschapscrediteuren inneemt wordt door het derde lid verduidelijkt.

Artikel 221

1. Geschiedt de vereffening van de nalatenschap door een gerechtelijk benoemde vereffenaar, dan moet dit worden bekend gemaakt in het officiële nieuwsblad en een of meer nieuwsbladen, ingevolge artikel 206, zesde lid. Moet de nalatenschap overeenkomstig deze afdeling vereffend worden door de erfgenamen, omdat zij beneficiair aanvaard is, dan behoeft dit ingevolge artikel 196 alleen dan op die wijze bekend te worden gemaakt, wanneer de rechter dit gelast. Volgens het onderhavige artikel zijn de erfgenamen-vereffenaars ook niet van rechtswege onderworpen zijn aan de in artikel 214, eerste en vijfde lid, en artikel 218 omschreven verplichtingen tot openlijke oproeping van de schuldeisers der nalatenschap, tot neerlegging van een lijst van erkenden betwiste vorderingen en tot neerlegging van een rekening en verantwoording en een uitdelingslijst. Volgens het eerste lid van het onderhavige artikel rusten deze verplichtingen op

- de erfgenamen-vereffenaars alleen wanneer de rechter dit bepaalt, waartoe deze te allen tijde kan besluiten zodra hem blijkt dat dit in het belang van een regelmatige vereffening geboden is.
2. Het tweede lid bevat de uiteraard tot gerechtelijk benoemde vereffenaars beperkte, regel dat de rekening en verantwoording en een uitdelingslijst niet behoeven te worden neergelegd, wanneer alle schuldeisers van de nalatenschap ten volle worden voldaan. Deze regel geldt natuurlijk ook wanneer de schuldeisers door de erfgenamen uit eigen middelen worden betaald. Gepreciseerd is dat het gaat om de voldoening van de schuldeisers die vóór de afloop van de in artikel 218, eerste lid, bedoelde, eventueel door de rechter verlengde termijn aan de vereffenaar bekend zijn geworden.
 3. Voorts is toegevoegd dat de rechter de vereffenaar van de verplichting tot nederlegging van een uitdelingslijst kan vrijstellen, ofschoon nog niet alle schuldeisers worden voldaan. De rechter zal tot deze vrijstelling niet mogen overgaan, wanneer een schuldeiser wiens vordering nog niet voldaan is, daartegen bezwaar maakt. Het is echter zeer wel mogelijk dat een schuldeiser, bijvoorbeeld omdat zijn vordering door een onderpand met ruime overwaarde gedekt is, aflossing voorlopig niet begeert.
 4. Het derde lid geeft aan op welke wijze de rekening en verantwoording aan hen die recht op het restant hebben behoort te geschieden, wanneer de neerlegging op grond van dit artikel achterwege wordt gelaten. Degenen die een recht op het restant hebben, zijn in de eerste plaats de erfgenamen of de overheid, maar daaronder vallen ook zij aan wie het vruchtgebruik van de nalatenschap of van een aandeel daarin is vermaakt.

Artikel 222

1. Het merendeel van de bepalingen betreffende gemeenschap van titel 7 van Boek 3 BW leent zich niet voor toepassing gedurende de vereffening van een nalatenschap. Dit houdt verband met de omstandigheid dat de onderhavige afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 afwijkende regels stelt voor het beheer van de nalatenschap en de mogelijkheid van verhaal op de goederen van de nalatenschap, terwijl een verdeling van de nalatenschap pas aan de orde kan komen nadat de vereffening is voltooid (zoals bijvoorbeeld blijkt uit artikel 226, tweede lid). Door de voorgestelde bepaling, die een afwijking inhoudt van artikel 3:189, tweede lid, wordt tot uitdrukking gebracht dat vragen die bij de vereffening kunnen rijzen in beginsel beantwoord dienen te worden aan de hand van de in afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 gegeven regels en de wel van toepassing verklaarde bepalingen van titel 7 van Boek 3. Dat sluit echter niet uit dat in onder omstandigheden, bij vragen waarvoor een oplossing uit afdeling 3 van titel 6 van Boek 4 bezwaarlijk valt af te leiden, daarvoor mede aansluiting wordt gezocht bij bepalingen van titel 7 van Boek 3.
2. Met betrekking tot de verschillende bepalingen van titel 7 van Boek 3 die buiten toepassing blijven, worden hier enkele opmerkingen gemaakt. Aan toepassing van artikel 3:168 en artikel 3:170, tweede en derde lid, is naast de regeling van het beheer in artikel 211, eerste lid, geen behoefte. In het verlengde daarvan dient ook artikel 3:171 betreffende het instellen van rechtsvorderingen en het indienen van verzoekschriften buiten toepassing te blijven. Aangezien uit de nalatenschapsgoederen voortvloeiende vruchten en voordelen, evenals daarmee verband houdende uitgaven, mede in de vereffening worden betrokken, komt men niet toe aan toepassing van artikel 3:172. De verplichting tot het doen van rekening en verantwoording van artikel 3:173 is gedurende vereffening overbodig naast artikel 218, eerste lid. De regeling van tegeldemaking van goederen van artikel 215 maakt toepasselijkheid van artikel 3:174 overbodig. Artikel 3:175 (beschikkingsbevoegdheid over een aandeel) komt bij een nalatenschap, ook zonder vereffening, niet aan de orde in verband met de regels van artikel 3:190 en volgende (tijdens vereffening gelden hier de artikelen 211 en 223). Hetzelfde geldt voor artikel 3:176. Artikel 3:177 (verdeling of overdracht van een gemeenschappelijk goed terwijl op het aandeel van een deelgenoot een beperkt recht rust) komt in verband met artikel 211, tweede lid, tweede volzin, niet voor toepassing in aanmerking. De artikelen 3:177 tot en met 188 betreffende verdeling komen zoals hierboven gezegd niet voor toepassing bij vereffening in aanmerking; overigens zal een vereffening er niet aan in de weg hoeven staan dat een vordering tot verdeling wordt toegewezen onder opschortende voorwaarde van voltooiing van de vereffening. Artikel 3:189 regelt welke bepalingen op bepaalde gemeenschappen kunnen worden toegepast, en bevat geen regels die tijdens vereffening van belang zijn. De artikelen

3:190 tot en met 193 betreffende beschikking over en verhaal op gemeenschapsgoederen, aandelen in gemeenschapsgoederen en aandelen in de gemeenschap, missen betekenis naast artikel 211, tweede lid, en artikel 223. Artikel 3:194, eerste lid, (boedelbeschrijving) is overbodig naast artikel 211, derde lid. De bepalingen van de artikelen 3:195 tot en met 200 ten slotte, betreffende nietige en vernietigbare verdelingen, komen niet voor toepassing tijdens vereffening in aanmerking nu verdeling eerst na de vereffening aan de orde komt.

Artikel 223

1. In de artikelen 223 en 224 wordt in het belang van een goede vereffening vastgesteld, dat zolang de vereffenaar werkzaam is, geen individuele executie, hetzij door de schuldeisers der nalatenschap, hetzij door die der erfgenamen mogelijk is. Slechts die schuldeisers der nalatenschap, die in geval van faillissement hun recht kunnen vervolgen zonder op het faillissement acht te slaan, zijn ook hier uitgezonderd. Wel is het mogelijk, dat een schuldeiser der nalatenschap tijdens de vereffening zijn vordering of de voorrang van die vordering gerechtelijk doet vaststellen. Dit kan geschieden, wanneer de schuldeiser bericht van de vereffenaar krijgt, dat deze zijn voorrang of vordering niet wil erkennen, of wanneer een schuldeiser in verzet komt tegen een uitdelingslijst, waarop vordering en voorrang niet zijn opgenomen en dit verzet tot een renvooiprocedure leidt.
2. Een zodanige procedure is echter, ook onafhankelijk van deze omstandigheden, te allen tijde mogelijk. Heeft bijvoorbeeld een erfgenaam zuiver aanvaard en wenst hij niet te betalen, dan is het begrijpelijk, dat de schuldeiser de erfgenaam tezamen met de vereffenaar dagvaardt tot betaling, met het voorbehoud dat de veroordeling niet ten uitvoer zal kunnen worden gelegd dan voor zover en in voege als de wet tegenover een vereffenaar en de door hem beheerde nalatenschap toelaat. Men vergelijkte in dezelfde zin voor het tegenwoordige recht ten aanzien van een beneficiair aanvaarde nalatenschap HR 20-2-1936, NJ 1936, 42.
3. Het derde lid betreft de opheffing van voor de aanvang der vereffening reeds gelegde beslagen. Een regel die alle gelegde beslagen van rechtswege doet vervallen, zou voor de vereffening, wier strekking immers geenszins steeds vergelijkbaar is met die van een faillissement, te ver gaan. Anderzijds kan opheffing van beslagen voor een doeltreffende afwikkeling nodig zijn, bijvoorbeeld als alle goederen van de nalatenschap met het oog op de voldoening van de schuldeisers te gelde moeten worden gemaakt. Het derde lid legt daarom de beslissing ter zake bij de rechter.

Artikel 224

In dit artikel wordt de volgorde vastgesteld, waarin de schuldeisers van de nalatenschap en schuldeisers van de erfgenaam, in geval van de vereffening van een boedel verhaalsrecht hebben. Het spreekt vanzelf, dat daarbij de schuldeisers van de nalatenschap een voorrang is toegekend.

Artikelen 225 en 226

1. Deze artikelen beantwoorden aan de huidige regeling van de onbeheerde nalatenschappen, behoudens dat de nalatenschap onder de vereffenaar moet verblijven totdat de vereffening voltooid is. Mocht dit binnen de drie jaar afgelopen zijn, dan is er weinig reden om de nalatenschap nog onder de vereffenaar te laten; zou daarna nog een erfgenaam opkomen, dan kan deze zich evengoed tot de Staat als tot een vereffenaar wenden. Eveneens moet in geval van opheffing van een vereffening, de vereffenaar de aanwezige goederen aan de Staat afdragen, wanneer geen erfgenamen bekend zijn.
2. Worden tijdens de vereffening de erfgenamen bekend, dan eindigt de vereffening eerst, indien alle bekend geworden erfgenamen aanvaarden. Dit is in overeenstemming met artikel 204, volgens welk artikel een vereffenaar ook kan benoemd worden, wanneer van de bekende erfgenamen enigen hun aandeel onbeheerd laten.
3. In het tweede lid van artikel 224 is het geval voorzien dat de erfgenamen die zich bereid tot de inontvangstneming tonen, slechts tot een deel der nalatenschap gerechtigd zijn en voor het overige zich een der omstandigheden voordoet als bedoeld in de tweede volzin van het eerste lid van artikel 224. In het stelsel van het huidige BW, dat niet de benoeming van een vereffenaar der nalatenschap doch de benoeming van een curator over een onbeheerde nalatenschap, eventueel van een deelcurator kent, behoort tot de bevoegdheden van een deelcurator mede het

- uitlokken van of het medewerken aan een scheiding en deling der nalatenschap; zie HR 2-6-1961, NJ 1961, 410. Een analoge oplossing wordt thans in het tweede lid van artikel 226 voorgesteld: in het genoemde geval zal het tot de taak van de vereffenaar behoren te zorgen dat de nalatenschap eerst wordt verdeeld. Veelal zal een erfgenaam die tot de inontvangstneming bereid is, het initiatief nemen tot een verdeling, of anders kan en moet de vereffenaar dit doen. De artikelen 3:178, eerste lid, en 3:181 geven de weg aan. Erfgenamen die onbekend zijn of stilzitten worden bij de verdeling door een onzijdig persoon vertegenwoordigd, maar in casu blijft het hun toebedeelde bij de vereffenaar, die het aan de Staat afdraagt, evenals hij met de overgebleven goederen in hun geheel zou hebben te doen in de gevallen van het eerste lid, tweede volzin.
4. Het derde lid van artikel 226 laat het aan de Staat over de afgegeven goederen in natura te beheren of te verkopen, zij het dat het registergoederen slechts in het openbaar zal mogen verkopen, tenzij de rechter tot onderhandse verkoop machtigt. Deze restrictie geldt uiteraard niet in het uitzonderingsgeval dat het vaststaat dat er geen erfgenamen zijn; in dit geval kan de Staat na de vereffening onbeperkt als heer en meester over de goederen beschikken (artikel 189). Het vierde lid is naast artikel 189 niet overbodig. Zij ontheft de Staat na twintig jaren van de bewijslast dat de overledene geen erfgenamen heeft en verschaft zij bovendien aan de Staat een titel voor het geval de erfgenamen de vereffende nalatenschap of bestanddelen daarvan na twintig jaren nog niet hebben opgeëist. Zolang de termijn van twintig jaren niet is verstreken, kunnen schuldeisers der nalatenschap, wier vordering nog niet is verjaard, met inachtneming van artikel 220 op het afgedragen saldo verhaal zoeken.

Afdeling 4. Verdeling van de nalatenschap

Artikel 227

Doordat de verdeling van gemeenschappelijke goederen reeds uitvoerig in Boek 3 geregeld is, behoeften hier alleen die verdelingsvoorschriften, die bijzonder zijn bij de verdeling van een nalatenschap gegeven te worden. Zij betreffen twee onderwerpen: de gedwongen toerekening en de inbreng.

Artikel 228

1. Daar reeds bij de gemeenschap bepaald is, dat hetgeen een deelgenoot aan de gemeenschap schuldig is, hem op zijn deel wordt toegerekend, is dit artikel streng genomen overbodig. Om echter te voorkomen, dat men een onderscheid gaat maken tussen schulden van een deelgenoot aan de gemeenschap en schulden aan de erflater, is dit artikel opgenomen. Het valt dientengevolge niet te betwijfelen, dat schulden van een deelgenoot aan de erflater bij de deling kunnen worden verrekend.
2. Gelijk bij de gemeenschap ten aanzien van gedwongen toerekening in artikel 3:184, eerste lid, in het algemeen bepaald is, komen niet opeisbare vorderingen voor hun contante waarde voor toerekening in aanmerking. Voorwaardelijke vorderingen daarentegen dragen nog een te onzeker karakter om deze aan de schuldenaar tegen zijn wil voor een geschatte waarde op zijn aandeel toe te rekenen.
3. Wat het tweede lid betreft zij het volgende opgemerkt. Wanneer de erflater aan een of meer erfgenamen een legaat heeft gemaakt, dat ten laste van een of meer mede-erfgenamen komt, behoort tussen eerstgenoemden als schuldeisers uit het legaat en hun schuldenaren de regel van het eerste lid eveneens te gelden, doch alleen voor zover de schuld uit het legaat bij de verdeling opeisbaar is. Men denke met name aan het legaat van een goed der nalatenschap 'tegen inbreng van de waarde'. Hetzelfde geldt voor eventueel verschuldigde sommen ineens.

Artikelen 229 tot en met 233

1. Deze artikelen behandelen de inbreng van giften. Bij de vaststelling van de geldvorderingen bij een wettelijke verdeling zijn zij van overeenkomstige toepassing (artikel 15, derde lid).
2. Artikel 229 geeft weer in welke gevallen een erfgenaam verplicht is tot inbreng. Het gaat hier om inbreng 'ten behoeve van zijn mede-erfgenamen', zonder enige beperkende bepaling, derhalve onverschillig of zij door de wet aangewezen erfgenamen zijn, en zo ja, of zij bij versterf of krachtens uiterste wil geroepen zijn. Een beperking tot door de wet aangewezen

- erfgenamen zou hier als regel niet juist zijn. Wel staat het de erflater natuurlijk vrij de door hem opgelegde inbrengplicht beperkt te houden door te bepalen dat de inbreng alleen ten behoeve van alle of bepaalde door de wet als erfgenaam aangewezen personen zal geschieden.
3. Het tweede lid van artikel 229 bepaalt volledigheidshalve dat een bij de gift opgelegde inbrengplicht bij uiterste wil weder terzijde gesteld kan worden.
 4. Artikel 230 beantwoordt aan het huidige recht behoudens dat het niet meer mogelijk is dat eenzelfde persoon of bij plaatsvervulling of uit eigen hoofde in de nalatenschap van een voorvader kan opkomen. Zie voor de plaatsvervulling artikel 10, tweede lid, en artikel 12.
 5. Artikel 231 brengt het beginsel tot uiting, dat alleen door hem, die de gift ontving, ingebracht moet worden, ook al zou door een gemeenschap of verrekenbeding de gift ten voordele van een andere echtgenoot komen.
 6. Dat de inbreng de verkrijgingen der erfgenamen wijzigt is niet van invloed op hun aansprakelijkheid jegens de schuldeisers der nalatenschap, aldus artikel 232.
 7. Artikel 233 ten slotte regelt de wijze van inbreng, de waardering en de maximale inbreng.